

VÍSECKÁ OBECNÁ a MATEŘSKÁ ŠKOLA	7
Víska a škola aneb historie školství v obci a okolí (<i>Jan Čapek</i>)	7
Školství v okolí Vísky	7
Škola v Heřmani aneb kam se z Vísky povinně docházelo za vzděláním	9
Založení školy ve Vísce a první roky její existence	11
Víšecká škola za první světové války	15
Mladá škola v mladé republice	17
Ve stínu války	22
Doba poválečná	24
Seznam učitelů působících v obecné škole ve Vísce	27
Víšecká škola očima potomků rodin zdejších učitelů	30
Škola ve Vísce, rodiště hudebního skladatele, sbormistra a učitele Dobroslava Lidmily (<i>Lydie Romanská Lidmilová</i>)	30
Pan učitel Jan Moc (<i>Milan Moc</i>)	36
Vzpomínky „malého kluka“ ze školy (<i>Jiří Mach</i>)	38
Pár vzpomínek ze života ve vísecké škole a na sportovní život v obci (<i>František Mach</i>)	41
Víšecká škola očima bývalých žáků	44
Vzpomínky na školní léta ve Vísce (<i>Milada Kroutilová</i>)	44
Víska a vísecká škola (<i>František Žák</i>)	45
Víska – škola, dětství, divadlo (<i>Marie Procházková</i>)	46
Škola, základ života (<i>Marie Ďoubalová</i>)	46
Hrst vzpomínek na školu ve Vísce (<i>Věra Michková</i>)	47
Mateřská škola	52
Úvodem (<i>Jan Čapek</i>)	52
Mateřská škola Víska se speciální třídou (<i>Helena Moravcová</i>)	53
Mé vzpomínky na mateřskou školu ve Vísce (<i>Ludmila Málková</i>)	54
Jak jsme budovali v mateřské škole (<i>Jaroslava Staňková</i>)	58
Do školky z dětského domova (<i>Věra Čermáková</i>)	61
Mateřská škola ve Vísce – počátek zaujetí pro předškolní pedagogiku (<i>Jana Krajičková</i>)	64
Počátky mateřské školy ve Vísce (<i>Marie Neubauerová</i>)	65
Logopedie ve Vísce (<i>Hana Tůmová</i>)	66
Vzpomínka (<i>Jana Bláhová</i>)	68
VÍSEČTÍ ŘEMESLNÍCI a ŘEMESLNÍCI	69
Mlynářské řemeslo ve Vísce (<i>Milan Nevole</i>)	69
Víšecká kovárna (<i>Tereza-Klára Lacinová</i>)	72
Dědečkův krám (<i>Ivana Janatková</i>)	74
Vzpomínka na mého otce muzikanta (<i>Ivana Němcová</i>)	75
Po stopách pradědečka – obuvníka Josefa Košumberského (<i>Klára Mudruňková</i>)	76
Krejčí Kajínek (<i>Marie Ďoubalová</i>)	78

Můj dědeček byl zahradníkem (<i>Ludmila Paclíková</i>)	80
Jak se pekl na vesnici chléb (<i>Ludmila Paclíková</i>)	82
Paměti (<i>Ivan Kidles</i>)	83
Hostinec U Fajmanů (<i>Jiřina Fajmanová</i>)	85
Prosklená stěna „Pohostinství u Fajmanů“ (<i>Tomáš Křivský</i>)	87
Vísecká hospoda pohledem „štangasta“ (<i>Jiří Málek</i>)	88

DALŠÍ PŘÍSPĚVKY..... 90

Povídání o lípách ve Vísce a okolí (<i>Ivana Janatková</i>)	90
Dobroslav Lidmila, hudební skladatel, sbormistr, pedagog (<i>Lydie Romanská Lidmilová</i>)	91
Závěr (<i>Ondřej Čapek</i>)	94
Prameny.....	95
Literatura	95
Sponzoři.....	96

Obec Víska, 2015
ISBN 978-80-260-8722-9

Vážení čtenáři, vísečtí občané, rodáci a přátelé zdejší krásné obce,

otevíráte publikaci, která vznikla u příležitosti oslav 500. výročí první písemné zmínky o Vísece. V letošním roce 2015 uběhne 500 let od události, při níž Mikuláš Trčka z Lípy, jeden z nejbohatších mužů tehdejšího Českého království, postoupil Vísku jinému šlechtici – Mikuláši Otmarovi z Holohlav. Záznam této majetkové výměny datovaný rokem 1515 poprvé zmiňuje zdejší obec v písemných pramenech. I když skutečná historie Vísky je prokazatelně starší než oněch 500 let, půltisíciletí potvrzené písemné existence představuje důvod k připomenutí minulosti, ale i současnosti zdejší obce.

Almanach 500 let obce Vísky se právě o toto připomenutí pokouší. Navazuje na čtyři publikace, které byly v uplynulých deseti letech o Vísece a její minulosti vydány. Dvě z nich se týkaly historie a současnosti víseckých spolků – TJ Sokol Vísky a Sdružení dobrovolných hasičů. Další dvě vznikly k 490. a 495. výročí první písemné zmínky a pokoušely se mapovat historii i současnost obce. Almanach, který držíte v rukou, tuto pomyslnou řadu uzavírá.

Obě publikace k předcházejícím výročím obsahovaly texty k historii obce a také vzpomínky zdejších rodáků a pamětníků. Jejich vzpomínání se týkalo velkého množství témat. I proto jsme se tentokrát rozhodli okruhy vzpomínání zúžit a věnovat tento jubilejní almanach především dvěma tematickým celkům – vísecké škole a světu víseckých řemesel a živností.

Co konkrétně na stránkách této publikace najdete? První část věnovaná vísecké škole je rozčleněna do čtyř celků. V úvodu naleznete stať, která se zabývá historií školství v okolí Vísky a především vývojem vísecké školy od jejího založení až do doby po druhé světové válce. Text se pokouší na základě studia různorodých písemných pramenů podat co nejplastičtější obraz života zdejší malotřídky a přispět tak k poznání vísecké historie zmíněného období. Po výkladové stati následují vzpomínky od autorů, jejichž předci či příbuzní ve Vísece působili jako učitelé. Přinášejí cenný pohled na zdejší školu a Vísku z nítra školní budovy a zaznamenávají život učitelských rodin v ní. Následuje část nazvaná Vísecká škola očima bývalých žáků. Při oslovování autorů jsme pro tuto část upřednostnili ty, kteří prošli zdejší školou a později sami ve školství pracovali. Je to proto, že měli často celoživotní možnost porovnávat své zážitky z vísecké malotřídky s pozdějším působením na jiných vzdělávacích institucích. Poslední podkapitola první části je věnována škole mateřské. Obsahuje vzpomínání všech šesti ředitelek vísecké „mateřinky“, které ji od jejího založení vedly. Připojili jsme ale i některé další vzpomínkové příspěvky.

V druhé části almanachu obrátíme pozornost k víseckým řemeslům a živnostem. Její snahou bylo zachytit již bohužel převážně zmizelý svět

provozovatelů tradičních venkovských živností. Oslovili jsme proto potomky rodin zdejších řemeslníků a živnostníků a výsledek této snahy vám předkládáme. Čtenáři se tak mohou začíst do vyprávění o víseckém mlyně, kovárně či ševcovské dílně. Tuto část publikace uzavírají tři příspěvky věnované vísecké hospodě. Ta je zde zastoupena vícekrát proto, že její provoz zde, jako jediné ze zmíněných živností, nepřetržitě trvá již mnoho desetiletí. A také proto, že vytváří přirozený tmel společenského života obce a patří tak k neodmyslitelným součástem života Vísky.

Závěr publikace tvoří medailonek věnovaný osobnosti hudebního skladatele, učitele a sbornístra Dobroslava Lidmily. Ten se ve zdejší škole narodil a během oslav 500. výročí Vísky mu bude na budově školy odhalena pamětní deska. Přiložen je i text inspirovaný víseckým lipovým stromořadím, jehož registrace jako významného krajinného prvku se nyní připravuje.

Za vznikem almanachu stála především snaha zachytit ty momenty minulosti Vísky, které čas s odchodem pamětníků zpravidla nenávratně odnáší do zapomnění. Jeho stránky by proto měly oživit zasunuté vzpomínky, přinést nové informace a rozšířit obraz o minulosti Vísky. V neposlední řadě by měly být i poctou. Poctou zdejšími řemeslníkům a živnostníkům, často mistrům svého oboru a fortelné práci vůbec. Poctou lidem, kteří, nezřídka po mnoho generací, nabízelí svou práci obyvatelům Vísky a činili tak život v ní jednodušším a příjemnějším. Měl by být ale také poděkováním vísecké škole – obecní i mateřské – a jejím učitelům i zaměstnancům. Právě jejími třídami prošlo za více než stoletou existenci několik generací zdejších dětí, které její zaměstnanci pomáhali připravovat na jejich další životní dráhu. I díky nim se škola stala nejen architektonickou dominantou Vísky, ale také nepostradatelnou součástí kulturního života obce.

Co naopak v předkládané publikaci nenajdete? Vzhledem k omezenému rozsahu almanachu se jeho součástí nestal text, který by systematictěji mapoval historii vísecké školy po roce 1948. Je tomu tak i proto, že k tomuto období se váže většina vzpomínkových příspěvků, ať již žáků vísecké malotřídky, či ředitelů a učitelů mateřské školy. Publikování těchto vzpomínek nám přišlo v dané chvíli přednější. Nepodařilo se také získat příspěvky od všech původně plánovaných autorů či zmapovat opravdu všechny živnosti, které se kdy ve Víse vyskytly.

Almanach k 500. výročí Vísky vznikl jako kolektivní dílo. Proto bychom velmi rádi poděkovali všem autorům, kteří pro něj sepsali své příspěvky. Poděkování náleží také těm, kteří přispěli fotografiemi či jinými obrazovými dokumenty nebo jinak napomohli vzniku této publikace. Za vstřícnost a pomoc při získávání faktografických údajů děkujeme i pracovníkům Státního okresního archivu v Havlíčkově Brodě. Zároveň se laskavě čtenáři omlouváme, pokud jsme se v předkládaných textech dopustili chyb či nepřesností.

Vážený čtenáři jubilejního víseckého almanachu, zveme vás srdečně k pročtení či prolistování předkládané publikace. Přejeme si, aby našla místo ve vašich domovech a aby vám připomínala zdejší obec a vše dobré, co si s ní ve svých vzpomínkách a životech spojujete.

Za kolektiv autorů Jan Čapek

Školství v okolí Vísky

Přestože historie vísecké školy začíná až na počátku 20. století, školský systém ovlivňoval děti ze zdejší obce podstatně dříve. Počátky školství na Chotěbořsku sahají výrazně hlouběji do minulosti. První škola na území bývalého politického okresu Chotěboř je bezpečně doložena v Příbyslavi, a to již ve 14. století.¹ V samotné Chotěboři působila protestantská (utravvistická) městská škola nejpozději v 16. století. Učitele na ni vysílala pražská univerzita. Kromě jmenovaných školských institucí existovaly na Chotěbořsku i školy další (Krucemburk), lze předpokládat existenci školských zařízení například u některých far. V období po bitvě na Bílé hoře a v době třicetileté války docházelo k úpadku školství. Spojení městských škol s pražskou univerzitou (dnešní Univerzita Karlova) se přetrhalo, a tím skončilo i působení jejich absolventů v roli učitelů zdejších škol.

V 18. století se situace částečně zlepšila a počet škol pomalu rostl. Na území pozdějšího politického okresu Chotěboř jich působilo 13. Vísece nejbližší byla škola v Heřmani, kde byl také katolický farní kostel, do něhož docházeli obyvatelé zdejší obce. Lze předpokládat, že již tehdy některé děti z Vísky školu navštěvovaly, byť se zcela jistě jednalo o naprostou menšinu. Škola v Heřmani v tehdejší době měla k dispozici dřevěnou budovu a byla školou jednotřídní.² Učitel zpravidla vyučoval základy čtení, psaní a počtů. Působil obyčejně i jako kostelník zcela závislý na faráři a často neměl téměř žádnou způsobilost k učení (nezřídka se jednalo o bývalé vojáky).

Obrovskou změnu v úrovni českého školství přinesla Marie Terezie a její tzv. Všeobecný školský řád z roku 1774. Ten zaváděl doporučenou školní docházku pro všechny děti ve věku 6–12 let. Na školách se vyučovalo takzvanému triviu, tj. třem základním naukám (čtení, psaní, počítání), dále pak náboženství a také základům občanské nauky, přírodopisu, řemeslné zručnosti a zemědělských prací (aneb jak se tehdy uvádělo „navedení k rozšafnosti a hospodářství“). Za následujícího panovníka Josefa II. vyšlo nařízení (1789), podle něž měly být triviální školy zřízeny všude, kde se nalézalo 90–100 dětí ve školním věku do vzdálenosti půl hodiny chůze. Školní docházka se také stala povinnou.³ Pro vzdělávání učitelů byla zřízena tzv. preparanda, která bychom mohli považovat za jakési přípravné pedagogické kurzy. Délka trvání pro učitele triviálních škol byla pouhé tři měsíce, což jistě vypovídá o kvalitě přípravy.

Triviální školy měly vzniknout v každé obci, kde se nacházel farní chrám. V sídlech, kde fary nebyly, vznikaly školy filiální. V roce 1800 je poprvé zmíněna taková škola v sousední Malči. Počet nových škol po zavedení

¹ Chotěbořsko. I, Školství. Chotěboř 1910 (dále jen Chotěbořsko. I, Školství), s. 7

² Tamtéž, s. 9

³ Bělina, P. – Kaše, J. – Kučera J.: *Velké dějiny země Koruny české, X. svazek, 1740–1792, Praha – Litomyšl 2001, s. 260*

osvícenských reforem rychle stoupal a v roce 1813 vznikla také škola v Nové Vsi. Dozor nad školou příslušel faráři, hospodářský a administrativní dohled tzv. místnímu školnímu dozorcí (obvykle jím býval vážený místní sedlák, zástupce velkostatku či jiná místní osobnost).

Na šestiletou povinnou školní docházku navazovaly tzv. opakovací hodiny pro mládež. Původně byly určeny pro odrostlejší děti ve věku 13–15 let, které již absolvovaly povinnou šestiletou školní docházku. Měly sloužit k opakování učiva ze školy triviální. Výuka se v nich konala vždy v neděli odpoledne (proto se mluvilo o tzv. nedělních opakovacích školách). Učitel tedy učil od pondělí do soboty děti spadající pod povinnou školní docházku a v neděli pak ještě jejich bývalé spolužáky. Popularita takových škol mezi mládeží bývala zřejmě nevalná. Svědčila by o tom nízká docházka. Tak například v Malči ještě v roce 1848 vykazovala opakovací škola 50 % zameškaných půldnů v zimě, a dokonce 68 % v létě.⁴ Podobné to bylo i v jiných školách v okolí.

Docházka do školy zůstávala velkým problémem i u dětí ve věku 6–12 let, a to ještě mnoho desetiletí po zavedení povinné školní docházky. Ukazují to velmi dobře i další údaje z okolí Vísky. V sousední Malči v již citovaném roce 1848 zameškávalo vyučování 54,5 % dětí, v létě pak 55,6 %. V Libici uvádí statistka ještě pro školní rok 1868/1969, že ze 163 žáků chodilo do školy špatně nebo vůbec 14, nedbale 53, prostředně 37 a pilně 59 dětí.⁵ Docházka do školy závisela na osobnosti učitele, na počasí či na množství polních prací v hospodářství. Školní kronika v Heřmani uvádí pro rok 1857 i jinou zajímavou souvislost: *„V letošním roce dívky pak učení z opakovací školy navštěvovaly pilněji než po více předešlých let. Co snad páchají (krásné slovo pro docházku do školy) od toho, že letošní rok mnohem mírnější a lacinější jest, nežli v předešlých letech bylo.“*⁶

V počátcích povinné školní docházky tvořilo jednu třídu dokonce více než sto dětí. Tak například v Chotěboři měli v roce 1808 ve dvou třídách těžko představitelných 357 žáků. Jejich počet klesal, ale pouze pozvolně. Stávalo se tak díky tomu, že postupně vznikaly nové školy a dosavadní jednotřídní se měnily na dvoutrídní či více třídní. Ale i tak je v Malči ještě v roce 1848 uváděno 115 „školních dítek“ na třídu, v roce 1868 v Nové Vsi 141 dětí.⁷

Klíčová změna pro školský systém přišla až na konci 60. let 19. století s novým školským zákonem. Ten přinesl zásadní modernizaci školství v rakouské části rakousko-uherského mocnářství. Škola byla definitivně oddělena od církve a zbavila se jejího dohledu. Vrchní vedení škol převzal stát zastoupený ministerstvem kultu a vyučování. Obecné školy přešly pod správu nově zřizovaných místních školních rad, kde zasedali zástupci obecní samosprávy, faráři, učitelé, zástupci velkostatků a další členové volení z řad obyvatel obcí. Podobné rady vznikaly i na úrovni okresů. Dozor nad školami začali vykonávat státní školní inspektoři. Školní docházka byla prodloužena na 8 let. Byl také stanoven maximální počet žáků na třídu, byť dosahoval, z pohledu dnešního učitele, poněkud hrozivého čísla 80. Ve škole se objevily i nové předměty, jako kreslení, tělesná výchova a ženské ruční práce. Mohly v nich také začít působit učitelky. Ovšem pokud se chtěly věnovat této profesi, musely žít v celibátu, a to až do konce Rakouska-Uherska. Učitelé se nově připravovali ve čtyřletých učitelských ústavech, čímž vzrostla kvalita jejich přípravy. Školy triviální byly definitivně nahrazeny školami obecnými. Z nich studenti mohli postupit na školu měšťanskou nebo na gymnázium. V každém okrese musela vzniknout

nejméně jedna měšťanská škola. V politickém okrese chotěbořském plnila tuto roli škola, na jejímž místě stojí dnešní Základní škola Chotěboř, Buttulova.

Škola v Heřmani aneb kam se z Víšky povinně docházelo za vzděláním

Vísecké děti školou povinně musely od zavedení školní docházky až do roku 1901, kdy byla postavena školní budova ve zdejší obci, navštěvovat školu v Heřmani. Rok založení heřmaňské školy se zjistit nepodařilo. V matrice při tamější fáře je však k roku 1685 uváděn první učitel školy jménem Václav Hrdlička, jehož povinností také bylo vést matriku aneb „*zápisy do křestní knihy vlastní rukou vtáhnouti*“.⁸

Úděl učitele heřmaňské školy lze hodnotit jako nelehký. Publikace o školství Chotěbořska z roku 1910 k němu uvádí, že bydlel v „hrobárně“, neboť „*jiné místo pro něj toho času jemu se dáti nemohlo*“. Hrobárnu měla být „bídna chýše“, která se nacházela za stodolou mlynáře a později byla odplavena povodní. Jméno měla od toho, že ji učitel obýval spolu s hrobařem. V hrobárně byl nejen byt učitele, ale také tam probíhala výuka. Stejná publikace zaznamenává vyprávění heřmaňského mlynáře, který zmiňoval zdejšího učitele s netypickým příjmením Dědour. Ten „*v Heřmani školním učitelem byl, který v hrobárně přebýval a dívky cvičil*“.⁹ Proto i vísecké děti mohly v tehdejší době prohlašovat, že do školy chodily do hrobárny. Dle pamětní knihy se učilo také v Jeřišně v usedlosti č. p. 17.

Dá se usoudit, že mnozí učitelé nebyli ve škole heřmaňské fary spokojeni. Nasvědčoval by tomu případ druhého Dědourova nástupce učitele Stránského, který, jak uvádí tatáž kronika, „*posledně kamsi prchl a více z heřmaňských kolaturníků jej žádný nespatrił*“,¹⁰ což u učitelů nelze označit za zrovna typické ukončení pracovního poměru. Podobně neslavně skončila heřmaňská kariéra jednoho z dalších následovníků. Byl jím učitel s opět netypickým příjmením Žádný, u nějž kronika poznamenává: „*Málo ho asi škola v Heřmani těšila, poněvadž se raději do svého domku v Chotěboři odebral a školu opustil*.“ U jiného učitele v obci uvádí kronika k jeho úmrtí v roce 1832, že zemřel „*v dosti bídném stavu, zanechav po sobě znamenité dluhy*“.¹¹ Heřmaňští si možná z neslavných konců svých učitelů vzali ponaučení. Svědčila by o tom skutečnost, že školu po výstavbě nové fary přesunuli do prostor fary staré, což ve srovnání s původní hrobárnou jistě znamenalo zlepšení. Nutno poznamenat, že podobně tristní podmínky pro učitelovu práci nebyly bohužel v té době výjimkou.

Na obci a jejích obyvatelích učitel závisel nejen bydlením, ale také svými příjmy. Roční plat heřmaňského učitele v roce 1848 činil 72,38 ¼ zlatých,

⁴ Adam, P. a kol.: 140 let školy v Buttulově ulici v Chotěboři, Chotěboř 2009 (dále jen Adam, P. a kol.: 140 let školy v Buttulově ulici v Chotěboři), s. 23

⁵ Chotěbořsko. I, Školství, s. 15

⁶ Státní okresní archiv Havlíčkův Brod (dále jen SOKA H. Brod), fond Základní devítiletá škola Heřmaň (dále jen ZDS Heřmaň), Pamětní kniha při škole Heřmaňské (nestránkována), zápis z roku 1857

⁷ Adam, P. a kol.: 140 let školy v Buttulově ulici v Chotěboři, s. 21–22

⁸ Chotěbořsko. I, Školství, s. 88

⁹ Tamtéž, stejně jako další citace v odstavci

¹⁰ Kolaturníkem je myšlen obyvatel kolatury. Kolatura byl farní obvod neboli území, na němž byla vykonávána duchovní správa z jednoho místa. Kolaturu zpravidla tvořila jedna farnost, při nedostatku kněží jich mohlo být i více. Citace z: Chotěbořsko. I, Školství, s. 88

¹¹ Tamtéž, stejně jako následující citace v odstavci

zatímco učitel v Malči ročně obdržel více než 228 zlatých. Kromě peněz měl učitel v Heřmani nárok i na další požitky. Patřilo k nim třeba 14 sáhů dřeva, z toho jeden z Vísky.¹² V té době už také heřmaňská škola působila jako dvojtřídní, placen byl i druhý učitel. K učitelově obživě také patřila výslužka především od bohatších obyvatel obce. V Heřmani bylo zvykem, že „o posvičení chodila paní učitelová po koláčích. Ve větším stavení dali po koláči vejražkovém, který byl hodně velký, a po koláči bílém.“¹³ Učitel měl nárok i na polnosti od obce. Například od Vísky obdržel pole na Vrších u panského malečského lesa. Kromě Vísky tehdy patřily do obvodu školy v Heřmani také Jeřišno, Čečkovice, Chuchel, Vestecká Lhotka, Podhořice a Přísečno.

Na svou dobu neobvykle precizní publikace o školství na Chotěbořsku zaznamenává i vyprávění pamětníka z Jeřišna o průběhu výuky v heřmaňské škole. Z něj vyplývá, že vyučování bylo dosti roztržité i proto, že každý žák nastupoval do školy v den, kdy dovršil šest let (nefungoval hromadný nástup celého ročníku do první třídy, jak jsme zvyklí z doby současné). Učitel tedy učil čist každého žáka zvlášť, což je při tehdejšímu počtu žactva ve třídě věc dnes těžko představitelná. Na počátku 19. století se v první třídě četla abeceda z „kohoutku“ (tj. prkénka, na kterém byl namalován kohoutek), později ze slabikáře a pak z „knihy čitelné“ (tj. čítanky). V sobotu se četlo a vykládalo z evangelia. Při počtech (matematice) počítal každý žák zvlášť u tabule, ostatní nepsali, pouze ho sledovali. Na psaní si žáci nosili archy papíru, na němž si každý nalinkoval tři linky na kurent¹⁴ a tři na latinku. Žáci psali i na tabuli. Zhruba do roku 1860 psali brkovými pery, která jim vyráběl učitel. Každý žák údajně přinesl tři brka, ze dvou udělal učitel péra žákovi a třetí si ponechal za práci. Po roce 1860 se začalo v heřmaňské škole psát „železnými péry“. Při povinném náboženství se četlo z katechismu a z Bible a učilo se zpaměti.

K motivaci žáků heřmaňské školy, tak jako běžně kdekoli jinde, patřila také rákoska. Dejme opět slovo pamětníkovi: „Kdo neuměl, byl bit. Těž byl bit, kdo nepozdravoval, klouzal se, nechodil do školy.“ Bit byl „březovými metlami, jichž zásobu doplňovali hoši k tomu vyučování“.¹⁵

Školní rok začínal v 2. polovině 19. století vesměs v polovině září a končil na konci července. Začínal mší svatou a vyznáním Ducha svatého ve zdejším katolickém kostele. Končil opět bohoslužbami, dále výstavou školních prací a rozdáním školních zpráv (obdoba dnešních vysvědčení). Konec školního roku také přinášel veřejné přezkoušení žáků. Představu o něm můžeme opět získat z vyprávění již zmíněného pamětníka z Jeřišna. Zkouška probíhala ve škole a byl jí vedle učitele a žáků přítomen i katolický farář, rodiče a rychtáři (zřejmě starostové obcí školního obvodu). Zkoušelo se čtení, počítání a náboženství. Žáci, kteří uměli, pak obdrželi odměny v podobě knih ke čtení, obrázku a odměn „pilnosti a dobrých mravů“.

Během školního roku nechyběly ani oslavy. Z mimořádných zaznamenala kronika školy například oslavu zasnoubení císaře Františka Josefa s jeho budoucí manželkou Alžbětou (známou pod přezdívkou Sissi). Uvádí k ní: „Ku památce zasnoubení našeho nejmilejšího země Pána Františka Josefa císaře Rakouského s Alžbětou princeznou bavorskou dne 24. dubna 1854 sázela školní mládež ten den na starém hřbitově farním Chrámu Páně svatého Václava v Heřmani dvě lípy. A sice představující lípu našeho země Pána sázeli chlapci a představující jeho nastávající choť děvčata s radostným jásáním u přítomnosti V. L. L. Antonína Hájka faráře, Františka

*Budinskýho učitele a Jana Pospíšila podučitele tehdy heřmaňských.*¹⁶

V druhé polovině 19. století heřmaňská škola po těžších začátcích postupně vzkvétala a rozšiřovala se. Školní kronika znamená, že v roce 1883 došlo k přestavbě školy poté, co byla rozšířena na trojtřídní. Jako důvod připojení nové třídy uvádí, že zde studovalo po více let na 250 žáků a často i více. Lepšila se i školní docházka, škola získala postupně zahradu osázenou ovocnými stromy a s ní i prostor pro venkovní tělocviki.

Škola v Heřmani

V roce 1870 v ní byla zřízena učitelská a žákovská knihovna. Školu řídila volená školní rada, která zpravidla mívala sedm členů. Jeden z nich obvykle pocházel z Víšky.

Založení školy ve Víšce a první roky její existence

Protože počet dětí školou povinných ve Víšce ve druhé polovině 19. století narůstal, rozhodlo se zastupitelstvo zdejší obce na sklonku 19. století pro stavbu vlastní školy. Škola byla postavena během roku 1901. Náklady stavby dosáhly 13 265 rakousko-uherských korun. Již tehdy se pro takovéto investice využívaly dotace. Víšce se ji podařilo získat od Země české,¹⁷ která přispěla 2 000 korunami. Škola byla 29. prosince téhož roku slavnostně vysvěcena farářem Josefem Svobodou z Heřmaně a zároveň otevřena. Hudební doprovod „vhodnými sbory“ při této slavnosti obstarali přítomní učitelé pod vedením řídícího učitele (ředitele) Majera z Nové Vsi. Předseda místní školní rady Jan Lašek poté odevzdal klíče novému učiteli a správci školy. Ten poděkoval zdejším občanům za „šlechtné a vytvořené snahy o zřízení školy samostatné“ a slíbil „dítky sobě svěřené vésti tak, aby dle slov Hankových byly, oblibou Bohu a ozdobou vlasti“.¹⁸

¹² Staročeský sáh byl roven třem pražským lóktům a jeho délka činila 1,7928 metrů

¹³ Vejražka byl druh žitné mouky. Citováno dle Chotěbořsko. I, Školství, s. 90

¹⁴ Kurzovní písmo, které se používalo v Německu od 16. století až do druhé světové války. Vzpomínky uvedeny v Chotěbořsko. I, Školství, s. 91–92

¹⁵ Tamtéž, s. 91

¹⁶ SOKA H. Brod, fond ZDŠ Heřmaň, Pamětní kniha při škole Heřmaňské, (nečíslována), zápis z roku 1854

¹⁷ Země česká byla samosprávnou jednotkou v rámci rakousko-uherské monarchie. Jednalo se zhruba o ekvivalent dnešních Čech. Zemské zřízení fungovalo až do roku 1949, kdy byly země nahrazeny kraji.

¹⁸ Pamětní kniha školy ve Víšce, uložena v obecním úřadu obce Víška (nestránkována). Zápis z roku 1902

Prvním víseckým učitelem a správcem školy se na dlouhou dobu stal Josef Švadlenka. Narodil se roku 1861 v Březovci u Nasavrku. Studoval na nižším reálném gymnáziu v Chrudimi a pedagogiu v Kutné Hoře. Před Vískou učil v Kraborovicích, v Kruceburku a v Hluboké. Učitel Švadlenka byl v obci váženou osobností a působil zde až do roku 1924. Kromě něj do školy na výuku docházely učitelky ručních prací pro dívky, což se dělo až do konce 40. let.

Školu spravovala místní školní rada. Ta měla šest členů. Předsedou býval starosta obce. Povinné členství měli zajištěné katolický farář z Heřmaně a zástupce velkostatku z Malče (prvním byl Václav Červinka, manžel dcery Františka Ladislava Riegra, majitele malečského panství a zároveň jednoho z nejvýznamnějších českých politiků). Další členem musel být učitel. V radě zasedal ještě volený školní dozorce a jeden další člen. Ve funkci školního dozorce dlouhodobě působil mlynář Karel Nevole, který byl také dočasně jedním z volených členů školní rady okresní. O školu se dle zápisů v kronice staral vzorně. Několikrát za rok navštívil vyučování, účastnil se důležitých akcí a často školu také sponzoroval. Osobně se také o výstavbu školy výrazně zasloužil.

V prvním školním roce 1901/1902 se ve Vísce učilo 67 žáků. U nich vždy statistika uváděla náboženství (v prvním roce bylo 61 katolíků a 6 „evanjelíků“). Děti bez vyznání se velmi dlouho neobjevovaly, zato občas škola zaznamenává vyznání „izraelské“, tj. židovské (zřejmě z rodiny Hermanovy, které patřil místní hostinec v budově dnešní sokolovny). U školy byla již první rok zřízena zahrada. Obsahovala štěpničku, pokusné zelinářské pole, botanické oddělení, část pro pěstování květin a samozřejmě ovocné stromy. Obec pro žáky vybudovala i prostor pro tělocvik – „letní cvičiště nejnutnějším náradím opatřené“ – a zřídila i žákovskou a učitelskou knihovnu. Vísecká škola v prvních desetiletích vykazovala skvělou docházku. Hned v prvním roce bylo zameškáno pouhých 3,83 % půldní, v kterých se tehdy výuka vykazovala. To lze z hlediska dnešních absencí na školách považovat za údaj z říše snů. Absence narůstaly vesměs pouze v době epidemií a jistě svědčí i o výborné práci učitele.

Jaký byl průběh školního roku ve Vísce až do doby první světové války? Škola zpravidla začínala v polovině září a učilo se do 31. července. Školní rok zahajovaly slavnostní bohoslužby v katolickém kostele v Heřmani. K jeho koloritu patřila každoroční oslava jmenin Jeho Výsosti císaře pána a jmenin

Škola ve Vísce do roku 1911

císařovny (a to přesto, že byla již několik let mrtvá – zemřela v roce 1898). Průběh oslav je v kronice popsán takto: „Dne 4. října na den nejvyšších jmenin J. V. císaře pána a dne 19. listopadu na den jmenin J. V. + císařovny sešlo se žactvo v 7 hod. ráno ve škole a po stručném proslovu správce školy o významu odebralo se ku slav. službám Božím do farního chrámu Páně

v Heřmani.¹⁹ Například v roce 1905 se žactvo muselo kvůli kulatým narozeninám císaře sejít ve škole i o prázdninách.

Ke každoročnímu průběhu školního roku patřila účast žáků na svaté zpovědi a přijímání (konaly se třikrát do roka). Pravidelně v květnu učitel organizoval také „prosebný průvod do polí“, zřejmě za dobrou úrodu. Před koncem školního roku podstupovali žáci školy v Heřmani i zkoušku z náboženství. Ve vísecké škole se vyučovalo náboženství katolické (učil ho zpravidla farář z Heřmaně) a také náboženství evangelické, na které někdy docházely i děti z Nové Vsi a Malče. Konec školního roku probíhal opět v kostele v Heřmani. Žákům zde byly rozdány školní zprávy za přítomnosti školní rady. Ve vísecké škole se pak na závěr školního roku konala výstavka písemných a ručních prací žáků a učebních pomůcek, dle školní kroniky zpravidla hojně navštívená.

V roce 1910 zaznamenává kronika první školní výlet. Jeho průběh opět zaslouží citaci: *„V sobotu dne 20. srpna (tudíž o prázdninách) konaly děti školy zdejší výlet na okresní výstavu v Nasavrkách. P. Karel Nevole, mlynář a Jan Piskač, rolník, propůjčili bezplatně k tomu cíli po páru koní a žebřinové vozy na celý den. Ku přímluvě spr. školy prominuto dětem vstupné do výstavy. Oběd a vstupné do kinematografu zapravila místní rada školní za všechny děti. Děti vyjely ráno o 6. hod. a vrátili se večer o 9. hod. zpívající po celou dobu škol. písně.“*²⁰

Rozpočet školy financovala obec. Zpočátku většina dětí platila školné, zproštěny této povinnosti byly pouze děti z chudých rodin. Například v roce 1904 platilo 40 žáků, osvobozeno bylo 23. Počet platících se ale poměrně rychle snižoval. Rychle se rozrůstalo také množství pomůcek. Velkou část věnovali škole místní dárci. Jednalo se většinou o vycpaná zvířata, knihy či různé modely. Dárců bylo opravdu mnoho. Byli jimi jednotlivci nejen z Víšky, ale i okolních obcí (například sbor továrních hasičů z Malče). Pravidelně také školu obdarovávali místní ochotníci, kteří zpravidla věnovali výtěžek představení na nákup pomůcek (první zmínka o nich je v kronice k roku 1906). Každý rok vyráběl či porizoval pomůcky pro školu také učitel. Na vybavení školy přispívala každoročně rovněž místní školní rada. Byť učitel Švadlenka v kronice k jednání rady zmiňuje: *„Zařazení těchto položek děje se vždy jednomyslně, ale výplata obnosů vážně stále, býváť pokladna obecní většinou prázdná.“*²¹

Důležitou skutečností pro poznání historie obce je pečlivě vedená školní kronika. Psal ji učitel Švadlenka od založení školy. Protože obecní kronika byla v obci psána až od roku 1928 (byť právě s pomocí školní kroniky zpětně dopisována až k datu založení školy), učitel Švadlenka tak připravil jeden z důležitých pramenů k poznání historie Víšky.

Ke krásným pasážím kroniky patří mravoučná úřední usnesení, která do ní učitel přepisoval. Častým terčem mravoučných výnosů byl boj proti alkoholu. To je patrné například v následujícím textu: *„Účinky alkoholu podlamují vůli, zkracují úsudek, oslabují duševní funkce a svádějí k projevům neušlechtilým. Zošklivme mládeži alkohol, jehož účinky děti samy vidí na blábolicích, vrávorajících a brutálních.“* Na závěr zápisu pak učitel Švadlenka požaduje *„veřejně přednášky proti neřesti kořalečnické.“*²²

¹⁹ Pamětní kniha školy ve Visce, zápis z roku 1903

²⁰ Tamtéž, zápis z roku 1910

²¹ Tamtéž, zápis pro školní rok 1912/1913. Po roce 1910 následují v kronice zápisy podle školních roků

²² U mravoučných zápisů se často jednalo o přeepsané výnosy okresní školní rady. Tamtéž, zápis z roku 1909

Přes pokračující rozvoj vísecké školy se brzy ukázalo, že postavená jednotřídní škola je nevyhovující. Především prostorově, protože počet žáků se dále zvyšoval a v roce 1910 jich do zdejší školy nastupovalo již 82. V roce 1909 také v obci proběhly volby a novým starostou se stal škole nakloněný Antonín Piskač. Navíc se postupně ukazovalo, že budova školy trpí četnými neduhy. Uvádí je publikace o školství na Chotěbořsku. Jmenuje mezi nimi vlhkost zdiva, houbu, neexistenci školního dvora. Píše i o chybějících šatnách a skutečnosti, že promoklý oděv ve třídě „bývá příčinou zkaženosti vzduchu ve škole“. Kriticky charakterizuje i byt učitele. Hodnotí ho jako malý („jest v skromných rozměrech, jedna světnice, též příliš tmavá a vlhká“). Také kabinet pro pomůcky označuje jako „tuze malý“.²³

Místní školní rada vypsalala tedy v roce 1910 konkurz na přístavbu školní budovy, která by školu změnila na dvojtřídní a připojila by i byt pro druhého učitele. V zastupitelstvu o něj vznikly spory. Část zastupitelů požadovala výstavbu nové budovy na jiném místě dále od silnice s tím, že stará budova by se poté zpeněžila. Nakonec svou prosadila strana požadující přístavbu prvního patra ke stávající budově. Stavba byla zadána staviteli Pěchovi z Chotěboře, náklad činil 21 532 korun. Stavební práce začaly v červenci a hotovy byly již v první polovině října 1910. Vísecká škola se poté definitivně změnila na dvojtřídní. Do Vísky pak od nového školního roku 1910/1911 poprvé nastoupil druhý učitel – Josef Kratochvíl. Na zdejší školu přešel z Malče a byl ustanoven jako učitel „zatímní“. Od začátku dalšího školního roku 1913/1914 byl vystřídán Josefem Krovem. Josef Švadlenka zůstal správcem školy a řídicím učitelem. Ve stejném roce nechala škola nakloněná školní rada vybudovat verandu za zadním schodištěm a opatřila škole hřiště (o jeho umístění není v kronice bližší zmínka). Víseckou školu tehdy navštěvovalo již celkem 91 dětí.

Přes úspěšný rozvoj školy věnoval učitel Švadlenka svou energii i k zajištění některých změn v obci. Vcelku známá a již dříve publikovaná je roztomilá kauza s obecním pastuchou. Pro její vysvětlení dejme prostor krásné češtině Švadlenkova rukopisu. Zní: „*Obec zdejší zachovala si z dob pradědů obyčej pásti na návsí dobytek. Pastucha svolával ráno troubením stádo. Po celou dobu pastvy býval opilým a tropil na návsí takový povyk, že cizí lidé, obcí zdejší jedoucí, udiveně hleděli na tuto víseckou zvláštnost. Za těchto poměrů vystačena na návsí škola. Po větší část roku 40–50 telat bučelo kol školy. V to mísil se řev slouhy a rány biče jeho. (...) Ani za nejteplejších dní nebylo možno otevřítí okna učebny, pokud slouha byl na obci. Protesty správce školy u míst. rady školní zůstávaly bezvýsledny. Bylo patrno, že vše to děje se pod protektorátem býv. starosty obce Jana Laška. (...) Až ob. volbami 1909 změnily se poměry v obci. Nově zvolený starosta p. Antonín Piskač zjednal v zastupitelstvu většinu pro návrh, aby pastva na obci byla zrušena a změněna v ovocný sad. Na jaře vysázeno 160 jablek, jež všechny se ujaly. (...) Konečně tedy typický zjev pastuchy odstraněn.*“²⁴

Vlastní iniciativou pak řídicí učitel odstranil další rys víseckého života, který se vzpíral jeho pohledu na svět. V kronice o tom poznamenává: „*V prvních letech mého působení ve zdejší obci bývalo tu zvykem, že čeled' a mládež odrostlá od jara až do jesení procházela každého večera v tlupách po vsi zpívajice rozličné odrhovačky velkoměstské, tovaryši sem zavlečené, při doprovodu 2–3 harmonik. Tropící různé nezbednosti budila čiperná omladina svým řevem a vřeštěním harmonik upracovaná sousedy ze spánku. Starosta – klarinetista – nedbal stížnosti, lichotilo mu, že dorost*

v jeho obci je tak musikální. Když i školní děti zpívaly na pastvě písně ze šantánů, bylo zřejmo, že tak to dále jíti nesmí a že třeba klásti tomu nějak meze.

Vžitě zlozvyky odstraniti potkalo se s obtížemi (...) Obecní funkcionáři odřekli spolu-působení a starosta bez obalu prohlásil, že se to zde rozumí samo sebou – do 10 hod. večer že mají k tomu právo – (že řev trvá denně přes půlnoc, o tom nechtěl věděti) – ostatně, že mu prý ani nenapadá kaziti mládeži radost! Nedivil jsem se tomu. Obecní volby byly tehdy za dveřmi a na nějaké pronikavější reformy nebylo ani pomýšlení. Rozšafní otcové omladiny byli by jistě nedali tehdy svých hlasů lidem, kteří by chtěli vše v obci obrátiti na ruby.

Takhle to tedy nešlo. Volil jsem cestu zdlouhavější sice, ale jistější. Vyhledal jsem divadelní hru ‚Dračí dráp‘ – obraz ze života s notnou dávkou komického živlu. Zaměstnal jsem v ní 27 našich lidí, vyloučiv žioly nejvýstřednější. Zkoušek vzhledem k neobratnosti účinkujících bylo mnoho. Vždyť většina z nich divadla nikdy ani neviděla. Noví adepti Thalie se tužili zapomínající na harmoniky. Za večerů, kdy zkoušek nebylo, vyprávěli o divadle svým druhům, jimž úloh se nedostalo.

Konečně nastal den představení. Ve vsi bylo plno sváteční nálady a večer sál nemohl pojati hostů – stáli i na oknech. Provedení se líbilo a ochotníci naši opakovali hru v Malči. Ledy byly prolomeny. Nyní chtěl hráti kde kdo. Poněvadž jsem účinkujícím řekl otevřeně, že při divadle nemohu potřebovati toho, kdo v noci při harmonice povykuje, přestaly večerní koncerty, jako když utne. Opatřil jsem si nyní písňě blaťácké, libické, chrudimské aj. Z těchto vybral jsem nejvhodnější a upravil jsem je pro zpěv dvouhlasný. Jednou nebo dvoakrát týdně sešel se dorost ve škole a zpívali jsme od podzimku do jara. Mezi tím sehrán opět nový kus. (...) Odepřením div. úlohly nebo přístupu do zpěv. hodin bývalo trestem těm, kteří nějakou výstřednost provedli. (...) Městské popěvky vytlačeny byly rázovitými písněmi národními i umělými. Nyní za teplých večerů sedává náš dorost někde před statkem a zazpívá si některou z nacvičených písní. Nařikavě harmoniky umkly. Jen někdy zatoulá se sem ‚při záři třpytivých hvězd‘ bard s harmonikou ze sousedních vsí.²⁵

Učitel pak zmiňuje i divadlo školních dětí. Například na dětský den v roce 1912 (zmíněn poprvé) sehrály děti jedno divadelní představení a další pak připojili dospělí. Potvrzuje i rozšiřování školní knihovny, do níž půjčil svých 160 svazků. Záslouhou učitele a mlynáře zapůjčil do obce jednu ze svých knihoven spolek Sázavan. A lidé ve Víšce si, jak zmiňuje, zvykli číst. Škola podporovala i sport, za učitele Krova se děti ve Víšce začaly učit bruslit.

Vísecká škola za první světové války

První světová válka bolestivě zasáhla i do zdejší obce a ovlivnila výrazně také chod školy. Ten poznamenaly válečné události v mnoha směrech. Především od března 1915 přišli vísečtí žáci o druhého učitele Josefa Krova. Krov byl přesunut do Chotěboře, aby nahradil jiné kantory, kteří byli posláni na frontu. Ředitel vísecké školy Švadlenka tak zůstal na výuku zdejších dětí sám, a to přesto, že jich například na počátku školního roku 1916/1917 bylo 90. Provoz tedy přešel na tzv. střídavé vyučování. První třída se učila část týdne dopoledne, část odpoledne a druhá třída pak obráceně. Kvalita výuky tím samozřejmě trpěla, protože na ni bylo podstatně méně času. „Výsledky vyučování nedosahují

²³ Citováno dle: Adam, P. a kol.: 140 let školy v Buttulově ulici v Chotěboři, s. 63–77

²⁴ Pamětní kniha školy ve Víšce, zápis z roku 1910

²⁵ Tamtéž, zápis z roku 1911

vytyčených cílů,²⁶ stěžuje si proto v kronice učitel. Do školy navíc přibylo ve školním roce 1914/1915 pět dětí židovských uprchlíků z Haliče,²⁷ které samozřejmě neuměly česky.

Výrazně také upadala studijní morálka žáků a rostly jejich absence. Velká část mužů od rodin narukovala do války (ve Vísece celkem 59). Jejich práci musely přebírat ženy, staří a také samozřejmě odrostlejší děti. Autorita otců pak v tehdejších rodinách chyběla. Pan řídící si v kronice opakovaně stěžuje na „pustnutí a zesurovení dnešní mládeže“. Na jiném místě udává, že „mrvnost mládeže působením vlivů mimoškolních povážlivě se zhoršuje. Otcové od rodin jsou většinou povoláni do válečného pole a ruka matčina jest často slabá.“²⁸

Učители během války postupně přibývaly nové a nové úkoly k jeho dosavadní práci. Fakticky přišel o nemalou část prázdnin, protože mu vznikla povinnost starat se o školní děti i během jejich letního volna. Byl nucen připravovat prázdninové vycházky pro žáky, které neměl doma kdo hlídat, protože zbytek rodiny se musel věnovat zemědělským pracím. Během nich vísecké děti sbíraly byliny, borůvky či houby. Od počátku války musel agitovat pro válečné půjčky, kterými se rakousko-uherský stát pokoušel získat prostředky na chod války. Ve Vísece jich proběhlo celkem osm a do vybírání peněz byli zapojeni i žáci školy.

Množství povinností správce školy rychle rostlo po zavedení řízeného hospodářství. To přineslo lístkový systém na potraviny a základní životní potřeby a také nucené dodávky zemědělských produktů pro všechny rolníky. Učitele stát pověřil vydáváním lístků, za které ale, zvláště v závěrečné části války, často stejně nebylo co koupit. Aby stát mohl mít maximální kontrolu nad zemědělskou produkcí a prodejem, musel učitel kontrolovat obchodníkům knihy o prodeji, připravoval soupis osevních ploch a vyplňoval tzv. sklizňové listy. Systém doprovázelo v případě neplnění dodávek násilné zabavování zemědělských produktů za účasti četníků či vojska, tzv. rekvizice. Rekvizičních pochůzek se musel účastnit i učitel, což jeho oblíbě v obci jistě nepřispělo. Ve vybraných nedělních pak byl navíc nucen organizovat ve škole setkání chlapců starších 16 let, kteří se zde připravovali pro vojenskou službu. Během přípravy prováděli prostná a pořadová cvičení, četli o hrdinských činech vojáků či sledovali postup fronty na mapách.

Válka se čím dál tím více dotýkala i žáků vísecké školy. Stát po nich vyžadoval účast na sběru surovin. Sbíral se textil všeho druhu, kovy, kaučuk, oblečení pro frontu, dokonce i knihy pro raněné vojáky ležící v nemocnicích. V roce 1915 pak děti ve vísecké škole vyráběly papírové vložky do bot pro armádu. S postupujícími měsíci války se zhoršoval i zdravotní stav žáků z důvodu nedostatku potravin. Opakované výzvy státu k šetření potravinami ztrácely smysl, protože často nebylo čím šetřit. Kronika k tomu zmiňuje: „Nouze o potraviny ve 4. válečném roce dostoupila takového stupně, že ve městech a u bezzemků na venkově dostavil se příšerný host – hlad. Byl to rok strádání a nedostatku.“ Ve vísecké škole proto „následkem špatné výživy trpělo mnoho dětí tělesnou slabostí. V některých rodinách nenajedly se děti dosyta ani bramborů. (...) Bylo trudno hleděti na chudě naše děti, jež často o hladu, v šatech roztrhaných a záplatovaných, bez obuvi, bez punčoch přišly do školy.“²⁹

Projevoval se i nedostatek uhlí a otopu. To vedlo jednak k prodlužování vánočního volna, ale také k naprosto nedostatečně vytápěným třídám.

U chladné zimy 1917 učitel poznamenává, že teplota ve třídě klesala až na $-6\text{ }^{\circ}\text{C}$, takže zmrzla nejen voda v nádobách, ale také inkoust v kalamářích. Ve dne při vytápění teplota dosahovala dle kroniky maximálně $10\text{ }^{\circ}\text{C}$. Ve stejné době se prakticky všechno zboží přesunulo do kategorie nedostatkové a jeho ceny na černém trhu, kde jediné bylo volně k sehnání, závratně rostly. Kilogram vepřového sádla tak v závěru války stál 70 korun, tj. tolik, co před válkou celé prase. Na desetinasobek vzrostly ale i ceny školních potřeb. Zároveň nárůst cen byl mnohonásobný, platy učitelů byly zvyšovány o naprosto nedostatečné „drahotní přídavky“.

Přestože životní podmínky se během války prudce zhoršovaly, školní kronika z této doby je plná loajálních prohlášení k císaři a monarchii. Je otázkou, zda zápisy odrážely skutečné mínění pana řídícího. Spíše se, alespoň zčásti, jednalo o úlitbu „vyšším místům“. Školu totiž každoročně navštěvoval c. k. školní inspektor, který se vždy podepisoval za roční zápis. Učitelovy záznamy tedy byly pod pravidelnou kontrolou, což jistě motivovalo ke „správnému psaní“. Loajlnost prohlášení obvykle vrcholila při popisování oslav různých výročí panovníka (od roku 1916 jím byl po zesnulém Františku Josefovi nový císař Karel). Tak například při výročí nástupu vlády císaře Františka Josefa v roce 1915 zaznamenal učitel Švadlenka do kroniky: „... vděčností, vroucí oddaností a neskonaleou láskou k svému panovníku naplněna jsou srdce všech obyvatelů mocné říše rakouské. Od Krkonoš k Adrii, od zasněžených velikánů Tyrol až do nejvýchodnějších krajín říše, kde Karpaty ji věncí – všude: v paláci i v chýšce zřítí dnes tichou radost, jež v očích plane a rtové šeptají vroucí modlitbu vysílající ji trůnu Nejvyššího za blaho, zdraví a požehnání milovaného vládce a za vítězství chrabrych našich vojsk.“²⁶ S projevem až servilní loajality pak kontrastují zápisy o rostoucí bídě, o vyřazování „nehodných knih“ ze školní knihovny (vyřazeno bylo mimo jiné Jiráskovo *Temno*) či nahrazování učebnic. Dnešnímu čtenáři jistě vytane na mysli otázka, jak se asi zdejšímu učiteli psala slova o císaři, který zavlekl zemi do války, jako o „knížeti míru“ nebo jak se asi na tyto své formulace díval s odstupem několika let v novém československém státě.

Mladá škola v mladé republice

Do československého státu vkročila vísecká škola značně oslabená. Obě třídy vyučoval jeden učitel, který tak zůstával v posledním roce války sám na 88 žáků. Učil střídavým vyučováním každé dopoledne i odpoledne, navíc byl přetěžován obrovským množstvím dalších povinností pro státní administrativu. Jistou změnu přinesly hned první poválečné měsíce, v mnohém ale musela škola na nápravu čekat několik let.

Již v únoru 1919, tři měsíce po konci války, dostala škola zpět druhého učitele. Stal se jím Miloš Ludmila, který zde ale působil pouze do konce školního roku. Po něm Víška získala na 3,5 roku Jaroslava Dyntra. Po

²⁶ *Pamětní kniha školy ve Víšce, zápis ze školního roku 1915/1916*

²⁷ *Halič je název historického regionu, který se nacházel na jihovýchodě dnešního Polska a severozápadě dnešní Ukrajiny. Během roku 1914 byl z velké části obsazen ruskou armádou, před kterou prchla velká část početné židovské minority. Do Víšky zavála válka celkem 10 rodin haličských židovských uprchlíků; ubytování našli v sále hostince rodiny Hermanových. Tamtéž, zápis ze školního roku 1914/1915*

²⁸ *Tamtéž, zápis ze školního roku 1915/1916*

²⁹ *Tamtéž, zápis ze školního roku 1917/1918*

³⁰ *Adrii je míněno Jaderské moře. Tamtéž, zápis ze školního roku 1915/1916*

František Lidmila se synem Dobroslavem

V této pozici zůstala jeden školní rok a od září 1925 byla na dalších více než 13 let vystřídána další velmi výraznou postavou historie vísecké školy – Františkem Lidmilou. Obecní kronika Vísky, která se o novém řídícím učiteli vyjadřuje velmi pochvalně, jeho příchod zpětně vítala: „*Učitelem na zdejší škole ustanoven p. František Lidmila, milý nám přítel z Heřmaně.*“³¹

František Lidmila bezpochyby patřil k třem nejvýznamnějším osobnostem mezi učiteli vísecké obecné školy. Narodil se v roce 1888 v Heřmani, učitelský ústav studoval v Hradci Králové. Do Vísky přešel z ředitelského postu v Radostíně a setrval zde až do svého předčasného odchodu do penze v roce 1939. Hned po příchodu do obce byl postaven před nepřijemný problém. Počet dětí ve zdejší škole od konce války rychle klesal. Příčinou byl zásadní propad porodnosti v době války a s ním spojený pokles počtu dětí. Pozvolna ale klesal i počet obyvatel Vísky (v roce 1910 jich bylo 400, při sčítání roku 1930 už jen 348). Celkový počet dětí se v roce 1925 propadl na 41, tedy méně než polovinu válečného a předválečného stavu. Školský úřad následně odebral Vísce druhého učitele. Lidmila se snažil s pomocí obecního zastupitelstva situaci řešit žádostí o tzv. přeškolení malečské továrny. Přeškolení mělo umožnit, aby děti z továrny mohly docházet za vzděláním do Vísky místo do Malče (továrna se nacházela v prostorách dnešního sídla ZD Maleč). To se podařilo až po 2,5letém vyjednávání v roce 1928. Vísecká škola díky tomu získala od října 1928 učitele pro druhou třídu. Definitivně od té doby (fakticky již dříve) ji navštěvovaly děti z malečské továrny a také často z Horních a Dolních Lhotek.

Dyntrově odchodu nastupuje od září 1923 na zdejší školu poprvé žena učitelka – Františka Remsová z Nové Vsi. Do té doby ve Vísce ženy učily pouze ruční práce pro dívky. Byl to i důsledek toho, že Československá republika zrušila za Rakouska-Uherska povinný celibát pro učitelky. To samozřejmě znamenalo příliv žen do školství, který se projevil i ve Vísce.

Zásadní personální změnu zažila zdejší škola v roce 1924, kdy se po necelých 42 letech práce ve školství rozhodl odejít do penze „pan řídící“ Josef Švadlenka. Ve Vísce působil od počátků existence školy, tedy 23 let. Jeho zásluhy o školu byly obrovské. Zasloužil se nejen o její hladké uvedení do provozu, ale i o její rozšíření do podoby dvojtřídní podoby. Ze zpětného pohledu zasluží ocenění i to, že stál u počátků víseckého ochotnického divadla.

Po Švadlenkově odchodu byla vísecká škola poprvé obsazena pouze ženami. „Zatímní řídící učitelkou“ se stala Marie Pondělíčková z Čečkovic.

Dvojtřídní škola se dvěma učiteli se ve Víšce udržela až do roku 1945. Do roku 1934 se na pozici druhého učitele vystřídal jeden muž a tři ženy. Od počátku školního roku 1934/1935 ve Víšce zakotvil Karel Bačkovský. Ten setrval do roku 1937. Během tří let svého působení se významně podílel na kulturním životě obce, například režírováním divadelních představení zdejších ochotníků. Další učitelé jsou uvedeni v seznamu, který je k publikaci připojen.

Zřizovatelem školy zůstávala v meziválečné éře zdejší obec. Spolupráce s ní nebyla vždy bezproblémová. V poválečném období si učitel Svadlenka v zápisech školní kroniky často na samosprávu stěžoval. Vícekrát se jednalo o to, že obecní zastupitelstvo nedokázalo dodat včas dřevo a uhlí na vytápění školy. Situace dospěla tak daleko, že na konci zimy 1918/1919 byla škola zavřena na 14 dní a teprve „na nátlak rodičů opatřil místní školní dozorce uhlí z okresní rozdělovný v Chotěboři“.³² Obec se ovšem nepoučila, a tak v dalším školním roce přišly uhelné prázdniny hned na počátku topné sezóny (od 16. listopadu do 12. prosince). Zatímco o rok dříve si učitel stěžoval, že dostal uhlí nejhorší kvality (tzv. mour) a v polovičním množství než dříve, tentokrát zastupitelé pro změnu nezajistili otop žádný. Zřejmě zapomněli, že se ve škole v zimě také topí. Svou roli pravděpodobně hrály i vysoké ceny otopu (byť učitel udává, že ve stejné době obec prodávala značné množství dřeva z obecního lesa, pro školu ho však nedodala).

Tvrdou kritiku zastupitelů doprovázejí ve školní kronice i nářky nad úpadkem morálky v poválečné Víšce. Terčem kronikářovy kritiky jsou především taneční zábavy, které se během uvolnění následujícím po ukončení válečné vřavy velmi rozmohly. „*Jindy začínala taneční zábava večer, teď začíná hned odpoledne a trvá až do rána. Staly se případy, že školní děti došly si ráno do hospody pro maminky, jež nemohly se odloučiti se od zábavy – aby jim šly uvařit snídaní,*“ stěžuje si Svadlenka. Kritika poté pokračuje: „*Výrostci vyšíli ze školy pracují v továrně a vydělají si tolik peněz, že mohou si dopřát piva i kořalky po vůli. Opilí řvou již odpoledne po vsi ostudné odrhovačky městské a školní děti je obdivují a závidí jim volnost. A rodiče? Sedí v hospodě a jsou hrdí, že ratolest jejich má se k světu. A funkcionáři obecní? U elitního stolu v krčmě nadávají na drahotu a jsou tuze dalecí toho, aby konalí svoji povinnost a starali se o pořádek a klid v obci. Kdyby stavěli se proti zvlčlosti opilých kluků, jistě by rodiče jejich byli uraženi a o příštích obecních volbách by mravokárci nedostali jejich hlasů. Náš bodrý venkov!*“³³ Nebere si servítky pan řídící.

Později se však spolupráce se zastupitelstvem zlepšila. Po příchodu ředitele Lidmily a nástupu nového vedení obce v polovině 20. let je součinnost obce a školy v kronice již hodnocena velmi pochvalně, a to i v těžkých dobách hospodářské krize třicátých let. Škola během ní dostala například novou střešní krytinu, zábradlí mezi budovou a silnicí či chodník k hlavnímu vchodu. Dočkala se i odvodnění budovy. Každoročně se vylepšovalo také vnitřní vybavení školy. Částečně ho financovala místní školní rada, která za školu zodpovídala. Bývala většinou pěti či šestičlenná. Kromě obou učitelů v ní zasedal i starosta obce a tři další volení členové. Škola také každoročně získávala značné množství darů, vesměs knihy, různé pomůcky či výtěže představení víšeckých ochotníků. Vznou se péči o školu František Lidmila obci také vrátil, a to především aktivním organizováním kulturního života Víšky. Pro zdejší

³¹ SOKA, fond Archiv obce Víška, Pamětní kniha obce Víška, zápis z roku 1925

³² Pamětní kniha školy ve Víšce, školní rok 1918/1919

³³ Tamtéž, školní rok 1919/1920

občany ale také například během školního roku 1930/1931 vysázel ze sazenic vypěstovaných na školní zahradě na návsi ovocný sad poté, co naprostá většina zdejších ovocných stromů nepřežila krutou zimu roku 1929 a následující suché léto. Jako vynikající hudebník obec často reprezentoval účinkováním na kulturních a společenských událostech v okolí.

Meziválečná první republika byla i dobou modernizace školství, což se samozřejmě projevilo i ve Vísce. Na rozdíl od předválečné éry rychle rostl počet dětí, které navštěvovaly měšťanskou školu. Ihned po válce se také objevili první gymnázisté. Gymnázium bylo v Chotěboři založeno roku 1913, ale plnohodnotné fungování mu přineslo až přestěhování do nové budovy v roce 1919.³⁴ Bohužel od počátku 20. let se vlekla snaha zajistit zřízení měšťanské školy v Malči. Svou vinu na tom měli i zdejší zastupitelé. Ti se v roce 1922 vyslovili těsnou hlasovací většinou 6 : 5 proti její výstavbě,³⁵ což jenom potvrzuje nevstřícnost poválečného zastupitelstva k místnímu školství. Měšťanská škola v Malči pak byla zřízena až v roce 1937. Po svém založení neměla budovu, tudíž se provizorně učilo v hostinci U Švarců. Do nově postavené budovy se žáci přemístili až v roce 1940.

Modernizace výuky se projevovala například používáním rozhlasu. Poprvé je zmíněn ve školním roce 1931. Tehdy ho škoře zapůjčil lékař Čičatka z Malče pro poslech slavnosti k 28. říjnu, kterého se účastnili i obyvatelé obce. Ve školním roce 1933/1934 je poprvé zmíněno společné fotografování žáků a učitele. Škola začíná jezdit pravidelně na školní výlety a používá k tomu autobus. Zpočátku se jedná o návštěvu blízkých lokalit. První poválečný výlet směřoval v roce 1921 vlakem do Chrudimi, protože „většina dětí nejen dosud nikdy vlakem nejela, ba ani vlaku neviděla“,³⁶ jak napsal pan řídící učitel a správce školy Švadlenka. Množily se i společné návštěvy chotěbořského biografu. Především ve 30. letech se pro zdejší děti stalo pravidlem cvičení „v Sokole“. Kronika často zaznamenává, že „téměř všechno žactvo cvičilo po celý rok“.

Dnešní škoře se také více podobal běh meziválečného školního roku. První republika přinesla dva měsíce letních prázdnin, tak jak je známe z doby současné, tedy od začátku července do konce srpna. Kromě nich měly děti ještě prázdniny vánoční a pětidenní pololetní. Místo dnešních jarních prázdnin odpočívalo osazenstvo školy v období prázdnin velikonočních, které trvaly od Květné neděle do povelikonočního úterý, tj. deset dní. Poté ještě následovaly

Dobroslav Lidmila s babičkou a matkou při senoseči s víseckými zemědělci

krátké prázdniny svatodušní (čtyři kalendářní dny se svatodušní nedělí).

Velmi důležitou součástí života školy byly každoroční školní oslavy. Ve srovnání s předválečnou dobou se výrazně změnil jejich ráz, a to

i proto, že odpadla povinná účast na společných školních mších v katolickém kostele. Oslavy byly v počátcích nového státu komornější, po příchodu učitele Lidmily se ale otevřely obyvatelům Víšky. Každoročně se slavil především „Den svobody“ – tj. 28. říjen. Od poloviny 20. let se programu zpravidla účastnilo zastupitelstvo, sokolové, hasiči, zdejší legionáři a další občané. Při jedné takové oslavě byla v roce 1930 v budově školy nad schodištěm odhalena pamětní deska víseckým padlým z první světové války. Dnes ji můžeme spatřit na pomníku v parčíku před školou. Zatímco dopoledne se slavilo ve škole, večer se zpravidla hrálo v Hostinci u Fajmanů divadlo.

Školní výlet na Lichnici ve třicátých letech

Pro lepší představu ponechme opět hovořit kroniku školy. Ta k roku 1932 popisuje nejprve podrobný program oslavy ve škole a poté dodává: „*II. třída byla krásně vyzdobena. Místnost byla do posledního místa naplněna žactvem i občanstvem. (...) Rozcházeli jsme se v poledne a večer celá vesnice byla přítomna divadelní hře ‚Pánem na rodné hroudě‘, kterou sehrál sbor dobrovolných hasičů. Při divadle i po něm účinkovala místní hudba. A tak národní svátek oslavován byl téměř celý den. Ve vsi byl od práce klid. Některé domy byly ozdobeny prapory. Tak společně jsme oslavili národní svátek již po osmé.*“³⁷

Další hojně navštěvovanou událost představovala oslava narozenin prezidenta Masaryka. Již těsně po válce se škola také zapojila do zde pravidelně pořádané připomínky upálení mistra Jana Husa. Většinou se připomínalo společně s Malčí či Novou Vsí, někdy se Víška připojovala k oběma vsím. V jiných letech vše probíhalo pouze ve vísecké škole. Pro lepší představu opět ocitujeme školní kroniku: „*Bratři sokolové a bratři hasiči oslavili památku Husovu přednáškou, živým obrazem, kratším divadlem a zpěvy v Malči dne 5. července. Oslava byla společná pro Víšku a pro Maleč.*“ Jindy byl v Malči „*veliký tábor lidu a večer v Nové Vsi průvod s přednáškou. Účast z Víšky odpoledne i večer značná.*“³⁸ K běhu školního roku patřilo i vzpomnutí smrti Milana R. Štefánika či výročí Jana Ámose Komenského. Na Bílou sobotu si žáci, „*korporace*“ (sokolové a hasiči) a občané připomínali památku padlých shromážděním před školou. Držely se dvě minuty ticha, deska padlých bývala při této příležitosti ozdobena věncem a stála u ní čestná stráž.

³⁴ Blíže v publikaci: 100 let gymnázia v Chotěboři: almanach 1913–2013. Chotěboř, 2013

³⁵ SOkA, fond Archiv obce Víška, Kniha zápisů obecního zastupitelstva a výboru 1910–1924, zápis z 11. 4. 1920

³⁶ Pamětní kniha školy ve Víšce, školní rok 1920/1921

³⁷ Tamtéž, zápis pro školní rok 1932/1933

³⁸ Tamtéž, zápis pro školní rok 1932/1933 a 1934/1935

Od 30. let se pravidelně slavil Den matek, často formou besídky organizované společně školou a Sokolem. Velmi hezkou tradici představovaly vánoční besídky, které kronika zmiňuje také až v meziválečném období a jejichž tradice se v obci udržela dodnes. Přípravovala je škola, v třicátých letech někdy také Dorost československého červeného kříže ve spolupráci se školou. Manželky učitelů pro besídku přistrojily stromeček a napekly cukroví, kterým potom podarovaly účinkující děti. Učitelé nakoupili ozdoby a další cukroví. V roce 1936 se takové besídky účastnilo 200 osob. Tato událost postupně získávala sociální rozměr, byly po ní obdarovány chudé děti. Například ve zmíněném roce 1936 škola nakoupila látku za výtěžek z dobrovolného vstupného na besídku a za sponzorské dary malečské kempeličky a chotěbořské spořitelny. Z ní pak manželky učitelů ušily košile, šaty a zástěry pro 23 zdejších chudých dětí. V této době již také chudým dětem pravidelně přispívala místní školní rada, například na školní potřeby. K získání prostředků pro školní pomůcky, organizování výletů či pomoc chudým spolužákům sloužil i výtěžek z dětských divadelních představení.

Franišek Lidmila s žáky vísecké školy

Ve stínu války

V druhé polovině 30. let je i škola zasažena atmosférou ohrožení Československa nacistickým Německem. Školní kronika zmiňuje vojenské cvičení, které proběhlo v okolí Vísky o prázdninách 1936. Píše: „*Také ve škole bylo ubytováno vojsko. V celé vesnici byli vojáci přijati velmi srdečně a všude byli pohoštěni. Žactvo se pohybovalo neustále mezi vojskem, které jim ochotně vše ukazovalo. Byla to jedinečná příležitost k posílení brannosti národa.*“³⁹ Také školní výlet v roce 1936, který směřoval do Kutné Hory, přinesl žákům zastávku v časlavské vojenské posádce, kde oddíl vojáků předvedl malým obyvatelům Vísky „různá cvičení“. V krizovém roce 1938 se žáci vísecké školy 23. května, dva dny po částečné mobilizaci československé armády, zúčastnili branného průvodu v Malči spolu s dalšími šesti školami okrsku. „*Průvod řadil se u Klimše. Napřed nesena státní*

vlajka. Následovali: legionáři v krojích, sokolové v krojích, hasiči v krojích, obecní zastupitelé, správcové škol, občanstvo s učitelstvem.“ Průvod byl „zpestřený mnoha praporky, prošel Malčí, v Jenikovci se otočil a odebral se na prostranství před starou školou v Malčí. Tam byla vztyčena státní vlajka. Říd. uč. Vl. Nevole promluvil vhodně ke shromážděným. Laskavostí Dr. Fr. Fořta poslechnut radiem projev p. pres. Beneše všemu žactvu. Zakončeno hymnami.“⁴⁰

Školní rok 1938/1939 přinesl nejen žákům vísecké školy dvojí změnu příslušnosti ke státu. Československo po mnichovské zradě přišlo o velkou část svého území a svůj název změnilo na Česko-Slovensko. Během půlroku omezené demokracie této tzv. druhé republiky zažila vísecká škola první vyřazování knih z knihovny od první světové války. Vyřazena byla mimo jiné kniha o Edvardu Benešovi, jehož narozeniny ještě před několika měsíci žáci oslavovali. Škola i obec se po dlouhé době musely obejít bez oslavy 28. října, který se stal pracovním dnem. Po necelých šesti měsících od mnichovské konference (15. března 1939) zpečetila zánik československého státu okupace českých zemí hitlerovskou armádou.

O vísecké škole v období nacistické okupace a druhé světové války máme pouze minimum zpráv. Kronika školy končí školním rokem 1938/1939 a pokračuje až po válce. To souviselo s nařízením, podle kterého byly dosavadní kroniky zapečetěny a učitelé měli začít psát nové. Novou kroniku vísecká škola skutečně pořídila. Je uložena ve Státním okresním archivu Havlíčkův Brod, ale obsahuje jen dvě stránky textu. Ten pouze zmiňuje historii školy a učitele, kteří v ní působili. Informace nepřináší ani obecní kronika, kterou nechaly úřady po dobu války zapečetit a odvézt do Prahy. Zápisy z jednání zastupitelstva jsou pro dobu války velmi stručné a informačně chudé. Obrázek o vísecké škole si můžeme vytvořit z informací o jiných školských zařízeních.

Škola po německé okupaci musela být dvojjazyčná. Nejen v názvu, ale také v dokumentaci. Dvojjazyčnou podobu mělo i vysvědčení. Pod tlakem okupačních úřadů se měnila skladba předmětů. Do obecných škol byla od školního roku 1940/1941 zavedena povinná němčina. Všichni učitelé z ní museli absolvovat zkoušku. Aby se mezi obyvatelstvem nešířilo pro okupanty nežádoucí vlastenectví, byla zrušena výuka dějepisu, české literatury a výuka zeměpisu omezena pouze na geografii Protektorátu Čechy a Morava a Velkoněmecké říše. Ze školních knihoven musely být vyřazeny knihy, které upomínaly na slavnou českou minulost, na meziválečné Československo či jinak příliš podporovaly národní hrdost a svébytnost české společnosti.

Učitel Hájek s rodinou

³⁹ *Pamětní kniha školy ve Víšce, zápis pro školní rok 1935/1936*

³⁹ *Tamtéž, zápis pro školní rok 1935/1936*

⁴⁰ *Tamtéž, zápis pro školní rok 1937/1938*

Učitelé byli, stejně jako za první světové války, pověřováni dalšími povinnostmi, například vedením agendy přidělových lístků v obci. Okupační správa dokonce omezila i počet dětí na měšťanských školách, nastoupit na ně mohlo pouze 35 % žáků z obecné školy.⁴¹ Toto omezení přišlo v momentě, kdy se v Malči konečně postavila nová budova určená pro potřeby měšťanské školy. Stalo se tak v roce 1940. Obec Víška na její stavbu přispěla částkou 70 000 korun,⁴² tedy částkou, která představovala zhruba 2/3 tehdejšího obecního rozpočtu.

Víšecké škole přinesl výrazné změny již školní rok 1938/1939. Na počátku března 1939 byl na „dočasný odpočinek“ přeřazen František Lidmila (ač mu bylo teprve 50 let). Předčasná penzionování učitelů bylo tehdy poměrně časté. Souviselo s nutností zaměstnat obrovské množství učitelů, kteří museli opustit Němci obsazené Sudety či Slovensko a Podkarpatskou Rus. František Lidmila se s rodinou přestěhoval do sousední Heřmaně, odkud pocházel a kde také žil až do své smrti roku 1967. Zde se věnoval i opravám hodin a jeho bývalí žáci ho zde často navštěvovali. Víška jeho odchodem přišla o výraznou učitelskou osobnost. Osobnost, kterou zdejší obyvatelé ctili nejen jako učitele, ale také jako organizátora kulturních a osvětových akcí, na které se dlouho v obci vzpomínalo.

Na místo Františka Lidmily nastoupil jako zastupující řídicí učitel Josef Hájek, který ve Víšce setrval po celou dobu války. Spolu s ním ve Víšce začala pracovat jako výpomocná učitelka Anna Franzová. Tu později nahradil Vladimír Vlk. Oba dva učitelé zde pak působili až do konce války, Vladimír Vlk v roli řídicího učitele. Ještě v červnu 1939 založil učitel Josef Hájek při víšecké škole rodičovské sdružení. K 20. dubnu 1939 zmiňuje školní kronika také první připomínku „narozenin Vůdce a říšského kancléře Adolfa Hitlera. V ten den vyvěšeny prapory a vlajky české a německé.“⁴³ Podobné „oslavy“ se v ní povinně konaly i při příležitosti výročí vzniku protektorátu nebo narozenin státního prezidenta Háchy až do konce války.

Doba poválečná

Konec druhé světové války přinesl nejen obrovskou úlevu pro obyvatelé Víšky, ale také četné změny pro víšeckou školu. Pro zmapování jejich osudů můžeme opět používat školní kroniku, která je znovu psána od počátku školního roku 1945/1946. První zásadní změna proběhla ve zdejší škole hned v prvních poválečných měsících. Školu během nich opustili oba dosavadní učitelé, kteří zde působili po dobu války. Učitel Josef Hájek byl na svoji žádost přeložen do Jeníkovce v okrese Chrudim a řídicí učitel Vladimír Vlk odešel do Kříččeně na Pardubicku. Na jejich místo nastoupil nový „pan řídicí“ Jan Moc, který se tak stal na dva roky předposledním ředitelem víšecké školy. Do Víšky se dostal poté, co byl v roce 1939 předčasně poslán do penze ze svého působiště ve Třech Dvorech u Kolína. Předčasná penzionování mělo podobné důvody jako u řídicího Lidmily. V poválečném nedostatku učitelů ho zemská školní rada reaktivovala a byl ustanoven zatímním řídicím učitelem ve Víšce.

Řídicí učitel Moc zůstal jediným učitelem na zdejší škole. Ta se od školního roku 1945/1946 změnila na školu jednotřídní a jako jednotřídka působila až do svého zrušení v roce 1961. Změnu zapříčinil výrazný pokles počtu dětí. Zatímco celá třicátá léta počet žáků víšecké školy neklesl pod 50 (s výjimkou

Penzionovaný František Lidmila v Heřmani

části jednoho školního roku), v roce 1945 nastoupilo na počátku školního roku jenom 30 žáků. Na konci školního roku 1946/1947 už školní kronika zmiňuje pouze 17 dětí, což představuje méně než 1/3 stavu z let 1938/1939. Jedním z důvodů této pro školu nepřijemné skutečnosti byl i poměrně razantní pokles počtu obyvatel obce bezprostředně po válce. Vyvolal ho mimo jiné také odchod části víseckých rodin, které ze zdejší obce přesídlily do pohraničí uprázdněného po odsunu německých obyvatel. Víšce i v důsledku této skutečnosti poklesl počet obyvatel mezi dvěma po sobě následujícími sčítáními lidu z let 1930 a 1950 o 82 obyvatel.⁴⁴ Za hlavní důvod poklesu počtu školáků lze ale považovat důsledné docházení dětí do měšťanské školy v Malči.

Škola se během období 1945–1948 částečně vracela k předválečným tradicím. Znovu jsou pořádány oslavy 28. října či narození T. G. Masaryka a Edvarda Beneše. Nově se objevuje i slavnostní připomínání 5. a 9. května. Při škole působil dorost Československého červeného kříže. Zajímavý moment školního roku představoval například „týden dětské radosti“, který pan řídící Moc pořádal ve školním roce 1946/1947. V jeho rámci zdejší děti podnikly dva výlety a navštívily dětské divadlo.

Z důvodů poválečného zrušení obecních úřadů škola získala nového zřizovatele. Byl jím od roku 1945 Místní národní výbor Víška. V jeho rámci působila

⁴¹ *Bližší informace přináší publikace: Morkes, F.: Československé školy v letech 2. světové války. Praha, 2005*

⁴² *ŠOKA H. Brod, fond Archiv obce Víška, Kniha zápisů schůzí obecního zastupitelstva 1924–1950, zápis z 27. 10. 1940*

⁴³ *Pamětní kniha školy ve Víšce, školní rok 1938/1939*

⁴⁴ *Při sčítání v roce 1930 vykazovala Víška 348 obyvatel, v roce 1950 již pouze 270, tedy o 22 % méně. Jednalo se o nejprudší pokles mezi sčítáními lidu. Ta se konala od roku 1869 pravidelně po 10 letech, ale sčítání ve válečném roce 1940 se nekonalo. Pokles byl zdaleka nejprudší, i pokud ho porovnááme s jinými dvacetiletými obdobími*

Rodina pana učitele Moce (uprostřed), vlevo snacha, vpravo manželka, klečící syn a vnuk Milan

almanachů vydaných v předešlých letech zmiňovaly pozitivní roli, kterou pan řídící Mach sehrál například při organizování ochotnického divadla.

Obrázek o vísecké škole v době jeho působení si lze udělat i z podrobně psané školní kroniky pro léta 1949–1961, jejíž kopii je možno zapůjčit ve vísecké knihovně. Doba učitelování ředitele Macha ve Vísce se zároveň většinou kryla s represivním obdobím 50. let 20. století. Zmiňované kronikářské zápisy jsou proto plné dobové propagandy, v níž se tradice pálení čarodějnic mění na pálení „vatry míru“, škola plní závazky ke sjezdům komunistické strany a pod nevybíravým tlakem se zásadně politizuje. Z pohledu dnešního čtenáře, který touto dobou neprošel, nabývají některé pasáže kroniky až absurdní podoby. Na druhou stranu nevíme, zda či jak dalece vyjadřovaly skutečné mínění svého autora. Kronika školy byla interním dokumentem, který každý rok kontroloval okresní školní inspektor a svou kontrolu stvrzoval svým podpisem. Je tedy pravděpodobné, že její text měl cele či alespoň zčásti působit jako „úlitba“ nadřízeným orgánům. Hodnotit toto období vísecké malotřídky pouze na základě takového zápisu by jistě nebylo korektní. Omezený rozsah tohoto almanachu a další důvody zároveň prostor pro podrobnější charakteristiku této nelehké doby vísecké školy prozatím nenabídlý.

Pan řídící Mach zdejší školu vedl až do jejího zrušení. To se odehrálo v roce 1961. V souvislosti s rozsáhlými administrativními změnami, které přinesl rok

i nová místní školní rada, která bezprostředně řešila záležitosti školy. V prvních poválečných letech se také opakovaly problémy, které správce školy řešil již po první světové válce. Patřil k nim nedostatek topiva. Ten vedl k prodlužování prázdnin či nedostatečnému vytápění. A tak školní kronika zmiňuje, že během tuhé zimy roku 1947 klesala ve třídě v ranních hodinách teplota k 0 °C a ve dne se ji nepodařilo dostat výše než na 7 °C.

Výraznou změnu pro zdejší školu přinesl počátek školního roku 1947/1948. Tehdy Vísku opustil ředitel Jan Moc, který definitivně odešel do penze. Ředitelem a zároveň jediným učitelem zdejší školy se stal František Mach. S ním přichází do Vísky poslední výrazná osobnost zdejší malotřídky. Vzpomínky na jeho působení ve vísecké škole jsou námětem několika příspěvků, které s velkým respektem hovoří o osobnosti zdejšího posledního učitele. Také mnohé texty z

1960, došlo ke zrušení samostatnosti zdejší obce. Ta byla sloučena s Novou Vsí a nadále spravována tamějším místním národním výborem. Stejný osud potkal i víceckou školu. Po ukončení školního roku 1960/1961 byly vícecké děti přeškoleny (přesunuty) do školy v Nové Vsí, na tzv. druhém stupni pak pokračovaly v malečské škole. Do malečské školy přešel také František Mach. O rok později pak byla ve Vísce otevřena škola mateřská, která sloužila pro děti z Víšky a Nové Vsí a činí tak dodnes.

Jan Čapek

Seznam učitelů působících v obecné škole ve Vísce

Josef Švadlenka	1901–1924	Jarmila Krulíková –	
Josef Kratochvíl	1910–1913	Petrliková	1933–1934
Josef Krov	1913–1915	Karel Bačkovský	1934–1937
Miloš Ludmila	1919–1920	Josef Kadleček	1937–1938
Jaroslav Dyntr	1920–1923	Josef Hájek	1938–1945
Františka Remsová	1923–1925	Anna Franzová	1939–nezjištěno
Marie Pondělíčková	1924–1925	Vladimír Vlk	nezjištěno–1945
František Lidmila	1925–1939	Jan Moc	1945–1947
Antonín Vaněček	1928–1929	František Mach	1947–1961
Marie Martínková – Bukvicová	1929–1930	V seznamu nejsou zařazeny	
Karla Radová – Sobotková	1930–1933	učitelky ženských ručních prací	

Vyučované předměty v národní škole ve Vísce

1951/1952 1. ročník	1952/1953 2. ročník	1953/1954 3. ročník	1954/1955 4. ročník	1955/1956 5. ročník
Český j. – Čtení	Český jazyk	Český jazyk	Český jazyk	Český jazyk
Český j. – Psaní	Počty a měřictví	Počty a měřictví	Matematika	Matematika
Počty a měřictví	Nábož. vých.	Hudeb. vých.	Hudeb. vých.	Hudeb. vých.
Nábož. vých.	Hudeb. vých.	Tělesná vých.	Tělesná vých.	Tělesná vých.
Hudeb. vých.	Tělesná vých.	Kreslení	Kreslení	Kreslení
Tělesná vých.			Ruský jazyk	Ruský jazyk
				Dějepis
				Zeměpis
				Přírodověda

Povinné klasifikované předměty (náboženskou výchovu vyučoval katolický a evangelický farář i v dalších letech, ale nebyla již uváděna na vysvědčení)

Převzato z příspěvku Věry Michové Hrst vzpomínek na školu ve Vísce

Großdeutsches Reich. — Velkoněmecké říše.
 Protektorat Böhmen und Mähren. — Protektorát Čechy a Morava.

Land / Země: Böhmen Tichý Politischer Bezirk / Politický okres: Mladá Vošice
 Klasse / třída: 2 mit tschechischer Unterrichtssprache / s českým jazykem vyučováním
 in / v: Mladá Vošice

Schuljahr / Školní rok: 1943/44 Zahl / Číslo: 25

Schulnachricht. — Školní zpráva.

Vysvědčení 1943/1944

Anteilige / Účastníci	Unterschriften — Podpisy		
	I. Klasse / třída	II. Klasse / třída	III. Klasse / třída
I.	<i>Blatný</i>	<i>Toll</i>	
II.	<i>Blatný</i>	<i>Toll</i>	

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA.

Země / Země: Čechy Politický okres / Politický okres: Chotibor
 Třídní obecná škola / třídní obecná škola: smíšená v / v: Víseč
 Školní rok / Školní rok: 1944/45 Číslo / Číslo: 19

ŠKOLNÍ ZPRÁVA

Vysvědčení 1945/1946

Pololetí	Podpisy	
	I. třída	II. třída
I.	<i>Jan Mlýnský</i>	
II.	<i>Jan Mlýnský</i>	

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA

národní škola / národní škola: v / v: Víseč
 okres / okres: Chotibor kraj / kraj: Žatecký
 škola / škola: 1. třída Třída / Třída: 1 Číslo tříd. výkazu / Číslo tříd. výkazu: 12 Školní rok / Školní rok: 1952/1953

VYSVĚDČENÍ
 o prospěchu a chování za I. a II. pololetí

Vysvědčení 1952/1953

Pololetí	Podpisy	
	I. třída	II. třída
I.	<i>Frank</i>	<i>Frank</i>
II.	<i>Frank</i>	<i>Frank</i>

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA

Janotřídí škola / Janotřídí škola národní / národní
Víseč / Víseč okr. / okr.: Chotibor
 Třída / Třída: 1 Postup. ročník / Postup. ročník: 5 Čís. tříd. výkazu / Čís. tříd. výkazu: 24 Škol. rok / Škol. rok: 1955/1956

VYSVĚDČENÍ

Vysvědčení 1955/1956

Pololetí	Podpisy	
	I. třída	II. třída
I.	<i>Frank</i>	<i>Frank</i>
II.	<i>Frank</i>	<i>Frank</i>

Škola ve Vísece, rodiště hudebního skladatele, sbormistra a učitele Dobroslava Lidmily

Předtím než pan řídící učitel František Lidmila (1888–1967) zakotvil ve vísecké škole, učil na malotřídkách ve Škrdlovicích, Nejezině, Vepřívce, v Havlíčkově Borové. V Radoštině dokonce otvíral novou školu, působil také ve Svinném a v Nové Vsi. Tam poznal Františku Dvořákovou (1904–1983), absolventku letní hospodyňské školy v Hlinsku. Za necelý rok se s ní v Praze na Vinohradech oženil. Brzy nato dostal definitivu a stal se řídícím učitelem ve Vísece (1922). Tam učil a řídil chod školy až do svého předčasného odchodu do penze v roce 1939. (Prodělal sedmnáct operací čelních dutin, podle lékařů mohlo být příčinou zdravotních potíží prašné školní prostředí, prach z křídly apod.)

Osmnáctiletá paní řídící, vyškolená hospodyně, měla se ve své nové domácnosti čile k světu. S lecčím svému muži pomáhala, dohlížela na přezouvání a převlékání dětí, podstrkovala chudým žáčkům svačiny. Její manžel měl u dětí velkou autoritu, a proto také dobrou kázeň. Na velkou přestávku mu

Dobroslav Lidmila, budoucí hudební skladatel, s oblíbeným nástrojem svého otce

připravila přesnídávku, na kterou chodil do jejich školního bytu. Přesto prý býval ve třídě pořádek, děti si nedovolily dělat velký hluk.

Asi za čtyři roky se narodil manželům syn (1926). Dostal jméno po bratranci svého otce, hudebním vědci a akademickém hodnostáři Dobroslavu Orlovi, který rovněž jako František Lidmila pocházel po matce z francouzského rodu Rongeu; ti přišli do Čech koncem 18. století.

Když byl Dobroslávkovi rok, přišel jednou na návštěvu blízký sused, který neopatrně chlapce zvedl. Vyklouzl mu z rukou a utrpěl úraz, kvůli němuž byl několik týdnů s matkou hospitalizován. Maminka pak vyprávěla, jak roční Sláveček s oblibou prozpěvoval „árie“ na slabiku ra, až se jeho zpěv nesl celou nemocnicí.

Už jako čtyřletý sedával v lavici s dětmi, poslouchal a lecčemu se naučil. Dostával také „vysvědčení“, bez úředního signování, jen pro radost. Pamatuje si, jak si jednou hrál nahoře na schodišti školy a strhla se bouřka. Do hromosvodu uhoďi-

lo a chlapec sjel dolů po schodech ani neví jak, jako by jel na saních. Nic se mu nestalo.

V domácnosti pomáhala paní Fanynce manželova matka, Marie Lidmilová, rozená Jedličková, z Trávného (1854–1944). Byla to moudrá, rozšafná žena, pokojný tmel rodiny. Dobroslav občas vypravoval historku s kachlovými kamny, která byla postavena pro vytápění školního bytu. Kamna měla elegantní keramické obklady s barevnými ozdobami. Jednou, když pan řídící s manželkou odjeli svou aerovkou na návštěvu k přátelům, zůstala babička s Dobroslavem, kterému tehdy byly snad tři čtyři roky, sama. Měla už téměř osmdesát let, a tak si po obědě zdřímla. Doufala, že i Sláveček usne, opak byl pravdou. Hoch si byl vědom, že má jedinečnou příležitost vyzkoušet hodinářské kladívečko, s nímž otec často pracoval. Potichu se vykradl z pokoje, došel si na otcův stůl pro obdivované kladívkó a s velkou pečlivostí ho použil. Ťukal do keramických obkladů na kamnech. Dařilo se mu to dokonale. Když se rodiče vrátili, našli babičku v pláči, Dobroslávka zkroušeného a kamna koldokola úspěšně oklepána. Otec se kupodivu nezlobil. Ba, byl možná pyšný, že se hoch nebojí pracovního nástroje a tak zručně s ním zachází. Objednal prý nové obklady a všechno bylo jako předtím.

Dětství Dobroslava Lidmily

Ve škole byl příkladný rodinný život. Fanynka za pomoci babičky Lidmilové, své uctívané tchýně, dodržovala všechny tradice, především vaření a pečení bylo její doménou. Uměla péct dorty, kremrole (ty zvláště, často je pekla pro svatby v obci), pekla bábovky a také pletýnky a rohlíčky i jiné buchtý, říkala tomu všemu dohromady „upéct nějakou tu placku“. Uměla skvěle připravit králíky, které chovali, stejně jako kachny, jež mívali na dvorku, zvláště potom v Heřmani. Také dělali ovocné víno z vypěstovaných či nasbíraných plodů. Pomáhali chudým rodinám tak, že děti odměňovali za donesené borůvky či maliny. Dobroslav si pamatuje, jak se jako malý dostal ke krabicím s vánočním pečivem, otevřel okno školy a ještě dlouho před Vánoce rozdával cukroví dětem, které doma takové dobroty neměly. Bylo to tajné, ale ve skutečnosti s tichým souhlasem rodičů.

Vypravoval také často o rodině, jejíž jméno jsem zapoměla, která žila v pastoušce. Jejich táta ji živil vybíráním vraních hnízd. Prý se uměl dostávat ze stromu na strom stejně dobře jako primáti v Africe. Bída byla tehdy hrozná, nebylo nejen jídlo, ale také otop. Anička Štěpánková vyprávěla, jak děti mrzly v místnosti, kde spaly, nepomohla ani peřina. Ale Slávek sám prý moc

Manželé Lidmilovi se synem Dobroslavem a jeho babičkou

rád chodil k chudým sousedním lidem, kde měli často ty nejobyčejnější bramborové pokrmy; ty mu chutnaly víc než domácí svičková. Maminka to potom napravovala, posílala rodinám leccos na přilepšenou. Také o Velikonocích si Dobroslav velmi rád došel k mnoha děvčatům pro pomlázku. Když byla pouť, musel potom odvést každé z těch dívek perníkové srdíčko.

Pan řídící s manželkou se nestránili společenského života ve Vísce. Chodili na plesy a společenské večery. Těsně po jednou z plesů se narodil Dobroslav, Fanyňka si ho prý „vytančila“. Pan řídící s panem starostou pravidelně docházeli do hostince U Fajmanů, odkud František nosíval domů mimořádné lahůdky, které pan hostinský objednával v dobrých obchodech.

Velkou roli hrála v Dobroslavově životě jeho chůva, za kterou se pokládala jeho o něco starší kamarádka, Anička Štěpánková z Vísky. Dobroslav často vypravoval, jak se spolu vydali na dlouhý výlet a nevraceli se tak dlouho, až rodinu jaksepatří vystrašili, takže se jim oběma po návratu dostalo spravedlivé odměny. Anička se později provdala a s mužem se přestěhovali do Jeřišna. Žila tam až do vysokého věku. Dobroslav na ni nezapomněl, navštěvoval ji při každém pobytu v Heřmani, přestože žil dlouhá léta na druhém konci republiky, v Ostravě.

Také vzpomínal na pravidelná setkávání učitelského smyčcového kvarteta, kde František Lidmila hrával na violoncello. Malý Dobroslav sedával nejčastěji pod stolem a sledoval způsoby muzikantů, poslouchal jejich hru. Velmi se mu líbila Alenčina polka od pana učitele Vladimíra Volence, který ji připsal své nemocné dceři. Otec zájem syna o hudbu citlivě vnímal, však chlapci byly teprve tři roky a už ho začínal učit hře na housle.

Do vísecké školy přijel na návštěvu Dobroslav Orel (1870–1942), významný český hudební vědec, hymnolog, historik, kněz, vysokoškolský pedagog, autor tisícistránkového Svatováclavského sborníku; jezdila tam také teta, paní

stavitelová Marie Formánková z Pardubic. Ta jednou poslala asi osmiletého Dobroslava s dopisem k dirigentu Kmochovy kapely Aloisi Vlasákovi, jenž účinkoval na kolonádě pardubického parku. Ten na chvíli předal taktovku Slávkovi a nechal ho kapelu řídit. Na ten zážitek Dobroslav nikdy nezapomněl.

Hudební podněty z různých stran byly silné. Ve Víšce se setkával s lidovými muzikanty, učil se od nich, přehrával si jimi darované skladbičky. Lidové písničky v úpravě pro první a druhé housle, které dostal od muzikanta a hospodáře ze Svinného, hrával jako malý spolu s otcem. Obdivoval se muzikantům v novoveském kostele, varhaníkovi i otci, který byl hudebním produkčním přítomen jako instrumentalista a zpěvák či organizátor. Jednou vzal František Lidmila syna na koncert významného českého houslisty Jana Kubelíka (1880–1940) do Chotěboře. Chlapec byl jeho hrou fascinován a jistě ovlivněn.

Lásku k muzikantství pan řídící v žácích cílevědomě rozvíjel. Učil je písně, hrával jim na housle, v učitelském kvartetu působil jako violoncellista, také byl dobrým varhaníkem. Děti učil sborově zpívat, připravoval s nimi zpěvy pro Vánoce, pro národní svátky, jako byla památka svatováclavská, cyrilometodějská či Husova. Nabádal rodiče, aby je nechali hrát na užitečné hudební nástroje, jako byly housle nebo klarinet či trubka, které se daly uplatnit ve venkovské kapele.

Pan řídící Lidmila byl upřímný vlastenec, ve svém vyučování kladl velký důraz na historii české země, rád učil o mistru Janu Husovi a také o něm přednášel při svátečních shromážděních za obcí, kdy bývala zapalována Husova hranice. (Kvůli této skutečnosti byl potom za války na mušce chotěbořských fašistů, proto se během Slávkova studia na tamním gymnáziu rodina rozdělila. Matka se Slávkem žili v Chotěboři a František s babičkou se uchýlili do Heřmaně, kam se po ukončení učitelské služby rodina přestěhovala.) O vztahu Františka Lidmily k národní historii vypovídá i to, že za první peníze, které si jako učitel vydělal (C. K. pedagogium v Hradci Králové absolvoval v r. 1908), koupil reprodukcí Brožíkova obrazu Mistr Jan Hus na koncilu kostnickém. Ten obraz ve skvostném rámu visel v obývacím pokoji jejich učitelského bytu a pan řídící brával svého malého syna do náruče, často s ním postával pod obrazem a vypravoval mu kapitoly z českých dějin. Ten obraz dodnes zdobí stěny domu v Heřmani. Nejen ten, visí tam i obrazy, které postupně kupoval pro byt ve Víšce – reprodukce pláten z legendy o Oldřichovi a Boženě, výjevy z Dívčí války nebo z pražské defenestrace.

Nejen české dějiny a hudba, ale také literatura byla významným činitelem v životě osvíceného učitele. Byl zanícený čtenář a ctitel slovesného umění. Ve své knihovně měl jednotně svázané všechny svazky díla V. B. Třebízského, většinu děl Karoliny Světlé, v kůži vázané knihy Julia Zeyera a také Lva Nikolajeviče Tolstého. Všemmu vévodilo téměř úplné vydání Ottova slovníku naučného.

Pan učitel ale nezapomínal na praktické potřeby dětí, které žily na vesnici. Velký důraz kladl na přírodovědu a rukodělné práce. Otázka zvelebení krajiny, hospodaření, které by zlepšilo životní podmínky na vsi, prosperita zemědělců byly jeho upřímným zájmem a důležitým námětem jeho vyučování.

Kolem školy byla zahrada, kde nechával žáky zakládat pokusná políčka. Museli se naučit rozlišovat plodiny, jejich semena, vědět jak zasít,

zavlažovat, kultivovat, ničit plevel. Chtěl, aby se v zahradnické práci odmla-
la vyznali a mohli znalosti a dovednosti použít ve svém budoucím životě.
Část zahrady patřila Lidmilům. Dobroslav po celý život vzpomínal na malé
rozárium, které se vyznačovalo dřevěnými sloupky s barevnými, modrými,
červenými a zlatými koulemi z foukaného skla. Moc se mu líbily. Otec často
učil přírodovědu a vlastivědu nejen mimo třídu, ale i mimo školní zahradu.
Z procházek děti nosily kdejakou kytičku, rostlinku, dávaly je do skleniček
a pan řídící jejich názvy do nekonečna zkoušel. Se staršími dětmi chodil do
alejí jeřábů a učil je roubovat plané na jedlé. Moc mu záleželo na tom, aby
byly vysazovány především jedlé jeřáby, protože se jejich plody daly využít
v domácnostech. Sám byl členem pěstitelského a zahrádkářského spolku a za-
kládal si na ovocných stromech, které s láskou pěstoval. S úspěchem se účast-
nil pěstitelských výstav. V matematice zase používal při početních výkonech
praktické úlohy, například otáčky cirkulárních pil v závislosti na průměru
kotoučů. Věci velmi praktické a užitečné.

K tomu všemu vedl své žáky. Někteří byli velmi bystří a šikovní, pan řídící
se staral, aby se jim dostalo možnosti pokračovat ve vzdělání. Běda však, když
některý žák neposlouchal, zlobil, nebo dokonce lhal. Panu řídícímu Lidmilovi
nebylo zatěžko nechávat ho po škole ve třídě tak dlouho, dokud se nezlepšil.
Také někdy sáhl po rákosce. Jedna (nedoložená) historka se v rodině tradova-
la. Že jeden takový nezbeda dostal rákoskou na kalhoty. Ty prý nevydržely,
a proto poslal pan řídící žáka k panu starostovi, aby mu dal na nové. Žák se
prý potom polepšil a byl svému učiteli po celý život vděčný za účinnou vý-
chovnou lekci.

Mnoho vzpomínek na Vísku je zachyceno v hudebních dílech Dobroslava
Lidmily. V osmdesátých letech 20. století vznikla trojdielná skladba Dětskýma
očima, jejíž části jsou nazvané Kuličky, Mlejnky a Píšťalky. Je to odraz Dobra-
slavova dětství ve Víscce. V první části se říká (text si psal sám): „*Půjdem koulet
kuličky do Peškovy uličky...*“ Tam si chodívaly děti rády hrát, je to na konci Ví-
sky směrem na Novou Ves, často o tom místě vyprávěl. V Mlejnkách se zpívá
o jarní vodě, která pramení ve studánkách a pospíchá do náruče Doubravky.
V té skladbě je dojmavé sólo: „*Pepíku, Pepíku z chaloupky dřevěný, co jsem se
naběhal k vám, s kudličkou po kapsách s jarem jsme běhali, lopatky řezali a mlejnky
stavěli...*“ Tady zřej-
mě vzpomíná na
Pepíčka Leflera,
s nímž na život
a na smrt kamará-
dil. Píšťalky byly
nedílnou součástí
dětského jara. Zvu-
komalebné „*Otlou-
kej se, píšťaličko*“ je
jedním z hlavních
motivů skladby.
Lopatky „mlej-
nků“, mechanismus
jejich otáčení, píš-
tálky z vrbových

Učitelské kvarteto ve složení Hybš, Volenc, Lidmila a Vašíček

Dobroslav Lidmila s manželkou

proutků, to všechno děti naučil vyrábět pan řídící v ručních pracích a přírodopisu. Nejen vyrábět, ale instalovat přímo na potoce, u vrbiček otloukat proutky. Chtěl, aby se děti naučily ctít přírodu a její roční cyklus, aby se uměly podílet na radostech, které příroda nabízí.

V dětské opeře Povodeň (mimochoodem původní název tohoto díla byl Potopa, ale od něj musel pod politickým nátlakem v čase tzv. normalizace ustoupit) byly Dobroslavovi inspirací vzpomínky na skoro pravidelné povodně, které způsobovala napohled krotká říčka Doubrava. V opeře je například uchována příhoda s obrovitou štikou, která byla v té velké rozlité vodě chycena na návsi do sítě. Dostala ji na stůl jedna z chudých víseckých rodin. K tomu tehdy napsal: byla velká a jako bláto, ani se nenajedli. V téže opeře se mluví o stařence, která vytáhla svou kozu živitelku až ke komínu své chalupy, kde čekaly, až voda opadne a budou osvobozeny. Pokaždé když jsme o mnoho let později projížděli Vískou, ukazoval mi to místo u Doubravky, tam, kde přechází Víška v Maleč, i když chalupa už tam stála jiná.

Jarní zvyky pod Železnými horami jsou tématem trojdílné skladby pro ženský sbor pojmenované Starožitnosti o jaru, rozdělené na části Čarodějnice, Máje a Vostatky. Ve skladbě Vostatky se např. píše o saličkách, šaškovi a jeho pichlavé ježkovici, o cikánském vozu s medvědem... Když jsme spolu s Dobroslavem jezdili ke konci masopustu na návštěvu do Heřmaně, masopustní maškary jsme potkávali – a ty si na nás nechávaly záležet. Některé jarní zvyky tedy ještě zůstávají živé.

Život ve Víscé byl zárodečným obdobím, které poznamenalo život Dobroslava Lidmily přívětivým rodinným zázemím, krásou krajiny, jejími památečnými stromy, úvozovými cestami, nádherným úbočím Železných hor v protisvahu k údolí Doubravky. Poznamenalo ho nesmlouvavou školní výchovou, tak promyšlenou a směřující k poznání země, rodné půdy, úctě k ní a k životu vůbec. O kvalitě školy za času pana řídícího Františka Lidmily není pochyb. Vyrostli v ní lidé, kteří se později dobře uplatnili ve svých rozmanitých, v mnoha případech silně graduovaných profesích.

Dobroslav Lidmila byl dětstvím silně ovlivněn. Zůstal v něm romantický prvek, který se projevoval v komponování i ve vztahu k věcem a lidem. Zamiloval si romantismus Josefa Suka, tematiku skladeb Bohuslava Martinů, který se pro své hudební dílo rovněž inspiroval přírodním cyklem na Vysočině, a vznešené venkovanství Antonína Dvořáka. Jako učitel nesl toto poselství dál, měl působivé hodiny hudební výchovy, sklízel lásku a obdiv svých žáků,

což se projevuje stále. Nedávno jsme měli s Obcí spisovatelů významnou akci v historických prostorách Senátu Parlamentu České republiky. Redaktorka rozhlasu, která ode mne chtěla pár slov či vět k probíhajícímu programu, poznamenala, že je žákyní Dobroslava Lidmily. A neopomněla vyslovit několik milých slov o nezapomenutelném učiteli, který na ni způsobem i předmětem vyučování významně zapůsobil. Zde se plně podobal svému otci, avšak metody i způsoby měl své, jiné, originální.

Dobroslav Lidmila je nezapomenutelný svou vírou v hudbu a její význam pro duchovní život člověka, pro jeho rozvoj a životní úspěch. Je nezapomenutelný nejen pro mne a své žáky, také pro mou sestru Věru, která sehrála v jeho životě také svou podstatnou roli. Děkuji mu za to, že ve mně objevil talent pro hudbu, že jsem mohla stát mnoho let pracovně a později jako manželka po jeho boku. Za to, že jsem mohla čerpat z jeho ušlechtilého vztahu ke světu, že jsem se mohla na poli hudby a konkrétně sbormistrovství u něho mnohému naučit a naučené později dobře uplatnit. Dosud sklízím výsledky té práce. Je to jeho zásluha, proto mu patří můj dík a vzpomínka, kterou nic nezastíní.

Lydie Romanská Lidmilová

Pan učitel Jan Moc

Nejsem ani vísecký rodák, ani jsem nenavštěvoval víseckou školu coby žák, nicméně k Víscce mám velice vřelý vztah. Znáám zde totiž spoustu dobrých lidí a žiji tu moji dlouholetí kamarádi. Za všechny si dovolím jmenovat výborného trumpetistu Josefa „Jožana“ Málka, který patří k zakládajícím členům Dechového orchestru mladých při ZUŠ v Chotěboři, kde jsem v současnosti ředitelem.

Můj příspěvek bude především o mém dědečkovi Janu Mocovi, který ve Víscce několik roků učil. Ještě před dvěma léty bych se mohl opřít o vzpomínky svého tatínka Milana Moce, tedy dědečkova syna. Tatínek bohužel na konci roku 2013 zemřel a já pozdě lituji, že jsem nevyužil možnosti zaznamenat podle jeho vyprávění vše zajímavé, co se týkalo naší rodiny i Vísky. K mému dědečkovi se vážou jen moje mlhavé osobní vzpomínky, případně vzpomínky těch, kteří ho znali. Často a ráda mi o něm vyprávěla babička. Zemřel, když mi bylo 5 roků. Dojímá mne, když na starých rodinných fotografiích vidím, jakou láskou a něhou mne, svého vnuka, zahrnoval.

Dědeček Jan Moc se narodil v Humpolci, šest dní po úmrtí zakladatele české národní hudby Bedřicha Smetany, tedy 18. května 1884. Promiňte mi tuto souvztažnost, ale sám jsem hudebník a dědeček si prý na tomto datu tak trochu zakládal. Obecnou školu i měšťanku vychodil v Polné, poté začal studovat na Zemské průmyslové škole v Kutné Hoře a nakonec v roce 1905 úspěšně absolvoval učitelský ústav tamtéž.

Tak se započala dědečkova profesní dráha typického venkovského kantora, později „pana řídícího“ (jak se hezky vedoucím učitelům říkalo). Prvním místem „zatímního učitele“ byla trojtřídní škola v Číhošti. Nezůstal tam však dlouho, protože tehdejší školské úřady rozdělávaly služby učitelů, zvláště těch mladých, podle svého uvážení tak, aby byla pracovní místa na školách optimálně pokryta. Dědeček byl přeložen do Dolního Města, kde získal tzv. definitivu. Dalšími působišti se staly školy v Mnichovicích, Borovsku a konečně

v posázavských Chřenovicích. Jeho učitelskou činnost přerušila první světové válka. Prožil čtyři roky válečných útrap, včetně vojenského nasazení v severní Itálii, jako záložní důstojník. Válečné události hodně ovlivnily dědečkovy smýšlení o životních hodnotách a prioritách. Posílily ještě více jeho češství a zároveň odpor k násilí všeho druhu. V roce 1929 se právě v chřenovické škole narodil v bytě pana řídícího můj tatínek. Dědeček zde se svojí novou rodinou prožil hezké chvíle.

Z Chřenovic byl přeložen na hezčí a lukrativnější místo do Třech Dvorů u Kolína. Šťastný a poklidný život v tomto místě, kde bylo tak blízko k bohatému kulturnímu a společenskému dění v Kolíně, skončil okupací Československa. Do vnitrozemí se začali hrnout z oblasti Sudet učitelé, kteří utíkali před tamními nacisty, a starší učitelé, mezi něž dědeček v té době již patřil, byli nuceně posíláni do předčasných důchodů, aby mladší uprchlíci mohli po nich uvolněná místa obsadit. Tehdy se dědeček vrátil na Vysočinu. Nastěhoval se s rodinou do narychlo postavené rodinné vilky v Chotěboři. Po osvobození, kdy byly opět osídlovány pohraniční oblasti republiky, nastal paradoxně podstav učitelů v celém státě. Tehdy byl na žádost školní inspekce v roce 1945 opětovně povolán do kantorské služby. Řízením osudu se stala jeho novým působišťem právě obec Víška.

Z vyprávění pamětníků mohu doplnit, jak dědečka Víšečtí přijímali. O jeho oblíbenosti mi kromě mého otce asi nejvíc povídala babička, která udržovala s některými víšeckými přáteli hezké vztahy ještě dlouho po dědečkově smrti. Vzpomínali na něj s uctivostí, ačkoli jeho působení ve Vísce trvalo poměrně krátce. Dědeček byl prý člověk důstojného a přísného vzezření, ale pod touto slupkou se nacházela neobyčejná dobrota, lidskost a tolerance. Býval přísný, ale spravedlivý, žákům prý nic neodpustil, ale měl je rád a kantorská činnost byla vedle starosti o rodinu hlavním smyslem jeho života. V tatínkově i babiččině vyprávění o dědečkovi a Vísce se objevovala řada jmen víšeckých rodin. Vedle Šindelářových to byli například Kalvodovi, Fajmanovi nebo Nevolovi. (Mimochodem za přáteli jsme s babičkou jezdili do Víšky z Chotěboře autobusem a dál maširovali pěšky. Ta cesta pěšky mi tehdy nepřipadala nijak dlouhá, ale když dnes jedu tutéž trasu autem, dívám se, jak jsem ji tehdy jako malý kluk mohl bez protestů absolvovat.)

Pan učitel Jan Moc s vnukem Milanem, autorem příspěvku

S Vískou jsem spojen nejen osobností dědečka, ale také svou hudební dráhou. V mládí jsem občas hrál s kapelou Diskant Slávy Kárníka v místní restauraci u Fajmanů. Později, když mne zajímala hlavně bigbitová hudba, jsem byl členem skupiny Fortuna. Jejím oficiálním zřizovatelem

Bigbitová kapela Fortuna 1974 u Fajmanů, zleva Mirek Tecl - bicí nástroje, Milan Moc - baskytara, František Němec (kapelník) - sólová kytara, Luboš Zezulák - doprovodná kytara

se stala místní mládežnická organizace v čele se Zdeňkem Moravcem. Beatové kapely neměly tenkrát na různých ustláno a my jsme byli vděční, že se nás víceť mládežníci nebáli vzít pod svá křídla. No a nedávno, ve věku podstatně pokročilejším, jsem nahrál pro děti z místní mateřské školy na CD podklady pro zpívání řady hezkých písniček, kterými se blýskly před svými rodiči na předvánočních i jiných besídkách. Mám z toho radost.

Mé vypravování o dědečkovi se poněkud odchýlilo jiným směrem, jenže ono spolu všechno nějak souvisí. Kdykoliv dnes Vískou projíždím, vybavují se mi všechny vzpomínky naráz, na dědečka, babičku, na tatínka i na své vlastní mládí, a věřte, že mi je přítom vždycky moc hezky.

Přeji víseckým občanům, starousedlíkům, mladším i těm nejmladším, aby se jim ve Vísce spokojeně a šťastně žilo alespoň dalších 500 let.

Milan Moc

Vzpomínky „malého kluka“ ze školy

Pětisté výročí první písemné zmínky o Vísce, ve které jsem prožil ta nejlepší klukovská léta, je příležitostí k „oživování“ vzpomínek a zážitků z dětství spojených s touto obcí a jejími obyvateli. Jsou v člověku navždy hluboko uloženy. Vždyť je to neuvěřitelných 68 let, co jsme se s rodiči a o osm let starším bráškou přistěhovali do školy ve Vísce.

Samotná skutečnost, že se naše rodina stěhuje do školy, mně tenkrát jako téměř pětiletému klukovi nepřipadala nijak výjimečná. A to proto, že jsme se přistěhovali z podobné a o něco větší školy na Vysočině, ve které jsem se dokonce narodil a prožil v ní první léta života. Jen jsem podvědomě cítil, že přicházíme do neznámého kraje, jiného než krásná, ale drsná Vysočina. Myslím, že mně bylo tenkrát trochu smutno po tom všem, co zůstalo na Vysočině. A v malé klukovské hlavě jsem řešil hlavně otázku: Jaké to tady bude? Najdu

tady nové kamarády? A proč tam daleko museli zůstat děda s babičkou, jejich mlýn, kde se mi tak líbilo?

Vzpomínám si, že bydlení v budově vísecké školy bylo příjemné. Když pomínu tu výhodu, že jsem na vyučování z „učitelského bytu“ vyběhl do třídy jen pár schodů, byla tady jedna věc, která na mě působila silným dojmem. Z kuchyně jsem mohl „letními dveřmi“ (na zimu se po jisté úpravě změnily pouze na okno) sejít po schodech přímo do zahrady, kterou tatínek od začátku postupně zveleboval, založil nové záhony a začal pěstovat nejrůznější ovoce a zeleninu. Svými klukovskými silami jsem také musel pomáhat, ale často jsem zmizel mezi jasmíny, kde byl stůl a lavičky, a tam jsem v klidu mohl sprádat své klukovské plány. (Mimochodem, tu vůni rozkvetlých jasmínů cítím ještě dnes a každý jiný jasmín v květu je pro mě připomínkou toho bezstarostného období.) Na podobné klukovské rozjímání jsem měl ve škole ještě jedno oblíbené místo. To přibýlo časem. Začalo to tím, že jsem musel s maminkou chodit na půdu pomáhat při věšení prádla, podávat kolíčky a někdy i prádlo. Když jsem po čase zjistil, že je půda „bezpečná“, jinými slovy když jsem se přestal bát velkého a ne moc osvětleného prostoru, tak jsem tam občas podnikal výpravy sám. Z půdy jsem později vylezl za komín na lávku pro komíníka, odkud byl nádherný rozhled do okolí – a z toho jsem měl vždy takový slavnostní pocit. Myslím, že o tomto mém místě rodiče nevěděli, protože by těm „vyhlídkovým výletům“ byl učiněn rychlý konec.

Škola měla svoje vůně. Voněla každou sobotu čistotou, když paní Košťálová celou školu uklidila. Pak ji maminka pozvala na kávu a na čerstvě napečené buchty a povídalo se. A já jsem samozřejmě rád poslouchal. Každé prázdniny škola voněla i sušenými léčivými bylinami, které jsme tam s ostatními dětmi nosili, tatínek je někdy dosoušel a připravoval k expedici.

Bydlet a žít ve škole však pro malého kluka nebylo tak „idyllické“, jak by se mohlo z předchozích řádků zdát. V mých očích byla budova školy velká a svým způsobem tajemná. Za velkými dveřmi, které oddělovaly „učitelský byt“ od školní části, začínal prostor pro moji představivost, s přicházející tmou čím dál bujnější. A byl to prostor, kterému se nedalo vyhnout, vždyť v té veřejné části školy bylo sociální zázemí náležející k bytu. Další tajemná část byla ve „dřevníku“, který byl směrem do zahrady otevřený a kam jsem se postupně musel vypravovat za plněním svěřených pracovních úkolů – krmit králíky, přinést dřevo, uhlí apod.

Jako malý kluk jsem se někdy bál i v bytě samotném. Někdy jsem v něm totiž zůstal večer sám, když rodiče i bráška chodili na divadelní zkoušky. Ne že bych Lakomce, Divotvorný klobouk, Marjánku matku pluku a mnoho dalších divadelních her, které tatínek s ochotnickým souborem nacvičoval, neměl rád. To ano, vždyť na řadě zkoušek jsem mohl být a postupně jsem z nich znal nazpaměť řadu textů i písní. Ale sám v prázdné škole jsem se tedy necítil příjemně. Když jezdili na zájezdová představení, byl jsem rád, že u nás mohl přespát někdo z kamarádů nebo bylo dohodnuto, že budu u Kajínků. Nocování u Kajínků jsem měl moc rád, protože bylo spojeno s jednou zvláštností – zpod velkého krejčovského stolu se vytáhla velká zásuvka a z ní se stala moje postel, krásně a bezpečně se mi v ní spalo.

Ještě si vzpomínám na jedno místo ve škole, kde jsem měl takový nejistý pocit, a pokud jsem tam musel jít, dost rychle jsem zase spěchal zpátky, a to

byl sklep. Později jsem věděl, že byl bezvadný na uložení brambor a zeleniny. Ale vysvětlujte to malému klukovi, který tam cítí vlhko, vidí hlavně tmu a od baterky sem tam se míhající podivné stíny. Navíc mě tam jednou zavřel vlastní bráška. To když jsme byli sami doma a já ho nějak provokoval, asi usoudil, že to bude nejlepší výchovný prostředek. Možná že byl, protože si ten pocit pamatuji doposud. Ale dost vzpomínání na budovu jako takovou.

Když jsem viděl a cítil, že rodiče i bráška jsou spokojeni a že se jim v novém domově líbí, moje klukovská nejistota se brzy vytrácela. Začal jsem chodit do školy, měl nové kamarády a pomalu zjišťoval, že jsme se přistěhovali do hezkého a malebného kraje a že se tu dá zažít spousta nových dobrodružství. Netrvalo dlouho a v údolí Doubravky s nedalekou Dubinou, kopcem Rouzení a romantickým pásem Železných hor jsem se cítil doma.

Téměř každý den přinášel nové zážitky. Obecní náves pro nás kluky byla centrem dění. Vzpomínám, že moc rovné plochy tam nebylo, ale po těch vyvýšeninách a prohlubních se dalo krásně běhat, jezdit na kole, v zimě sáňkovat či lyžovat (od silnice dolů či od hasičské zbrojnice). Dokonce i hrát fotbal se na nich dal. Nadšení jsme byli, když jsme mohli „jít lítat“ na hřiště u řeky. To pro nás kluky znamenalo víc než Letná pro Spartu. Co tam se odehrálo klukovských zápasů ve fotbale, volejbale a dalších všelijakých her. Jeden fotbalový zápas „staré gardy proti mladým“, který se hrál při nějaké slavnostní příležitosti, mi zvlášť utkvěl v paměti, protože tehdy jsem hrál nesmířitelně i proti tatínkovi. Myslím, že to tenkrát odnesly zase jedny moje brýle.

Takovému tomu běžnému sportovnímu využití jsme jako kluci věnovali opravdu hodně času. Ať už to bylo pravidelné cvičení v sále hostince u Fajmanů, nacvičování na spartakiádu s účastí na Strahově, nebo dlouhé hodiny trénování stolního tenisu s účastí na některých soutěžích. Bavila nás také cyklistika. Měli jsme spoustu kratších či později delších okruhů v okolí Vísky, na kole jsme dojížděli i do hudební školy v Chotěboři. Někdy o prázdninách jsme se s Frantou Žákem vydávali i na Vysočinu k mým příbuzným. Nezapomenutelným zážitkem byla klukovská výprava do Golčova Jeníkova, kde projížděl, tenkrát slavný, Závod míru.

Ve škole se také hodně muzicírovalo. V naší rodině hrál tatínek na housle, bráška na kytaru, já na pianino a maminka zpívala. Tatínek s bratrem hrávali v kapele pana Košumberského a to jsem jim tenkrát trochu záviděl. Pamatuji si, jak tatínek ve volném čase sháněl různé notové materiály pro houslová tria, kvarteta a nejrůznější hudební seskupení a pěvecké sestavy a ten, kdo uměl na potřebné nástroje hrát nebo si chtěl zazpívat, ať už byl z Vísky, nebo z blízkého okolí, se mohl zapojit. Pak už se jen pilně nacvičovalo a při různých příležitostech i vystupovalo. Myslím, že jedním z dokladů tohoto jeho úsilí bylo nastudování a několikanásobné provedení České mše vánoční od Jakuba Jana Ryby v kostele v Nové Vsi.

V souvislosti s hudbou musím zmínit ještě jeden silný zážitek. Na některých tanečních zábavách ve Vísce hrála výborná hudební skupina z Kostelce nad Černými lesy. Nejen že se moc líbila dospělým, ale i my malí, kteří jsme vše sledovali pod okny, jsme z toho byli „u vytržení“. Mně se jednou poštěstilo sedět ve skříňovém nákladáku, když tyhle „hudební idoly“ vezl na nějakou pouťovou zábavu. Ten večer se mi jejich hudba líbila ještě víc než jindy a rodiče mě nemohli vůbec dostat do postele.

František Mach se svými žáky na konci 50. let

Musím alespoň stručně zmínit vzpomínky, které se mi dost často vrací při různé manuální práci v domácnosti. Vzpomínky na opravdové vísecké Mistry. Poměrně hodně času jsem mohl strávit u pana krejčího Kajínka a sledovat, jak on i jeho paní tvoří a šijí obleky, kabáty a jiné nejrůznější části oděvů. Měl jsem u nich takové místo těsně u stroje, asi jsem tenkrát i trochu překážel, ale když ono se moc hezky poslouchalo, když něco vyprávěli. A přes školní zahradu jsem se brankou dostal k panu Košumberskému. Tam jsem zase viděl, co to je fortel v ševcovském řemesle. Některé věci, třeba zatloukat floky, jsem si mohl dokonce i zkusit.

A možnost dívat se při práci na kováře pana Lacinu, to byl také zážitek.

Těch vzpomínek na obec, na školu, na sousedy, na kamarády by bylo ještě hodně, ale už bych chtěl zmínit jen jednu podstatnou souvislost. Pokud na mládí ve Víšce vzpomínám jako na krásně prožité roky, tak na tom má hlavní zásluhu celá naše rodina, především oba moji rodiče. Bylo to tím, že dovedli vytvořit klidnou a podnětnou atmosféru, ve které jsem mohl rozvíjet svou dětskou a později klukovskou fantazii a věnovat se svým zájmům.

Na závěr bych chtěl popřát všem dětem ve Víšce, aby prožily ve své hezky obci takové zajímavé a pohodové mládí jako já, a všem starším dobré a pevné zdraví!

Jiří Mach

Pár vzpomínek ze života ve vísecké škole a na sportovní život v obci

Do Víšky jsem se přistěhoval s rodiči a čtyřletým bráškou Jiřím v srpnu 1947, když se stal můj otec panem řídícím ve zdejší škole. Víška byla jeho čtvrtým působišťem, dříve vedl školy v Železných Horkách, Peršíkově (okres HB) a Světnově (ZR).

Školní byt byl ve své době docela komfortní. Nacházel se v pravé polovině přízemí školy. Měl dva pokoje, komoru a hlavně velkou kuchyň s kachlovými

kamny. Z kuchyně bylo možné sestoupit po schodech přímo do zahrady. Sloužila zároveň jako koupelna, respektive umývadlo v kuchyni s odpadem do nádoby vedle venkovní zdi bylo naší koupelnou. Voda se donášela ze studny na zahradě a to byl pořádný sportovní výkon, zvláště před velkým koupáním.

Tatka, ostatně jako velká část tehdejších učitelů, měl blízký vztah k hudbě. Jeho průpravou hry na housle prošli žáci z Vísky i z okolních obcí. Ze mě se mu však Kubelíka vychovat nepodařilo. Jeho převeliké úsilí naučit mě na housle skončilo u sedmého sešitu Malátovy školy, když přerazil smyčec o moje rameno a hlavu. Snad i proto, abych zmírnil otcovo zklamání, začal jsem se učit hře na kytaru. A jako samouk jsem to dotáhl až do kapely víseckého kapelníka pana Košumberského. (Díky, pane kapelníku, za Vaši odvahu.) Noční návraty domů z hraní na tanečních zábavách nebyly jednoduché, protože jsem nesměl mít vlastní klíč od hlavních školních dveří. Musel jsem pěkně zaklepat na okno a počkat, až mi maminka Josefa otevře a projdu její kontrolou: „Dejchni na mě!“

Ve školním roce 1947/1948 jsem byl studentem sekundy chotěbořského nižšího gymnázia. Autobus přes Vísku do Chotěboře tehdy ještě nejezdil, a tak jsem musel na zastávku do Nové Vsi na kole. Byla to milá cesta, vždyť když jsem jel kolem Čapkových, zalévala vždycky Vlastička kytky v okně. Nebo tomu bylo naopak? Spíš já jel vždycky kolem tak, abych... Později zastavoval autobus i ve Víse. Dobilal jsem ho na poslední chvíli a často se stávalo, že na mě musel na zastávce u hasičské zbrojnice čekat. Postupně jsem propracoval systém, aby mi neujel. Vyběhl jsem od školy k silnici, když byl autobus naproti Sedláčkovým. Ten zpomalil a já naskočil na poslední šprušli žebříku, který byl připevněn na zádi kvůli zavazadlovému prostoru na střeše. U hasičárny jsem pak „přestoupil“ dovnitř autobusu. V dnešní elektronické době? Nemožné!

Celý můj život je spojen se sportem, s kopanou. Svůj poslední zápas jsem odchytil v 57 letech. A protože s kopanou jsem začal právě ve Víse, chci vzpomenout i na svůj sportovní život v této obci. Zažil jsem prehistorickou dobu víseckého fotbalového mužstva v letech 1950–1953. Abych mohl hrát za místní tým, bylo potřeba udělat mě papírově o dva roky starším. Za takový přečin jsem byl potrestán tělovýchovným okresním výborem, ale výsledky mužstva zůstaly

*Manželé Machovi se synem Františkem (1954)
u budovy vísecké školy*

beze změny. V dresu Víšky jsem si vysloužil spolu s Pepou Košťálem a myslím i Jardou Sedláčkem nominaci do výběru okresní jedenáctky. Ovšem musím přiznat i fotbalovou prohru, nejpotupnější fotbalovou prohru. V tehdejší Křížové jsem podběhl Pepou Šimonem vhažovaný aut a tenhle „vlastenec“ byl jediným gólem utkání! Zkušenosti z víceckého mužstva mi pomohly k tomu, že jsem později mohl trénovat, občas i hrát a setkávat se s fotbalovými i hokejovými hvězdami té doby, pozdějšími legendami československého sportu (Vlastou Bubníkem, Janem Popluhárem, Láďou Přádou, Vladimírem Bouzkem a dalšími). Ve Víšce se hrál i hokej. Fotbalové dresy byly vlastně podobné původním hokejovým dresům – byly modré, s červenými pruhy na ramenou, k tomu červené štulpny s dvěma bílými pruhy.

Na Víšku nelze zapomenout, i když jsem zde bydlel jen do roku 1953, byla totiž mým domovem v těch nejcitlivějších letech dospívání. Víška pro mě znamená spolužáky a spolužačky, kamarády, děvčata, vstřícné sousedy, Sokol (obětavého Jardu Fajmana), účast na XI. všesokolském sletu (moje první návštěva Prahy), divadlo, kapelu, hokej, ale hlavně dvě brankové tyče 732 cm od sebe. Díky, Víško!

František Mach

Pohled na potok, kamenný most a místo, kde byl později postaven domek rodiny Polívkovy, v pozadí obchod Václava Březiny

Vzpomínky na školní léta ve Vísece

Na úvod jsem si vypůjčila slova Boženy Němcové: „Dávno, dávno již tomu...“ Ano, uplynula skutečně již hezká řádka let od doby, kdy jsem se s rodiči a sestrou přistěhovala do našeho domku ve Vísece. Psal se rok 1942 a tehdy jsem chodila již druhým rokem do školy.

Do zdejší dvojtřídky mě přivedla maminka. Jako celkem neprůbojně dítě jsem si musela zvykat nejen na nový kolektiv spolužáků, ale především na jiný, pro mě neznámý způsob výuky. Ve vísecké první třídě byl totiž soustředěn 1. až 4. ročník, ve kterém učil pan řídící Vlk. Druhou třídu navštěvovali starší žáci, tedy 5. až 8. ročník, a třídním byl pan učitel Hájek. Vyučování bylo klidné, denně jsme ho zahajovali sborovým zpěvem. Vzhledem k tomu, že šlo o válečná léta, byla od 3. ročníku mezi povinné předměty zařazena také němčina. Většina žáků však tyto hodiny z pochopitelných důvodů v lásce neměla – byl to jazyk okupantů.

Ráda si vybavuji vzpomínky na časté procházky s celou třídou do přírody. Tradičním cílem vycházek byl nedaleký kopec Roužeň, kde jsme se mimo jiné učili určovat světové strany. Dodnes živě vidím, jak všichni stojíme na vrcholu kopce, ukazujeme rozpaženými rukama a sborově odříkáváme: „Přede mnou je sever, za mnou jih, vpravo východ a vlevo západ.“

K jistým změnám došlo po skončení války, kdy byl tehdejší školskou reformou přiřazen 5. ročník k prvnímu stupni. Zároveň byla druhá třída zrušena a její žáci přešli povinně do měšťanské školy v Malči. Změna nastala i ve vyučujícím – nastoupil pan učitel Moc, starší pán před penzí, který se nám věnoval i mimo vyučování. Po dvou letech ho pak vystřídal pan učitel Mach. Ten se výrazně zasloužil o pozvednutí kulturního života vesnice. Ujal se vedení ochotnického divadla dospělých a později nacvičil i s námi dětmi několik pohádek.

V této poválečné době došlo vůbec k velkému kulturnímu rozmachu obce. Vrátily se sem různé zapomenuté či spíše zapovězené tradice, jako byly masopustní průvody, kácení májů, dožínky apod. V rámci Sokola se začalo nacvičovat na XI. všesokolský slet (1948). Novinkou bylo nacvičení české a moravské besedy, se kterou jsme jako mládež vystupovali na nejružnějších kulturních akcích ve Vísece i v okolí (jen dodám pro mladší ročníky, že se jednalo o tanec ve dvou či třech kruzích po čtyřech smíšených dvojicích). Dodnes nevím, kde nám tehdy naše maminky sehnaly látky na ušití pěkných selských krojů. V letošním roce, kdy si připomínáme 600. výročí upálení mistra Jana Husa, nelze zapomenout na víseckou slavnost k uctění jeho památky. V podvečer 6. července byl vždy zapálen oheň, zazněly proslovy a všichni zpívali píseň, jejíž slova mi nikdy z paměti nevymizela: „Hranice vzplála tam na břehu Rýna, na ní umírá dálně vlastní syn...“ Tuto tradici přerušila válka, ale už nevím, jak dlouho se na vsi udržela po ní. S nastupujícím novým společenským řádem totiž došlo k opětovnému zániku některých zvyklostí.

Přestože ve Vísece trvale nežiji od svých 18 let (nejprve jsem odešla na studia do Brna, pak už jsem se kvůli zaměstnání a nové rodině usídlila jinde), srdcem jsem zde stále „doma“. Dokud rodiče žili, navštěvovala jsem Vísku

s celou rodinou velmi často. Moje dcery zde trávily prakticky každé volno a prázdniny. Nyní se tam dostanu spíše sporadicky, avšak pokaždé se vracím velice ráda. S potěšením pak zjišťuji, že Víška nejen „neusíná na vavřínech“, ale naopak roste a žije, což můžeme pozorovat na každém kroku. K letošnímu výročí proto přeji obci, jejímu vedení a všem občanům jen a jen to dobré.

Milada Kroutilová, rozená Polívková

Víška a vísecká škola

Myslím, že nejsem schopen odborně posuzovat dobu a skutečnosti, které jsem prožíval v dětství a mládí. V mém příspěvku budou jen prachobyčejné vzpomínky, zvláště na to hezké, pro mne vzrušující a nejzajímavější.

Vzpomínám na vísecký mlýn, náhon s lodičkou, hučící vodu padající od turbín a na důstojnou postavu pana mlynáře. Na potok plný střevliček, kterým jsme říkali svatojky, kde jsme my kluci získávali základy rybářských dovedností. Na náves, která tehdy doslova žila dětmi, ale také hejny a stády různých domácích zvířat. Na takzvaný „kopec“ za potokem, místo častých klukovských her na vojáky, kde byl kus skály, na které jsem vyhledával ty nejobtížnější „horolezecké výstupy“. Na kovárnou, která stála v těsném sousedství naší chaloupky. Dobře si vybavuji vůni spálených koňských kopyt a tajemnou, tmavou kovářskou dílnu, do které jsem nahlížel s velkým respektem. Stále tam vidím oheň, rozžhavené železo, úctyhodného pana kováře a obrovskou kovadlinu. A na vás, kamarádi z dětství. Na vás vzpomínám obzvlášť rád.

Vísecká škola mě fascinovala už od útlého věku. Jednak zřejmě proto, že byla jediným patrovým domem ve vesnici, ale především proto, že nahoře v úrovni prvního patra stála socha „Paní Baba“. Tedy tak jsem si ji prý pojmenoval já sám, když jsem se sotva naučil mluvit. Že je to ve skutečnosti J. A. Komenský, mi došlo až mnohem později.

Jednou, asi tak ve třetí třídě, se nás pan učitel Mach tázal, čím bychom chtěli být. Bez váhání jsem odpověděl, že učitelem. Tím jsem se později skutečně stal, ale to rozhodně nebylo ovlivněno ani J. A. Komenským, ani odpovědí panu řídícímu. Ostatně moje cesta k tomuto povolání, které jsem pak vykonával více než třicet let, nebyla vůbec přímočará.

Možná právě proto, že jsem pracoval s dětmi a mládeží, vzpomínám často na naši víseckou školu a její jednotřídku, kde pan řídící Mach učil všech pět ročníků současně. Jak to dělal, jsem už z větší míry zapomněl, ale vážím si jej dodneška nesmírně. On totiž stíhal ještě osvětlu v obci, nacvičit s dětmi besídky při různých příležitostech, vyučovat zájemce hře na housle nebo zrežimovat ochotnické divadelní představení. Inu, poslání vesnického učitele mělo poněkud širší rozměr než dnes.

S panem řídícím jsem se setkal před lety ve Světnově u Žďáru nad Sázavou, kde rodina Machova vlastní starý mlýn. V příjemném rozhovoru jsem tehdy na něco důležitého hrubě zapomněl. Poděkovat za dlouhé hodiny houslové výuky, neboť právě ty housle jsou nyní, na stará kolena, mým koníčkem číslo jedna. Tak tedy dodatečně děkuji.

František Žák

Víska – škola, dětství, divadlo

Víska je moje rodná vesnice. Neustále ji mám v paměti, přestože jsem v ní pobyla docela krátce.

Do školy jsem začala chodit v roce 1942, kdy na válečném poli vyhrávali Němci a na všech viditelných místech muselo být napsáno V – vítězství. Válka se mě tehdy nedotýkala, dozvídala jsem se jen něco málo, když k nám chodili sousedi poslouchat zahraniční rozhlas, kde vysílali i hesla pro partyzány. Já a můj bratr Václav jsme měli „papírové uši“, a tak nám v paměti hesla zůstávala, třeba tahle: „Franta se nám oženil“, „Sto není tisíc“, „Tráva je zelená“, „Moucha leze po zdi“. S bratrem nás nenapadlo nic lepšího než běžet na kopeček, pod kterým jsme bydleli, a tahle hesla vykřikovat. Výsledek byl takový, že soused, nebudu ho jmenovat, řekl, že by tatínek mohl viset na první bříze.

V první třídě mě přivítal pan řídící Vlk. S jeho dcerou Eleonorou jsme byly velké přítelkyně, a i když jsme se s rodinou později přestěhovali, stále jsme se navštěvovaly. Po panu řídícím Vlkovi převzal školu pan řídící Moc, opět velice hodný a spravedlivý učitel. Oba mě hodně naučili, jsem jim za to vděčná. Pan řídící Moc mi na rozloučenou, když jsme se brzy po válce stěhovali do Stanu u Hlinska v Čechách, daroval knížku Malý lord, v knihovně ji mám dodnes. I když mě v nové škole přivítali také hezky, na víseckou školu jsem nikdy nezapomněla.

Po smrti tatínka jsme se s maminkou vrátily do Vísky. Místní divadelní ochotníci mi nabídli, abych se k nim připojila. Byla jsem sice na rozpacích, jestli zvládnu hrát divadlo, ale nabídku jsem přijala. Právě v té době se začínalo se zkoušením divadelní hry Lakomec a později hry Chudák manžel. A docela se nám dařilo, jezdili jsme nákladním autem hrát i do okolních vesnic. Zvláště byl v našem souboru ceněn František Šimon starší, to byl opravdový herec. Lidé na vesnici rozhodně ledacos dokáží.

Ve Vísece jsem měla hodně kamarádů, někteří už mezi námi nejsou. Ráda si připomínám Slávka Čapka, který, když byl hodně malý, říkával: „Stanu já se starostou, až mně vousy narostou.“ Když si na to vzpomenu, vždy se zasměji a nedávno jsme si to oba připomínali. Všichni jsme měli k sobě daleko blíž a pomáhali jeden druhému.

Marie Procházková, rozená Vávrová

Škola, základ života

V roce 1933 jsem poprvé přišla s maminkou do vísecké obecné školy. Pan řídící Lidmila mě vítal slovy „tak aby ses učila tak dobře jako tvá maminka“. On ji učil na obecné škole ve Svinném, kde jako mladý učitel působil.

V první třídě se žáci učili ve třech odděleních, tedy spolu s dětmi o rok a dva roky staršími. Brzy jsem poznala, že usměvavý pan řídící je také přísný. Kázeň a pozornost si ve třídě dovedl zajistit. Případným trestem bylo klečet na okraji stupínku u tabule. O přestávkách pan řídící se synem odcházeli do svého bytu v přízemí. Vždy určil jednoho žáka, aby udržoval ve třídě klid a provinilce napsal na tabuli. Ale kdo by žaloval na kamarády? Ve třídě bylo zakázáno houpat se na rukou v uličce mezi dvěma řadami lavic. Porušovali to zejména hoši, měli více síly než děvčata. Jednou se to nevyplatilo Slávkovi, synu pana

řídícího. Spadl a poranil si ruku. Jak hodně už nevím, ale musel k lékaři a měl ji celou zavázanou. Pan řídící se na něho moc zlobil a synek dostal rákoskou. Tím chci říci, že pan řídící byl spravedlivý a všem žákům měřil stejným metrem. Z těch tří let, kdy mě pan řídící Lidmila učil, si pamatuji, že nám hodně vyprávěl o životě, jaký je a jaký bude. Stále slyším slova, že jednou bude skříňka, ze které uslyšíme hlas jako třeba z rádia, ale uvidíme i obrázky, kdo co povídá a odkud. V té době, kdy většina rodin neměla ani rádio a za „érem“, které náhodou přeletělo, jsme si mohli krk vykroutit, to bylo něco neskutečného. Na pana řídícího Lidmilu vzpomíná i moje sestra Jana. Onemocněla žloutenkou, byla v nemocnici, kde ji pan řídící dvakrát navštívil. Když už byl v penzi a bydlel ve svém domku v Heřmani, vítal tam své bývalé žáky a přátele s neskrývanou radostí.

Ve druhé třídě nás učil pan učitel Bačkovský. Chodilo do ní i několik žáků starších, kteří školní docházku dokončovali na obecní škole. Pan učitel byl vysoké postavy a již tím upoutával. Procházel mezi žáky a s klidem probírané učivo některým dětem ještě znovu vysvětloval. Nepamatuji se na tresty, jako bychom najednou více dospěli. Hodně jsme zpívali a učili se básničky. V té době se slavilo vše možné, a to nejen ve škole. Slavnosti pořádali třeba hasiči, sokolové, ale vždy při nich účinkovala školní mládež.

Vzpomínám na školní výlet do Čáslavi a Žehušic. Na bílé jeleny v oboře, na vojenské kasárny v Čáslavi. Navštívili jsme i tamní kuchyň, pamatuji, že tehdy vařili velké kynuté knedlíky (lidově zvané blbouny) posypané kakaem. Chutnaly výborně, stejně tak i krásné zralé třešně, které jsme si při zpáteční cestě v alejích u Čáslavi mohli koupit (pokud nám zůstala alespoň 1 koruna). Sláva vlastní výletu, nezmokli jsme, už jsme tu. S veselou jsme dojeli domů, jen nám pan učitel připomínal, abychom na ty třešně nepili vodu. Zlatý náš pan učitel Bačkovský, všichni jsme ho měli rádi.

Ke škole patří nejen učitelé, ale také spolužáci. Moji nejmilejší byla Miluška Fajmanová. Scházely jsme se i mimo školu a já ji mám, i celou její rodinu, stále v paměti. Ještě jsme spolu prožily pár hezkých let, než jsme ukončily docházku do Měšťanské školy v Malči a Chotěboři, a po válce už začínaly jiné starosti, studium, zaměstnání.

Vísecká obecná škola slouží již mnoho let jako škola mateřská. Před několika lety jsem ji navštívila. Je krásná, přizpůsobená předškolním dětem. Dobře posloužila mým čtyřem vnoučatům a dvěma pravnoučatům. Jsem šťastná, že jsem se té doby dožila. Děkuji!

Marie Ďoubalová, rozená Kajínková

Hrst vzpomínek na školu ve Víšce

Do národní školy ve Víšce jsem chodila v letech 1951–1956. V té době byla škola již pouze jednotřídní (to znamená, že v jedné učebně byli společně všichni žáci od prvního až do pátého postupného ročníku), a tak jediným pedagogem byl tehdejší řídící učitel František Mach.

Nevím, jak tomu bylo v jiných obdobích, ale když jsem navštěvovala školu já, tak jsme vcházeli nikoli hlavními dveřmi (ze silnice), ale postranními (z cesty), umístěnými v části kolmé na hlavní budovu. Tento vchod (po různých stavebních úpravách již nyní zazděný) ústl přímo vedle schodiště, po

němž se hned vystoupalo do patra, kde byly nalevo velké dvoukřídlé dveře vedoucí do prostorné a světlé třídy.

Ve třídě v koutku u dveří (tj. při vstupu nalevo) visel zvoneček; napravo od dveří byl stupínek s velkým učitelským stolkem, za ním na zdi (jediné bez oken) byla tabule a polička na křídly a houbu, vedle stojan s umyvadlem. Dřevěné lavice (asi ve třech řadách) měly promyšleně konstruovanou desku: horní část byla úzká a vodorovná (tvořila jakýsi žlábek) se zapuštěným kalamárem, který měl zašupovací plechové víčko (tam jsem si kromě psacího náčiní odkládala i dřevěný penál); velká pracovní část desky byla klopená a díky tomuto správnému sklonu proti očím se na ní dobře psalo a také četlo; a aby učebnice a sešity nesklouzly na zem, měla dole nízkou zarážku. Lavice tvořily jeden celek i se sedátky, neměli jsme zvlášť stolky a zvlášť židličky jako je tomu nyní. K vybavení třídy patřily dále skříně (např. jedna uchovávala knížky žákovské knihovny, které jsme si pravidelně půjčovali domů). Chybět nemohla kamna s uhlákem a plechovou zástěnou; všude byly obrázky, násobilka, mapa apod. (v závislosti na tom, co se právě probíralo); okenní parapety zdobila řada květináčů s různými rostlinami, o které jsme se sami starali. Mně se nejvíce líbil veliký asparágus, jehož dlouhé zelené výhony visely dolů po skříní a hrozny droboučkových bílých kvítků jemně voněly. Na jedné skříní stála také láhev z tmavého skla s nedobrym, ale dětem velmi prospěšným obsahem – rybím tukem. Denně každý dostal kapku na vlastní lžičku (pak bylo třeba rychle tu nepříjemnou pachů zajist zbytkem svačiny). Někde na dveřích visel rozpis služeb na utírání tabule, zvonění a zalévání květin.

Napravo od schodiště se nacházel kabinet (v dobách školy dvojtřídní zde bývala druhá učebna). V kabinetu byly uloženy nejrůznější učební pomůcky: na dlouhých stojanech visely nástěnné obrazy a mapy, skříně obsahovaly množství trojrozměrných pomůcek včetně globusu, modelů těles, vycpanin zvířátek a ptáků, skleněných válcovitých nádob s lihem a všelijakou „žouželí“ atd.

V přízemí budovy vpravo od hlavních vstupních dveří měla být rodina pana řídícího. Ve druhé polovině přízemí (předpokládám, že se jednalo o zrušený byt původně druhého učitele) sídlil místní národní výbor, přičemž kancelář (vybavená i obecním rozhlasem) zaujímal asi jen část těchto prostor; jak byly využity další místnosti, nevím. Pro MNV se také nepoužívalo hlavních dveří; měl svůj vlastní vchod (jinde než nynější obecní úřad) ze zadu hlavní budovy.

System jednotřídní školy kladl obrovské nároky na učitele, který si musel každou vyučovací hodinu dokonale promyslet a detailně rozvrhnout, aby současně zaměstnal všechny žáky prvního až pátého ročníku, tj. ve věku 6 až 11 let (např. ve školním roce 1955–1956 nás bylo celkem 25, z toho osm páťáků) a zároveň stihl probrat vše, co bylo třeba. Když tedy pan řídící (zpočátku jsme ho takto postaru oslovovali) vysvětloval látku nebo něco procvičoval v jednom ročníku (on říkal „oddělení“), pro ostatní měl na tabuli připravené úkoly – samostatnou práci. Samozřejmě počty předmětů, a tudíž i vyučovacích hodin se u jednotlivých ročníků lišily, takže po dřívějším odchodu mladších dětí mu zbylo více času na ty starší, které měly ještě navíc dvakrát až třikrát týdně odpolední vyučování. Mimochodem, na obědy jsme všichni chodili domů

k maminkám nebo babičkám, protože žádná školní kuchyně s jídelnou ve Víšce tenkrát neexistovala.

A nyní něco málo o našem panu řídícím Machovi. Měl u dětí velký respekt, ale při vyučování dokázal navodit ve třídě klidnou a pohodovou atmosféru. Novou látku vysvětloval názorně a srozumitelně; pokud někdo náhodou nepochopil, věnoval se mu chvíli po vyučování. Jeho individuální přístup k žákům byl patrný i ve snaze být v kontaktu s rodiči, znát prostředí a podmínky pro domácí přípravu atd. Nebývalo tedy ničím neobvyklým, že odpoledne či navečer se zastavil „na kus řeči“ v některé rodině; stávalo se to také v případě, že dítě bylo nemocné. (Mimo to se konaly i schůzky SRPŠ.) Nevzpomínám si, že by někdy ve škole zvyšoval hlas. Nenadával ani tehdy, pokud někdo neuměl; zlobil se jen, když žáček zapomněl doma potřebné sešity nebo učebnice, nepřinesl domácí úkol, opsal ho či „naškrábal“ – to pak obyčejně „strašně zaklel“ „Sak na ryby!“ (s důrazem na slově „sak“), nebo dokonce v delší verzi „Sak na ryby, pytel na raky!“ a následoval trest, např. úkol znovu krasopisně vypracovat a hned druhý den přinést podepsaný od rodičů. Při zkoušení z malé násobilky, když někdo začal odříkávat „Jednou KRÁT jedna“ místo „jednou jedna“, zastavil jej, připomněl, že to není správně česky, a pro snazší zapamatování přidal legrační průpovídku „Jednou KRAD – a zavřeli ho“. Vyžadoval po nás také, abychom se hlásili potichu a „nesyčeli“ „prossím, prossím“ nebo jen „sssím“. Pokud na to někdo zapomněl a zase se tak horlivě dožadoval vyvolání, uslyšel jeho žertovné napomenutí: „Kdopak to tu na mě syčí?!“ Kromě pokynů, vztahujících se přímo k vyučování, nám pan řídící dával i různé praktické rady pro život, např. nabádal ke střídmosti, když říkával: „Jez do polosyta, pij do polopita, vyjdou ti naplno léta.“ Na podzim a na jaře nás také někdy bral v rámci vyučování ven do přírody; na těchto vycházkách jsme se učili např. poznávat a správně pojmenovávat různé rostliny, zvláště léčivé (ty jsme pak o letních prázdninách sbírali, sušili a začátkem září nosili do školy, odkud se pak odvážely ke zpracování na léky). Jednou – myslím, že už jsem byla páták – přišla do školy velká inspekce složená z okresního školního inspektora a několika mladých panů, snad adepty učitelství, kteří se měli seznámit s prací v jednotlivce u vzorného učitele. (Tehdy už jsme mu říkali – dle dobového nařízení – „soudruhu řediteli“, neboť chtěl, abychom si na to zvykli, než půjdeme do šesté třídy v Malči.) Z celé inspekce si pamatuji přesně jen dva momenty, které se týkaly přímo mne: zpívala jsem „Sivá holubičko, kdes byla“ a také četla. Inspektor totiž velmi chválil děti, jak pěkně četly, čímž se potvrdila stálá snaha našeho pana řídícího, který často říkal: „Čtení je základem všeho učení. Kdo neumí dobře (tj. s porozuměním) číst, má potíže i v jiných předmětech.“ Proto velmi dbal na to, aby děti hodně četly, a každý týden půjčoval knížky ze školní knihovny. O mně řekl, že jsem pilná čtenářka, a tak se chtěl inspektor přesvědčit. Vzal moji čítanku, otočil pár listů na článek, který jsme ještě neznali, a vybídl mne, abych četla. Pan řídící se šibalsky posmál, a aby to nebylo tak jednoduché, otočil mi čítanku vzhůru nohama a já četla – k nemalému údivu přítomných hostů.

Mým nejoblíbenějším předmětem byla hudební výchova. Většinou jsme při ní zpívali národní písně, přičemž novou píseň nám pan řídící nejdříve zahrál na housle a sám zazpíval, pak jsme se naučili z paměti text, nakonec po částech s houslemi melodií. Slova písní jsme si zapisovali do sešitu – zpěvníčku. Když už jsme písničku dobře uměli, hrával k ní druhý hlas. Zpívali jsme

i mimo hodiny hudební výchovy dvě nebo tři písničky denně, třeba jen proto, aby se některé děti „probudily“ a lépe se soustředily na další vyučování. Při zpěvu jsme měli otevřená okna; někdy jsme stáli v lavicích, jindy na stupínku. S nácivkem písní souvisela do jisté míry i příprava různých oslav a besídek, např. pro maminky k MDŽ. Zpívala jsem na nich též sólově. Konkrétně si vzpomínám, že pro jednu takovou besídku (asi v roce 1955) mi pan řídící vybral ukolébavku „Hajej, můj andílku“ a „Letěla běloučná holubička“ (z opery Bedřicha Smetany „Hubička“). Vystoupila jsem v národním kroji a při zpěvu kolébala svoji panenku.

Ke školnímu životu patřily neodmyslitelně také přestávky. Během nich se často hrály různé hry, jako např. „Boudo, budko, kdo v tobě zůstává?“ Tou „budkou“ byl učitelský stolec, pod nějž se mohlo schovat několik dětí, jen ten „medvěd Všechnosněd“ jej pak nemohl rozšlapat, to pouze naznačil velkým bušením na vrchní desku. Za pěkného počasí jsme o velké přestávce také pobývali venku a jedli svačinu (sedávali jsme přitom na nízké zídce u vchodu) – třída se mezitím pořádně vyvětrala. Po vyučování jsme někdy chodili na brigády. Na polích místního JZD jsme pomáhali hledat v mladém brambořišti mandelinku. Nacházeli jsme však většinou jen různé jiné brouky (včetně užitečných sluněček), takže když před odchodem domů zkontroloval pan řídící naše „úlovky“, nařídil je zase pustit z lahviček na svobodu.

Pan řídící Mach byl nejen oním prvním učitelem, který nám ve víšecké škole položil základy vzdělanosti, na nichž jsme pak dále stavěli, ale některé z nás ovlivnil i při výběru budoucího povolání. Mě nasměroval k profesi učitelky. Od čtvrtého ročníku (bylo mi 10 let) mě někdy při hodině poslal k prvňáčkům či druhákům se slovy: „Už jsi se svou prací hotova, tak si sedni k nim, ať ti potichu čtou.“ Nebo jsem měla dohlédnout na plnění úkolů, jako sestavování slov ze slabik, různé doplňování písmen, koncovek, slov atd. Bavilo mě, že mohu pomáhat, a měla jsem vždy velkou radost, když jim to dobře šlo. Obdobně občas zaměstnával i nejlepšího počtáře ve třídě Karla Klepetku, pozdějšího inženýra, aby jim zkontroloval příklady apod. Někdy se pan řídící ptal na mou sestru Miladu, která v té době končila pedagogická studia a následně začala učit v Habrech. Říkal, že bych měla jít také studovat, protože k tomu mám veškeré předpoklady, a ptal se, zda by se mi líbilo třeba učit děti zpívat. V té době jsem už k němu chodila hrát na housličky (bývalo to v sobotu odpoledne, dopoledne probíhalo totiž ještě normální vyučování). Znalost hry na housle, dále pak zdokonalená v chotěbořské hudební škole, se mi později velmi hodila, protože jsem skutečně po ukončení gymnázia zamířila na vysokou školu pedagogickou.

Tam jsme při seminářích z pedagogiky probírali též otázku málotřídních škol, což bylo tenkrát v odborných kruzích diskutované téma, protože v souvislosti s různými změnami a reformami docházelo mnohde – i ve Víse – k jejich rušení. Zastánci tohoto trendu argumentovali hlavně tím, že se žáci v samostatné třídě více naučí, neboť nejsou rušeni dětmi z jiného ročníku a učitel se celou hodinu může věnovat jenom jim. Je to však jen část pravdy, protože i málotřídní škola včetně jednotřídky má své přednosti a může poskytnout kvalitní základní vzdělání, je-li vedena výborným učitelem. Vždyť starší děti si mnohdy mimoděk opakovaly leccos z učiva nižšího ročníku a naopak šikovné a zvědavé mladší děti se dozvěděly v předstihu něco z látky vyšších ročníků. Nikdy jsem nepocítovala nějakou nevýhodu, že jsem vychodila jed-

Šest žákyně víšecké školy a zároveň členek TJ Sokol v červnu 1956 na hřišti v Uhelné Příbrami, kde cvičily skladbu se švihadly - zleva Věra Polívková, Marcela Moravcová, Marie Lacinová, Ludmila Štěpánková, Věra Klepetková a Marie Štěpánková

notřídku, spíš naopak. Díky skvělému vedení pana řídícího Macha jsme se naučili větší samostatnosti, spolupráci, vzájemné ohleduplnosti i samozřejmě pomoci mladším. Při zmíněném semináři z pedagogiky se někteří moji kolegové studenti, pocházející z měst a větších obcí, divili, když jsem řekla, že z naší malotřídky už mnoho let přede mnou odešla řada žáků nejprve do měšťanské školy v Malči, pak do gymnázia nebo jiné střední, posléze i vysoké školy.

Po absolvování pedagogické fakulty jsem začala také učit a na každé škole jsem založila a po celou dobu řídila dětské pěvecké sbory; mým v pořadí druhým působištěm se stala Maleč. A shodou okolností byl tenkrát tamním ředitelem školy František Mach.

Závěrem snad ještě jedna vzpomínka – jako dítěti se mi velice líbila u známek v sešitech jeho paraafa vytvořená z počátečního písmene „M“ a pokoušela jsem se ji napodobit. Moje kamarádka a sousedka v lavici Marcelka Moravcová mi v tom vydatně pomáhala a společně jsme počmáraly skoro celý růžový piják. Ten zůstal naneštěstí v mém školním sešitě, kde jej hned druhý den pan řídící objevil. Musela jsem mu slíbit, že už ten podpis napodobovat nebudu. Slib jsem dodržela. Až po mnoha letech, kdy už byl náš bývalý pan řídící řadu let v důchodu a já ve svém posledním působišti (na ZŠ v Chotěboři), jsem tak trochu na jeho počest a památku používala podobnou paraфу. Jen a jen pro mne to byla malá připomínka mého prvního učitele.

Věra Michková, rozená Polívková, Chotěboř

Mateřská škola ve Vísce má kořeny zejména v sousední Nové Vsi. Zde byl v roce 1946 zřízen nejprve prázdninový žňový útulek, který se od prosince téhož roku změnil v trvale působící mateřskou školu. Ta tehdy provozovala jednu třídu pro děti od tří do šesti let a pro její umístění místní národní výbor vyhradil jednu z místností novoveské školy. Počet dětí se pohyboval okolo 25. Od počátku 50. let o ně pečovala ředitelka mateřské školy spolu s kolegyní nazývanou tehdy ještě „pěstounka“. Po zrušení školy ve Vísce v roce 1961 bylo rozhodnuto, že mateřská škola přesídílí do uvolněných prostor zdejší bývalé školní budovy. Budova bývalé vísecké malotřídky prošla nezbytnými změnami a částečnou rekonstrukcí a pro předškoláky se otevřela v září 1962. Počet dětí nejprve narostl zhruba o polovinu. Proto na počátku působení ve Vísce měla škola dvě třídy a zaměstnávala čtyři paní učitelky. Jako ředitelka na ní zprvu působila Marie Neubauerová. Množství předškoláků ale postupně klesalo a od roku 1965 zůstala už pouze jedna třída. Na dvojtřídní se škola proměnila znovu až v roce 1975. Děti se kromě Visky svázely také z Nové Vsi a Nového Dvora a doprava dětí patřila k téměř každoročně řešeným problémům. O činnosti školy dobře vypovídají každoroční zápisy ve školní kronice. Kroniku zaměstnankyně školy pečlivě vedly od počátku instituce až do dnešních dnů a je do dnes uložena v mateřské škole. Důležitou změnu pro budovu představovalo vybudování kuchyně, které se odehrálo již během prvního školního roku 1960/1961. Další rekonstrukce probíhaly postupně. S mnohými pomáhalo sloučené JZD Nová Ves – Víska, později JZD Doubrava. Spolupráce s ním bývá někdy v kronice chválena, jindy je hodnocena poměrně kriticky. O životě mateřské školy, úskalích jejího budování, jejích zaměstnankyních i svěřencích vypovídají následující příspěvky všech ředitelky, které se postupně v této instituci vystřídalaly. Připojili jsme i vzpomínky dvou dlouhodobých učitelek.

Jan Čapek

*Petr Pithart, senátor za obvod Chrudim a Havlíčkův Brod,
při jedné z návštěv vísecké mateřské školy*

Mateřská škola Víška se speciální třídou

V naší malé obci žijí již 38 let. V roce 1977 jsem se do Víšky přistěhovala za manželem, v roce 1978 nastoupila do zdejší mateřské školy jako učitelka a v současnosti ve školce stále pracuji jako ředitelka. Prožila jsem zde tedy velký kus života. Za ty roky se ve školce vystřídal mnoho učitelek i ředitelů a snad stovky dětí.

Na počátku mého působení bylo ve škole zapsáno 52 dětí. Až 13 jich dojíždělo z dětského domova v Nové Vsi. Velmi ráda na ně vzpomínám a s některými se občas setkám. Většina z těchto dětí měla nějaký handicap a vřazení do kolektivu pro ně nebylo jednoduché. Vždy jsem obdivovala, jak se dovedly se svým trápením a nejrůznějšími bolístkami poprat. Stále vidím chlapce Michala, který nás dovedl rozesmát, když jako malý zpíval píseň „Kdyby ty muziky nebyly“, chodil s rukama dozadu a s úsměvem od ucha k uchu. Ještě dlouho se za námi zastavoval už jako dospělý. Vracejí se za námi i další děti, které již navštěvují základní či střední školu. Nebo přicházejí začínající učitelky jako praktikantky a vzpomínají, jak si tu jako děti hrály.

Malé dítě je jako nenapsaná kniha a velice záleží na lidech kolem něho, jak a co se bude do té knihy psát. Věřím, že lidé, kteří si vyberou učitelské povolání, ho berou jako poslání učit novou generaci vše potřebné pro její další život. Měla jsem štěstí na kolegyně i ředitelky, které se snažily a snaží pro zdejší děti i školu dělat, co je v jejich silách. Během těch let se změnila budova,

Fotografie dětí mateřské školy s učitelkami – zleva Hana Kmošková, Milena Tirmantingerová, Helena Moravcová, Ludmila Málková

vybavení i okolní prostředí. Mění se i děti. Díky moderní elektronice mají spoustu možností nového poznání a s radostí toho využívají. Jejich prarodiče i rodiče jim v této oblasti již nestačí. Víím, že je to pokrok, který nikdo nezastaví, ale měli bychom se občas vracet k tradičním pohádkám a mluvenému slovu, aby děti nezapomínaly správně mluvit a jejich projev byl srozumitelný. Učit nejen základy vzdělání a cizí jazyk, ale hlavně správnou českou výslovnost, o to se tu snažíme. Speciální třídu s upraveným vzdělávacím programem máme již řadu let. Pomáháme dětem nejen se správnou výslovností, ale napravujeme i další vady.

Obecní úřad Víška nás velmi podporuje a snaží se stále něco zlepšovat. V současné době bylo dokončeno zateplení budovy a nový nátěr krásně září uprostřed obce. Také se dokončuje zabezpečovací zařízení budovy. Úprava okolí školy stále pokračuje. Jako současná ředitelka se budu snažit s pomocí dotací, obecního úřadu či sponzorů a hlavně celého kolektivu školy vybudovat krásné hřiště pro děti na školní zahradě a vybavit třídy moderním nábytkem a hracími prvky.

V září 2015 nastoupí 40 dětí, což je současná kapacita školy. Budou otevřeny dvě třídy, jedna běžná a druhá s upraveným vzdělávacím programem pro potřeby dětí. Přijímáme děti od dvou do sedmi let. Dojíždí k nám z širokého okolí. Snažíme se pro ně vymýšlet neustále nové programy, pomůcky, výlety, připravujeme besídky a vystoupení pro nejrůznější akce, loučíme se s předškoláky.

A zažíváme třeba takovéto úsměvné chvílky. Paní učitelka při odpoledním odpočinku četla dětem o dinosaurech: „Před miliony lety žili...“ Když dočetla, šestiletý chlapec se zamyslel, prohlédl si paní učitelku od hlavy až k patě a pak položil otázku: „A paní učitelko, vy jste se narodila ještě před dinosaury?“

Největší odměnou pro nás učitelky ze školky jsou spokojené děti i jejich rodiče a pochvala od učitelů a ředitelů ze základních škol za dobře připravené předškoláky. Budu ráda, když se k nám přijdete podívat. Jste srdečně zváni.

Helena Moravcová

Mé vzpomínky na mateřskou školu ve Víšce

V září tomu budou již dva roky, co jsem odešla do starobního důchodu. A přesto je to krátký čas na to, abych jen tak na svou práci v mateřské školce zapomněla a aby se mi už nestýskalo po kontaktu s dětmi (má vnoučata jsou až na jedno dospělá) a po výborných kolegyních, se kterými jsem spolupracovala skoro sedmáct let.

Poprvé jsem do mateřské školy ve Víšce nastoupila v září 1980 za Věru Čermákovou, která odešla dělat vychovatelku do dětského domova v Nové Vsi, kde byl ředitelem můj první manžel Miroslav Tuček. Po roce jsme se rozvedli a já jsem se odstěhovala do Mcel (okres Nymburk), kde jsem vedla tamní mateřskou školu. Víseckou školku jsem tehdy předala nové ředitelce, paní Jaroslavě Staňkové.

V roce 1982 jsem se provdala za Jiřího Málka a vrátila se do Víšky i do školky, tentokrát jako učitelka. Protože se mi v roce 1984 narodil syn Josef, odešla jsem na mateřskou dovolenou. Pracovat jsem znovu začala v roce 1992, kdy

mě pan ředitel Martin Bárta přijal do školní družiny v Malči. Vychovatelkou jsem byla čtyři roky a poté jsem učila rok první třídu malečské školy. Když byl v květnu 1997 vyhlášen konkurz na místo ředitelky mateřské školy ve Víšce, přihlásila jsem se a uspěla v něm. A tak se stalo, že jsem v září 1997 převzala vícečkou školku zpátky od paní Staňkové.

V roce 1980 byly mými kolegyněmi současná ředitelka Helena Moravcová, Hana Tůmová, Jana Bláhová, v kuchyni vařila Emilie (Milena) Franclová, k ruce měla paní Jindrovou z Rušínova a o čistotu se starala Jarmila Motlová. Už v té době dojížděly do mateřské školy i děti z dětského domova v Nové Vsi u Chotěboře. Školka patřila pod MNV v Nové Vsi, kde byl předsedou pan Filip. Velmi dobře se s ním pracovalo, byl vstřícný a ochotný. Menším problémem bylo dovážení dětí z okolí. Dělo se tak nejdříve pomocí traktoru, za který byl napojený vlečňák, později děti sváželi autobusem JZD. Stále však doprava nebyla ke spokojenosti všech dořešena. Jeden čas dovážely děti z Nové Vsi i učitelky, zpátky pak děti chodily za každého počasí i v zimě pěšky.

Na začátku mého druhého ředitelského období jsem spolupracovala s paní Moravcovou. Další učitelky nebylo třeba, protože bylo málo dětí a stačila jedna třída. Hospodářku nám dělala Marie Březinová, hospodářka obecního úřadu, jejíž manžel Pavel Březina byl tehdy v obci starostou. Stále zde vařila paní Franclová a vedoucí školní jídelny byla Blanka Lefflerová. Když odešly, byla na jejich místo přijata paní Lenka Jindrová z Nové Vsi. Vykonávala obě funkce, byla kuchařkou a současně i vedoucí školní jídelny.

Byl to sice malý kolektiv, ale s dětmi jsme zažily spoustu legrace a podnikaly s nimi různé akce pro jejich všestranný rozvoj. Dětem se například velmi

Fotografie dětí mateřské školy s kolektivem zaměstnankyň – zleva Jarmila Motlová, Jana Kavodová, Ludmila Málková, Milena Tirmantingerová, Helana Moravcová, Ivana Rejlová

Tablo „absolventů“ mateřské školy 1998/1999

líbilo hrát si na hledače pokladu a spát ve škole i v noci. Zažily jsme i jednu veselou příhodu, když jsme se vrátily za šera z hledání pokladu a děti měly ještě projít stezkou odvahy ve škole. Dole u sklepa na ně číhal čert, v umývárně vodník, v ředitelně princezna, u půdy loupežník a ve třídě čarodějnice. Všude musely splnit nějaký úkol a za to dostaly razítko, aby nemohly něco vynechat. Některé šly odvážně samy, ty menší jsme podle jejich přání vedly za ruku. Se mnou šel Daniel Čermák z Nové Vsi, a když na něj vybafl loupežník se sekera a nožem a strašným hlasem se ho zeptal, jak to, že mu sebral v lese poklad, tak mu Daník řekl: „Tak jdi a uloupi si jiný, jsi přece loupežník.“ Prostě neztratil kuráž.

Příští září se přihlásilo k zápisu mnohem více dětí, a proto jsem požádala ONV, aby k nám byla přidělena další učitelka. Vyhověli mi, a tak od září 1998 nastoupila Ivana Vampolová (provdaná Rejllová) z Chotěboře. Ta odešla v roce 2000 na mateřskou dovolenou a vrátila se po čtyřech letech. Zastupovala ji Hana Kmošková, také výborná učitelka a kolegyně. V lednu 1999 bylo přijato více dětí z dětského domova, a proto do učitelského kolektivu přibyla ještě paní učitelka Milena Tirmantingerová z Leškovic. Se školským úřadem byla tehdy složitější domluva, ale před jeho zrušením se mi podařilo zažádat o právní subjektivitu a díky tomu jsme se jako jedna z mála škol udržely samostatně. Hodně mi pomohli manželé Březinovi a Mgr. Eva Chvátalová z KÚ v Jihlavě. V roce 2002 jsme také obnovily činnost speciální třídy, takže oficiální název školy byl Mateřská škola Víška se speciální třídou. Vedoucí učitelkou této třídy byla jmenována Helena Moravcová a spolu s ní se logopedické péči věnovala i Milena Tirmantingerová. Od té doby se zvýšil zájem ze strany rodičů o naši mateřskou školu. Začaly se k nám hlásit děti z Malče, Jeříšna, Rušínova, Klokočova, Jeníkovce, Hranic, Borku, a přihlásila se dokonce i postižená holčička z Běstvíny. Právě ta byla podnětem k žádosti o přidělení asistenta pedagoga. Tím se stala Jana Kalvodová z Víšky. S Adélkou si věděla vždycky rady a ta ji respektovala a měla ji moc ráda. Ještě nyní se k ní příležitostně hlásí.

Aby školka dobře fungovala, bylo nutné dořešit neúnosnou situaci s dopravou dětí z okolních vesnic. Nakonec jsem vyjednala dohodu s ředitelem tehdejší ČSAD v Chotěboři. ČSAD se zavázalo, že zařídí pro děti autobus, který bude zastavovat u vrátek školky pod podmínkou, že MŠ zajistí dozor nad dětmi. A tak se o odpolední odvážení začali starat rodiče dětí s paní Motlovou.

Vzdělávání i výchova plynule běžely a chod školy byl narušen jen výjimečně. V našem pracovním kolektivu jsme spolu velmi dobře vycházely, vzájemně jsme se totiž tolerovaly. Je samozřejmé, že k nějakým střetům občas došlo, sedmnáctileté soužití lidské vztahy důkladně prověří. Důležitá nebyla jen dobrá spolupráce uvnitř školy. Potřebné byly i dobré vztahy s obecním úřadem, nejdříve se starostou panem Březinou, později s Ondřejem Čapkem. Oba byli vynikající, obětaví, sháněli finance, zařizovali úpravy, jako třeba rekonstrukci kuchyně, dětské umývárny, logopedického kabinetu, zakoupení nových lehátek do obou tříd, nové židličky, stolky, koberec, televizi, počítače, výměnu oken v celé budově školy atd. Naši školu navštívil i senátor Petr Pithart, a to hned třikrát. Moc se mu naše zařízení líbilo, rád se k nám vracel.

Měly jsme i dlouholetého sponzora pana Lacmana, ten nás podporoval dárky pro děti (dětské kuchyňky, hračky apod.). My ho na oplátku zvaly na besidky, někdy je děti zahrály přímo u něj ve firmě a on pro ně přichystal bohaté občerstvení na Mikuláše i k Vánocům. Také spolupráce s rodiči se nám dařila. Třeba dřívější brigády rodičů probíhaly funkčně a účelně. Hodně rodičů nám pomohlo i finančně. Např. pan Macháček z malečského zámku, pan Smrček z Chotěboře, zubař pan Pullmann, Zelená lékárna, paní doktorka Gajdošová, manželé Lefflerovi z Klokočova a mnozí další. Dále nám pomáhaly obecní úřady vsí, ze kterých k nám jezdily děti, firma TENEZ, zemědělská družstva z Nové Vsi i z Malče. Určitě jsem na někoho zapomněla, a tak se moc omlouvám, pomoci jsem si velmi vážila.

Vždy jsme se snažily ochotu a pochopení z kterékoli strany ocenit a vrátit ji v podobě dětských vystoupení pro rodiče dětí, sponzory i pro seniory.

Fotografie dětí s učitelkami – zleva Ivana Rejlová, Helena Moravcová, Ludmila Málková

Děti MŠ při historickém přistání helikoptéry na víseckém hřišti

Přicházelo je zhlédnout i přes osmdesát diváků, kteří se ani nemohli vejít do třídy. Pravidelně navštěvuje naše vystoupení např. paní ředitelka Marková a paní učitelky ze ZŠ Nová Ves, paní Šimonová z odboru školství v Chotěboři, někteří sponzoři, dokonce asi dvakrát přijela z Jihlavy metodička pro práci v MŠ a jiní pozvaní hosté. Věřím, že se tato tradice besídek udrží a že ze strany veřejnosti budou hojně navštěvovány. Byly to vlastně jediné kulturní akce s dětmi. Jinak se mi líbí, jak pracují s dětmi „maminky“ z hasičského kroužku. Děti se pohybově vyřádí a získají mnoho užitečných znalostí.

Pro děti jsme dále pořádaly školní výlety s rodiči, třeba do Prahy do ZOO, do safari ve Dvoře Králové, do aquaparku Babylon v Liberci, do Žlebů, každý rok (většinou vlakem) i do ZOO v Jihlavě a jednou do Loučeně u Nymburka do tzv. labyrintária. Organizovali jsme i celodopolední výlety do Klokočova, na dětské hřiště v Chotěboři nebo v Malči, do divadel a také plavecký výcvik v Hlinsku či Chrudimi.

Zkrátka je na co vzpomínat, vypsát vše není ani možné, a tak jenom doufám, že se mateřská škola ve Vísce bude i nadále rozvíjet a udrží si dobré jméno tak, jak jsem je společně se všemi kolegyněmi, oběma starosty i s ostatními zainteresovanými vybuodovala. Přeji všem současným zaměstnancům mnoho sil, trpělivosti, respektu, lásky k dětem a hodně úspěchů v celé jejich další práci.

Ludmila Málková

Jak jsme budovali v mateřské škole

Je to neuvěřitelných 34 roků, kdy jsem nastoupila jako ředitelka do mateřské školy ve Vísce. Sice jsem pět roků vsí projížděla do mateřské školy v Klokočově, ale její malebnost jsem postupně poznávala až během svého šestnáctiletého působení v místní školce.

Když má člověk přijít do nového prostředí, vytvoří si určitě představy a očekává, že se mu splní. Moje představy byly však úplně jiné než realita.

Škola hrou

Když jsem se rozkoukala, poznala své spolupracovnice, začala jsem pomalu přemýšlet o tom, co udělat, aby nám bylo ve školce hezky.

Plánů bylo mnoho, ale čím začít jsem věděla okamžitě. Vybudovat nové sociální zařízení pro děti! Vše jsem nejprve konzultovala doma s manželem, abych byla připravená alespoň částečně na jednání s dodavateli.

Byla jsem nová, nikoho jsem neznala, nikdo neznal mne, ale na MNV v Nové Vsi, na školském úřadě, a především u vedení zemědělského družstva jsem

našla vstřícnost a ochotu. Díky tomu jsem začínala být stále jistější a smělejší. Pochopení jsem měla i v rodině a to bylo nejdůležitější. K tomu všemu jsem potřebovala získat náklonnost a spolupráci svých zaměstnanců a samozřejmě také důvěru rodičů. Nebylo vždy snadné obhájit si

Paní ředitelka Jaroslava Staňková při jednom z vystoupení

své stanovisko, ale našťastí bylo více těch lidí, kteří mi důvěřovali a dodávali mi energii.

Veškeré práce a úpravy se prováděly za provozu „v bojových“ podmínkách, jak jsme s dětmi rády říkávaly, když jsme třeba v šatně obcházely hromadu písku. I když bylo někdy nutné omezit provoz na půl dne, výjimečně na jeden den, nikdy nenastal žádný velký problém. Rodiče chápali, že všechno, co děláme, je především pro dobro jejich dětí. Vzpomínám, že když se zvětšovala jídelna, bylo potřeba vybourat příčku. Pozvala jsem si pana Doležala z JZD, aby zjistil, zda příčka není nosná. Sice mě ubezpečil, že můžeme bez obav bourat, ale stejně jsem vůbec nemohla strachy spát a přepadaly mě ty nejčernější myšlenky. Ještě dlouho jsem slýchávala uštěpačné poznámky „tak co, školka stojí?“ Ale hlavně že jsme se posunuli zase o krok dál. Mnoho práce na přestavbě jídelny odvedli tatínkové. Vybourali příčku, vytrhali podlahy, položili lino, nahodili zdi, vymalovali – věnovali školce svůj čas po pracovní době.

Další věc, která nás trápila, bylo vytápění. Všude byla násypná kamna a nanosit uhlí po schodech do patra byla opravdu dřina. Třídy se sice vytopyly, ale přecházení na WC nebo do jídelny v přízemí bylo velmi nepříjemné. Mnohdy jsme musely dětem oblékat svetříky, aby neprochladly. A tak přišel další nápad. Pořídíme ústřední topení. Manžel pracoval ve stavebním podniku v Chotěboři, takže díky jeho přesvědčivosti a mé neústupnosti jsme s pomocí pana ředitele stavebního podniku Štědrého získávali potřebná povolení. Vymodlila jsem i finanční prostředky a mohlo se začít. JZD zbudovalo kotelnu a paní Motlová, naše školnice, se velmi brzy naučila kotel obsluhovat. Bylo nám všem dobře po těle i po duši.

Kolektiv mateřské školy – zleva Helana Moravcová, Jaroslava Staňková, Blanka Leflerová, Jarmila Motlová, dole zleva Marcela Hejkalová a Alena Michalová

Když jsme chtěly vybavit šatny novými poličkami a lavicemi, vypravila jsem se do truhlářské dílny v Jeníkovci. První setkání s panem vedoucím Urbanem bylo nezapomenutelné. Neznali jsme se, a tak jsem mu velmi nesměle vysvětlila, oč mi jde, a ukázala svůj „PERFEKTNÍ“ výkres. Málem smíchy padl pod stůl. Dodnes mi v uších znějí jeho slova: „Tak podle tohohle si můžete leda stavět s dětmi na písku.“ Samozřejmě že jsme se nakonec domluvili a já byla šťastná, že mám další vítězství v kapse.

Následovalo ještě mnoho dalších úprav. Vyměňovaly se dveře, velké změny byly provedeny v kuchyni, obkládaly se schody, dělalo se obložení ve třídách, začala se vybavovat zahrada a mnoho a mnoho dalšího. Mohu říci, že moje působení v mateřské škole bylo jedno velké budování. Dělať jsem to však ráda, a tak jsem alespoň z části zrealizovala své představy. Měla jsem kolem sebe mnoho dobrých a upřímných lidí, kteří mi drželi palce a pomáhali, jak mohli. Nemohu je všechny jmenovat, byla by to velmi dlouhá řádka jmen, ale opravdu ze srdce bych jim všem chtěla ještě jednou poděkovat.

I když se budovalo, naším prvořadým úkolem byla výchovná práce s dětmi. Tu jsme v žádném případě nešidily. Přípravovaly jsme různá vystoupení, například pro ženy z JZD k jejich svátku, pro výroční schůze, besídky pro rodiče. Děti jsme oblékaly do krojů, které šila paní učitelka Moravcová. Pokaždé byly jiné a vždy velmi slušivé. Jezdily jsme na výlety, pořádaly zábavné hry, karnevaly. Když se předškoláci loučili s mateřskou školou, zhotovovaly jsme jim tablo, které bylo vždy vystavované v obchodě v Nové Vsi. To je jen malý výčet toho, co jsme s dětmi zažívaly. Na těchto akcích jsme se nepodílely jen my učitelky, ale i školnice, kuchařky, zapojovali se i rodiče.

Velmi dobrá spolupráce byla se zemědělským družstvem, které přispívalo dětem na hračky, zapůjčovalo autobus na naše výlety. Věděla jsem, že nás neodmítnou, budeme-li něco potřebovat. Těšilo nás, když se některý zástupce družstva zúčastnil našich vystoupení. Jako poděkování za spolupráci jsme jim s dětmi vyráběly malé dárečky.

Jsem si jista, že za mého působení v mateřské škole ve Víšce jsme si vytvořily pevný kolektiv. Moje spolupracovnice byly vždy ochotné pomoci a byly tolerantní. Za to jim patří můj velký dík.

Jaroslava Staňková

Do školky z dětského domova

V mateřské škole ve Víšce jsem pracovala od července 1974 do srpna 1980 s půlroční přestávkou v roce 1978. Po desetiletém působení v Dětském domově Nová Ves u Chotěboře jsem po druhé mateřské dovolené požádala z rodinných důvodů o přeložení do mateřské školy. Bylo mi 28 let.

Změna to byla veliká. V dětském domově byla práce těžší, protože plnit výchovnou činnost danou osnovami a udržovat pravidelný režim dne bylo vzhledem k mentální úrovni dětí vyčerpávající. Děti v mateřské škole byly šikovnější, ukázněnější, dovedly se na delší dobu soustředit. Byly to moc hodné děti, na které ráda vzpomínám.

Na druhou stranu pracovní podmínky v dětském domově byly o poznání příznivější. Nebyla jsem například zvyklá topit ve velkých školních kamnech,

Kolektiv zaměstnanců mateřské školy – zleva Věra Čermáková, Jana Bláhová, Vlasta Farková, Helena Moravcová, Jarmila Motlová, Emilie Franclová.

ky. Pokud některá včas nepřiložila, musela zatopit znovu sama. Dvakrát se mi to stalo, než jsem si na příkládání do kamen zvykla. Další nepříjemností byly nevytápěné chodby a WC. V zimě se při větších mrazech tvořila na umytých chodbách, schodech a na WC námraza. Děti jsme pak musely vodit na toaletu za ruku, aby neupadly a neublížily si. Tento studený odchov měl i svoji kladnou stránku. V domově jsem trpěla častými záněty průdušek, ve Vísece jsem nebyla nemocná ani jednou. Každý podzim se do budovy stěhovaly myši – nedaly se přehlédnout. Chtělo se mi vždy vyskočit na stůl, ale to bych se před dětmi úplně znemožnila. Naučila jsem se klást pastičky, které během odpoledního odpočinku dětí cvakaly jako o závod. Vybavení interiéru mateřské školy bylo rovněž skromnější v porovnání s dětským domovem.

Peněz bylo v rozpočtu málo. Děti si nosily svůj toaletní papír, mýdlo, kartáček i pastu na zuby. Maminky se střídaly v praní ručníků. Tatínkové pomáhali s opravami hraček i s drobnými stavebními úpravami a malováním. Maminky po malování přišly pomoci s úklidem. Zvenku vypadala budova poněkud

v domově bylo ústřední topení. Paní Těsnohlídková, uklízečka, brzy ráno ve všech kamnech zatopila, takže při příjezdu dětí do školky bylo v místnostech příjemné teplo. Jenže její pracovní doba byla z provozních důvodů rozdělena na dvě části a v době její nepřítomnosti se o teplo musely starat samy učitelky.

Často vzpomínaná polední siesta v mateřské škole

Oblíbené cvičení dětí ve třídě mateřské školy

omšele. Některá okna nedoléhala, některá jsme raději neotvíraly. Neustále jsme řešily drobné stavební úpravy. Tu odpadl kus omítky, tam se objevila další díra od myši, někdy netekla voda, jindy netáhla kamna, občas upadla noha od stolku nebo odpadly dveře od skříně s hračkami. Hlavně ty dveře vy-
padávaly tak často, že už časem nešly opravit. Naučily jsme se spoléhat samy na sebe a neustále jsme vymýšlely nové a nové dekorace a pomůcky, abychom to kolem sebe měly hezké. Časem jsme se dočkaly nových záclon a závěsů za peníze, které nám darovalo JZD, a také nového povlečení na lehátka.

O jídlo se starala kuchařka paní Ludmila Moravcová. Musela vařit podle platných norem, ale občas dětem vylepšovala moučníky ovocem z vlastní zahrady. Nosila si z domu i zeleninu (petržel, pažitku, mrkev), když zrovna nebyla k dostání v obchodě. Často na ni vzpomínám. Vždycky měla úsměv na tváři a radost, když dětem chutnalo a chodily si přidávat.

Paní učitelka Jana Bláhová a paní ředitelka Věra Čermáková s dětmi

Mým velkým přáním bylo zařídit další třídu, aby zbylo místo také pro děti z dětského domova. Chvíli to trvalo, ale nakonec se podařilo otevřít navíc logopedickou třídu. Měla jsem vyslat jednu učitelku na logopedický kurz. Přihlásila jsem Hanu Tůmovou a po celé roky si spokojeně říkám, jak dobrá to tenkrát byla volba.

Na pět a půl roku prožitých ve Vísece nikdy nezapomenu. Díky skvělému kolektivu nadšených, obětavých, pracovitých i velmi kreativních kolegyně jsem ve vísecké školce prožila nejhezčí období svého života. Zdravím své bývalé kolegyně Janu Bláhovou, Vlastu Fárkovou, Janu Krajíčkovou, Hanu Tůmovou a Helenu Moravcovou. Děkuji jim za všechno, čím přispěly k tomu, aby se naše pracoviště stalo příjemnějším místem pro děti.

Opravdu jsem se každý den těšila do práce, ale srdcem i duší jsem nikdy nepřestala být tetou Věrou z dětského domova. Vrátila jsem se tam roku 1980 na mnoho dalších let s dobrým pocitem, že děti z domova ve školce zůstávají a tentokrát to bude nadlouho. Děkuji panu starostovi Ondřeji Čapkovi i celému obecnímu zastupitelstvu za to, že v současné době je vísecká mateřská škola opravdovou chloubou obce. A blahopřeji všem občanům Vísky k 500. výročí založení obce.

Věra Čermáková

Mateřská škola ve Vísece – počátek zaujetí pro předškolní pedagogiku

Je to již 40 let, kdy jsem v březnu 1975 nastoupila do školky ve Vísece jako učitelka. Předtím jsem působila rok jako vychovatelka v Dětském domově v Nové Vsi u Chotěboře. Abych s předškolními dětmi mohla pracovat, musela jsem ještě v květnu dokončit další vzdělání. V tomtéž létě 1975 jsem byla jmenována do funkce ředitelky školky na návrh školní inspektorky Kuncové. Později jsem navíc vedla večerní cvičení dětí v sokolovně a působila ve

Již méně oblíbená hygiena před spaním v mateřské škole

Hromadné cvičení dětí

školské komisi v Nové Vsi, pod níž tehdy Víška spadala. Přímo v budově školy byl volný služební byt, který byl mně a mé rodině přidělen, a tak jsem ve vísecké mateřské školce pracovala i bydlela, a to až do srpna 1978, kdy jsme se odstěhovali do Havlíčkova Brodu.

Moc vzpomínám na své skvělé tehdejší kolegyně, učitelky Janu Bláhovou, Věru Čermákovou a Hanu Tůmovou, s nimiž jsme tvořily skvělý tým. Pracovaly jsme s dětmi podle nejnovější pedagogické koncepce a zvelebovaly školku různými úpravami budovy i jejího okolí. Ráda vzpomínám také na další lidi z Víšky, paní Ludmilu Moravcovou, výbornou kuchařku, Marii Těsnohlídkovou, školnici a milého člověka, paní Marii Štěpánkovou, která nám příležitostně ve školce pomáhala, i na pana Nevoleho, který se staral o sečení školní zahrady.

S Vískou a víseckou mateřskou školou spojuji počátek svého zaujetí pro předškolní pedagogiku, které mi vydrželo celý další profesní život. Působila jsem pak dalších 14 let ve funkci ředitelky MŠ v Havlíčkově Brodě a Radostíně, 6 let ve funkci školní inspektorky pro MŠ, 2 roky jako referentka školského úřadu a poslední roky jako metodik pro další vzdělávání učitelů.

Přeji Vísce a hlavně mateřské škole jen samé krásné slunečné dny.

Jana Krajičková

Počátky mateřské školy ve Vísce

Do mateřské školy ve Vísce jsem nastoupila po praxi v Chotěboři a v Nové Vsi. Malotřídka, která byla v budově dříve, skončila a místo ní vznikla mateřská škola. Jejím zřizovatelem byl národní výbor z Nové Vsi. Navštěvovaly ji děti z Víšky, ale dojížděly do ní i děti z Nové Vsi.

Škola ve Vísce měla svůj učitelský byt, jenže jeho větší část byla využita jako jídelna mateřské školy, takže aby jej bylo možné obývat, bylo nutné provést stavební úpravy v prostorách bývalé knihovny.

Vzpomínám si na své spolupracovníky: na kuchařku paní Moravcovou, uklízečku paní Stehnovou. Vystřídaly se tu i další učitelky, těžko si po letech vybavit jejich jména. Lidé mateřskou školu přivítali, měli jsme mezi sebou pěkné vztahy. Škola se postupně rozrostla na dvě třídy se čtyřmi učitelkami.

Při pohledu zpět do své minulosti se mi léta ve Vísce prožítá jeví jako krásný čas. Ráda bych poděkovala všem, kdo je sdíleli se mnou. Děkuji za pěkné přijetí, za léta spolupráce. Kéž by se každý, kdo začíná nějaké dílo, mohl ohlížet do minulosti stejně.

Marie Neubauerová

Logopedie ve Vísce

Víska slaví letos 500. výročí první zmínky o této obci a já skromně dodávám, že 1. září 2015 oslavím 40. výročí své logopedické činnosti.

Do mateřské školy ve Vísce jsem nastoupila jako učitelka ve školním roce 1975/1976. V tomtéž roce jsem absolvovala logopedický kurz a stala se logopedickou asistentkou, takže jsem se začala intenzivně věnovat i výuce správné výslovnosti dětí.

Začátky nebyly jednoduché, přestože jsem teorii ovládala a snažila jsem se čerpat z různých odborných knih a příruček. Když vzpomínám na léta své praxe dnes, defilují přede mnou řady dětí a já moc lituji, že jsem si nezapsala každým rokem, kolik dětí jsem učila. Myslím si, že by to byla úctyhodná řádka jmen. Logopedická práce je velmi krásná, ale značně obtížná. Když jsem učila správnou výslovnost asi třetím rokem, dlouho se mi nedařilo naučit jednu holčičku hláске ř. Začala jsem zvažovat možnost, že s touto prací skončím, protože

Na počátku šedesátých let byla vybudována jídelna

Kolektiv zaměstnanců MŠ a dětského domova na vítání občánků – syna manželů Tůmových, zleva Dana Mišonová, Věra Čermáková, Jana Bláhová, Jana Krajičková, Vlasta Fárková, Marie Krajičková a Jarmila Motlová

asi něco dělám špatně. Trvalo více než rok, než se holčička správně ř naučila a já jsem o sobě přestala pochybovat. Úsměvná se mi dnes zdá příhoda s jedním chlapcem, který raději předstíral špatnou výslovnost a prováděl logopedická cvičení, jen aby nemusel ve školce po obědě odpočívat jako ostatní děti.

V okrese Havlíčkův Brod byla logopedická činnost velmi podporována, logopedické kurzy pokračovaly a řady logopedických asistentek se rozrůstaly. Kurz absolvovala také moje kolegyně Helena Moravcová, která se mnou začala v Mateřské škole ve Víšce spolupracovat.

Polední siesta skončila...

Při schůzkách logopedických asistentek jsem se dozvěděla, že byla v havlíčkobrodské Mateřské škole V Rámech vybudovaná logopedická třída. Velmi mě to zaujalo, proto jsem tuto třídu navštívila a byla jsem nadšená tím, jak funguje. Děti zde kromě běžných činností, jaké probíhaly v každé mateřské škole, třikrát denně intenzivně cvičily správnou výslovnost. Tento program přinesl výborné výsledky, a proto jsem usilovala o to, aby byla v Mateřské škole Víška taková třída také zavedena. Po mnoha intenzivních jednáních lékařů z ORL s PaedDr. Karlem Neubauerem se podařilo ve školním roce 1992/1993 otevřít dvě nové logopedické třídy, a to v mateřských školkách ve Vísce a v Chotěboři. Tehdy jsem ukončila své působení ve vísecké školce a dále učila v logopedické třídě v Chotěboři, abych nemusela za prací dojíždět. Se speciální třídou ve Vísce pokračovala paní učitelka Moravcová. V současnosti jsem v důchodu, ale logopedii se stále věnuji. Mám dojem, že děti, které vadně mluví, přibývá.

V letošním roce jsem byla přítomna šerpování dětí, které odchází z mateřské do základní školy. Při výstupu po schodech školní budovy se mi vybavily krásné vzpomínky, které mě provází vždy, když se objevím v MŠ Víška. Ve slavnostní chvíli zněl nádherný dvojhlasný zpěv hymny, stála jsem a tiše naslouchala. Mísily se ve mně prožitky pedagoga a vnímání krásy tohoto okamžiku.

Chtěla bych popřát obci Víška další rozkvět.

Hana Tůmová

Vzpomínka

Na roky, kdy jsem pracovala ve vísecké mateřské školce, velmi ráda vzpomínám. Práce s dětmi, mezi kterými byly také děti z Dětského domova Nová Ves, byla náročná, ale radostná. Zasluhu na tom měli skvělí rodiče, dobrý kolektiv i krásné okolí Víšky. Těší mě, že některá „děcka“ se ke mně hlásí, i když jsou už dospělými lidmi.

Jana Bláhová

Fotografie dětí s paní učitelkou Janou Bláhovou na zahradě mateřské školy

Mlynářské řemeslo ve Víscce

*Mlynář Jan Nevole
(daguerrotypie okolo r. 1870)*

Mlynáři často patřili k uznávaným osobnostem v obci. Byli to lidé vzdělaní, namnoze písmáci, a jak dokládá zachovaná báseň mlynáře Jana Krátkého z Ostružna, někdy i poetové. Myslím, že tomu tak bylo i v případě mých předků v obci Víška. Mlýn zde stával na kraji obce již někdy od roku 1690, a když byl později rozšířen o strojní pilu, byl rušným místem, kam přijížděli sedláci se svým obilím, aby si odtud odváželi mouku a jiné semleté výrobky, a lidé s povozy naloženými kládami k nařezání na prkna, trámy a latě.

Můj dědeček Karel Nevole působil v několika dobročinných spolcích a v představenstvu Spořitelního družstva a Sokola. Když ve svých 56 letech zemřel, dopadla starost o chod mlýna, hospodářství a hlavně o splacení úvěru u banky na babičku Emilii a po dovršení plnoletosti na syna Ladislava. Úvěr u banky vznikl z nutnosti rekonstruovat mlýn po požáru v roce 1911, kdy byl zničen nejen mlýn, ale i pila a chlěvy.

Léta po první světové válce nebyla pro mlynáře ve Víscce příliš snadná, ba právě naopak. K lepšímu se začala situace obracet až v polovině třicátých let, kdy byl úvěr již splacen a mohlo se uvažovat i o pozvolném investování do chodu živnosti. K oživení došlo asi v letech 1936–1937, když začal stavební boom a zvýšila se poptávka po řezivu na stavby. Mezitím byl prý chod mlýna udržován převážně tzv. námezdním mletím především pro okolní obyvatele. A také hospodářství, vlastní výpěstky i mléko, dávalo jistotu obživy. V třicátých letech ovšem přišla celosvětová hospodářská krize a opět pokles podnikání.

Ale katastrofa pro celý národ přišla v podobě druhé světové války. Brzy po zřízení protektorátu byly vydávány potravinové lístky a vše včetně provozu mlýna se kontrolovalo. Jako dítě jsem byl svědkem toho, jak za tmy přijížděli lidé do mlýna s povozy či spíše jen s trakaři,

*Manželka mlynáře Josefa Nevole – Anna
(foto asi z r. 1897–1898)*

Mlynář Karel Nevole (1910)

kteří k nám do mlýna jezdili, Fajmanovi, Papouškoví, Čapkovi, Šimonovi, Zákasníkovi a mnozí další.

Po skončení války v květnu 1945 nastalo krátké, ale intenzivní období svobody a poválečného rozmachu, které se projevovalo nejen všeobecným nadšením, ale také hospodářským rozvojem. Začalo se hodně stavět, a tak šlo z pily ve Vísce velké množství trámů a jiného řeziva na výstavbu tzv. „dvouletek“

v Chotěboři u hřbitova. V té době pila ve Vredch-Bučicích pana Štamberka dostala nějakou velkou státní zakázku, takže se na naší pile řezalo dřevo pro tuto firmu. Jako její zástupce k nám přišel pan Karel Tvrdík (bydlel

Visecký mlynář Josef Nevole s manželkou Annou (1890)

na kterých vezli jeden nebo dva pytle obilí k semletí, protože legálně to povoleno nebylo – vše se muselo odevzdat. Musím říci, že po dobu války lidé ve Vísce velmi drželi pospolu a pomáhali si, jak to jenom šlo, zvláště to platí o řemeslnících a živnostnících v obci.

Přestože už uplynulo od doby mého odchodu z Visky téměř 60 let, nemohu zapomenout na poctivé řemeslníky: ševce pana Košumberského (když šel můj bratr s opravou bot, často si sedl na druhý verpánek, a než byly boty opraveny, zpíval si s panem mistrem oblíbené písničky), na krejčího pana Kajínka, kováře pana Lacinu (k němu jsem zase chodil rád já, posedával jsem na druhé kovadlině a díval se, jak se mistrovi mění železo ve výrobek). V živé paměti mám i pokrývače pana Košumberského a sedláky,

v hostinci u Fajmanů), který se ukázal být nadšeným sokolem a výtvarně nadaným člověkem. Maloval pěkné obrazy (na překlížku) a také vyškrabával umělecké kraslice. To období po válce mám v paměti hlavně proto, že jsem začal vnímat, v jak pěkném prostředí žiji. Řeka Doubrava

Před mlýnem (1942) – zleva stárek p. Vávra, p. Jeřábek (řidič, který k nám vozil z Čáslavi dřevo), mládek Mirek, Marie Nevolová, Ladislav Nevole

se prolétá mezi poli a loukami a vytváří krásná zákoutí, dříve hojně obydlená raky a pstruhy. Hlavně raky jsme s víceckými kluky chodili lovit – pod břehem hned naproti mlýnu jich bylo dost a dost. A v létě jsme po práci na poli v řece plavili koně, kteří se rádi chladili v proudu mělké vody.

Protože zařízení pily a pohonu mlýna bylo již zastaralé, otec objednal dvě velké vodní turbíny a také nový katr a další zařízení pilnice. Tato investice v řádu několika set tisíc korun byla opět financována úvěrem z banky. Splátky se dařilo včas splácet – ovšem do doby znárodnění nejen mlýna a pily, ale také obytného domu. Po znárodnění bylo zařízení odvezeno na jinou pilu a otec ještě dlouhá léta bance splácel ze svého platu úvěr na stroje, které už dávno nebyly jeho. Také proto, že komunisté zrušili penzijní pojištění, které si platil jako živnostník, otec ztratil nárok na penzi a musel pracovat v mísírně krmiv v Bezlejšově až do svých 73 let. Ale nikdy jsem ho neslyšel, že by si stěžoval nebo naříkal. Bral ten zločinný režim jako přírodní katastrofu. Jenom se podíval: „Ve jménu čeho tu vládnou?“

A tím se dostávám z takřka idylického vyprávění o životě do kruté reality. Po nástupu komunismu v roce 1948 se postupně zhoršovala nejen všeobecná atmosféra, ale také poměry ve Víšce. Přišel z okresu jakýsi instruktor, který dohlížel na plnění dodávek obilí, masa a vajec a zřejmě i na politickou situaci v obci. Někteří lidé se začali k nám, „vesnickým boháčům“, chovat odtaziťe až nevrážlivě. Poznal jsem to i sám, když jsem zaslechl v obchodě ženský rozhovor, který komentoval moje vyloučení z vysoké školy na základě posudku z obce: „Dobře nu tak, patří mu to.“ Atmosféra strachu, šířená novinami a rozhlasem, zprávy o popravách politických vězňů i občasná mizení známých z nejbližšího okolí vytvářely podhoubí pro třídní nenávist a pronásledování. Dnes již víme, co vše komunistický režim znamenal: 262 popravených politických vězňů, 230 000 vězněných z politických důvodů, 6 tisíc rodin vystěhovaných z rodných gruntů, tisíce zemřelých v jáchymovských dolech a ve věznicích, na 300 000 lidí uprchlých do exilu, režim tisíců životů poznamenaných pronásledováním atd.

Likvidace živnostníků a sedláků byla celostátní, a tak se nemohla vyhnout ani Víšce. Není už v obci kovář, obuvník, krejčí, mlynář a přežili jen samostatní zemědělci. Musíme se ptát, ve jménu čeho se toto všechno dělo?

Milan Nevole

Víšecká kovárna

Každý ve Víšce věděl, kde stojí kovárna, patrový dům č. 38 s dílnou v přízemí a s malým pláckem mezi budovou a silnicí. Patřila mému pradědečkovi Josefu Lacinovi (1891–1966), který ji koupil na inzerát v roce 1928 plně vybavenou. Ve smlouvě trhové č. 90/28 je mimo jiné uvedeno: „... domku se nabývá s veškerým příslušenstvím, zejména se vším, co jest v něm hřeby, hlinou nebo vápnem připevněno, jakož i s půdou trvale spojeno...“ Pradědeček pocházel z Hluboké u Kruceburku, vyučil se ve Ždírci nad Doubravou kovářem a podkovářem, nějakou dobu pracoval v Ransku (viz příložené vysvědčení z roku 1928) a pak začal provozovat vlastní živnost.

V té době se říkalo, že osm párů koní ve vsi kováře užíví – koně se podle

Kovář Jan Lacina při práci

charakteru práce kovali po 4 až 8 týdnech a k tomu se prováděly opravy vozů, pluhů a dalšího nářadí určeného pro koňský potah. Venku před kovárnou se kovali koně a prováděly opravy rozměrnějšího zemědělského nářadí. Uvnitř byla výheň, kovádlina, nůžky, kovářský svěrák, svářečka a další vybavení, z něhož mnohé by se dalo použít dodnes. S prací pradědečkovi pomáhali učedníci, manželka Anna-Marie (1895–1985) a později i jeho synové Josef (1919–1996), Jaroslav (1925–1984), Ladislav (*1929) a Jan (*1934). Jediná dcera Ludmila (1931–2015) se stala po válce zdravotní sestrou. Obvykle se pracovalo šest dní v týdnu, v neděli kovář s rodinou chodil do kostela v Malči, stejně jako mnozí další evangelíci z Víšky. Pradědeček byl také velmi činný ve sboru dobrovolných hasičů a ve spolku víšeckých ochotníků.

O práci nebyla nouze, i když v nedaleké Malči byli dva kováři (Veselý a Slavík)

a v Nové Vsi jeden (Doubal). Pradědeček byl zručným a vyhledávaným odborníkem v širokém okolí. Běžnou prací kováře byly i opravy drobného nářadí, jako jsou motyky, sekery apod. Pradědečkova práce je dodnes vidět na železných obručích, kterými je od 30. let minulého století zajištěna v našem kraji známá Klokočovská tisíciletá lípa. Odvedená práce byla evidována v knize a vyúčtována zpravidla na konci roku. Hodina práce kováře stála cca 8 Kč, což byl troj až čtyřnásobek hodinové sazby pomocné síly u sedláka. Železo se nakupovalo v Chotěboři a zacházelo se s ním velmi hospodárně, každý kousek byl zpracován nebo uložen k dalšímu použití. Za války bylo železo na příděl, a to podle počtu pracovníků v dílně.

V pracovní den se vstávalo časně, pradědeček udržoval zvyk, že kovadlina má být před snídaní „zahřátá“. Strava byla skromná, snídala se bílá káva a domácí chléb z žitné mouky, který pekla hospodyně v kuchyni v pekárně na chleba na celý týden najednou. Častým pokrmem byly brambory, tvaroh a podobně, v neděli maso ze dvora nebo z chlívku. Občas se stávalo, že přišel zákazník v době, kdy rodina seděla u oběda. Pradědeček položil lžici a odešel zákazníkovi vyhovět, což prababička velmi nelibě nesla. Podle vyprávění to byla rázná a strohá žena, která se často musela ohánět klavírem a být svému manželovi při řemesle k ruce. Jak se rodina rozrůstala, bylo nutné přikoupit pole, aby jí bylo z čeho živit. O nákupu pole byla u notáře Václava Melmera sepsána smlouva trhová č. 83/32.

Živnost byla provozována i ve 2. polovině 50. let minulého století, kdy v kovárně pracoval s pradědečkem můj dědeček Jan, také mistr kovářský a podkovářský. Kolektivizace zemědělství, tlak úřadů na likvidaci soukromého podnikání a také zdravotní stav vedly dědečka Jana k nástupu do kovárny U Doubalů v Nové Vsi. Zde a na dalších pracovištích zemědělského družstva strávil v kovářské profesi dalších 30 let.

Vysvědčení kováře Josefa Laciny z roku 1928

Provoz kovárny přitahoval jako magnet děti z celé Vísky. Jak by ne, vždyť se tu vždy něco zajímavého dělo – kovář s pomocníky koval koně, upravoval mu kopyto pro přibití nové podkovy, žhavou podkovu z výhně doslova připálil ke kopytu a poté podkovářskými hřebíky přibil tak, aby podkova držela, ale hřebík nešel takzvaně do živého. Jindy se brousilo, svářelo a létaly jiskry a téměř vždy byl velký rámus. Děti se tu v zimě ohřívaly, sušily oblečení a rukavice rozmáchané z klouzačky a přitom sledovaly skutečně fortelné řemeslo.

V mnohých domácnostech ve Vísce a okolí dodnes dobře slouží různé druhy náradí vyrobené v naší kovárně. V dnešní přetechnizované době je skutečným zážitkem vzít do ruky dobře vyrobenou lopatu, motyku nebo sekeru a pracovat s nimi. V tom mi jistě lidé z vesnice dají za pravdu. A o to vždy v naší kovárně šlo. Aby výrobky byly lidem ku pomoci při jejich každodenní práci.

Je nám trochu líto, že z té doby nemáme žádné autentické fotografie. Budeme velmi potěšeni, pokud nám čtenáři nějaké poskytnou. Děkuji dědečkovi Janovi, jehož vyprávění o časech minulých jsem mohla zachytit pro časy budoucí.

Tereza-Klára Lacinová

Dědečkův krám

Ve Vísce v domě č. 53 míval obchod můj dědeček pan Václav Březina s manželkou Ludmilou, rozenou Charvátovou, z Libické Lhotky. Ještě dlouho poté, co už obchod dědečkovi nepatřil, prosvítal omítkou u vchodu do domu nápis Obchod zbožím smíšeným. Součástí obchodu byl i výčep, v zápisu obecního zastupitelstva ze dne 20. 9. 1936 se uvádí, že není námitek proti udělení koncese hostinského.

Za pultem stávala babička. Prodejna byla propojena dveřmi s kuchyní a tak po zaznění zvonku, který oznamoval příchod zákazníka, stačilo jenom přejít z kuchyně do „krámu“ a obsluhovat.

Rodiče dědečka bydleli ve Vísce v domku č. 41 a nový dům s obchodem stavěli v roce 1911. Přesné datum,

Domovský list obchodníka Václava Březiny

kdy byl v domě prodej zahájen, nevím, v dokladu „domovské právo“ z r. 1932 je dědeček veden jako obchodník.

Dlouho se ale ze svého krámků netěšil. Po roce 1948 jej převzalo spotřební družstvo Pokrok a později Jednota. Spolu s krámkem zabrali i kuchyň, ze které se stal sklad zboží. Síně domu za vstupními dveřmi přepažili, takže nám zbyla jenom část síně a hlavní vchod do domu jsme užívali v době otevírací doby obchodu jen omezeně.

Poté, co byla v obci postavena svépomocí nová prodejna, nám prodejní prostory vrátili. Jako připomínka na dávné časy nám v síni zbyly prošlapané dlaždičky v místech, kuďy se vcházelo do prodejny.

Děkuji všem, kteří mi svými vzpomínkami a radami pomohli se sepsáním těchto řádků.

Ivana Janatková

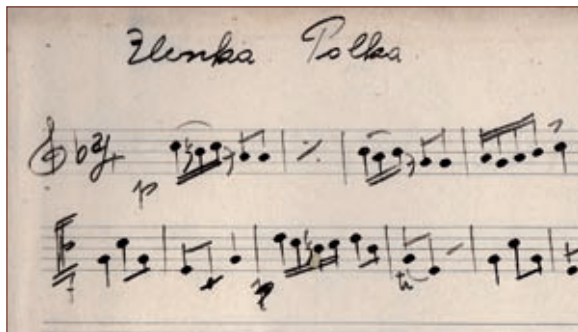
Vzpomínka na mého otce muzikanta

Nevím, kdy a kde se můj otec Karel Košumberský naučil hrát a na který nástroj hrál nejdříve. Uměl snad na všechny dechové, smyčcové i klávesové nástroje, varhany nevyjímaje. Já, nejmladší potomek, jsem se narodila, když byli rodiče již v pokročilejším věku, a tak mohu vzpomínat jen na poslední léta otcova muzicírování.

Hrával v různých kapelách, později si založil i kapelu vlastní. Ještě žije několik aktivních muzikantů, houslistů, harmonikářů či klarinetistů, které naučil základní hráčské dovednosti.

Kapela Karla Košumberského v akci

Notový přepis pro kolegy z kapely

hraní na varhany při nedělní mši v novoveském kostele. Maminka s ním chodila zpívat do kostela i na pohřby.

Nejvíce mi utkvělo v paměti štědrovečerní zpívání při čekání na Ježíška. Tatínek hrál na harmonium, které má ještě dnes v naší chalupě své místo, my ostatní zpívali. Čím víc se nás sešlo, tím to bylo krásnější. Když přijel na Vánoce domů bratr, přidal se ještě s houslemi.

Škoda, tahle doba se už nikdy nevrátí.

Ivana Němcová

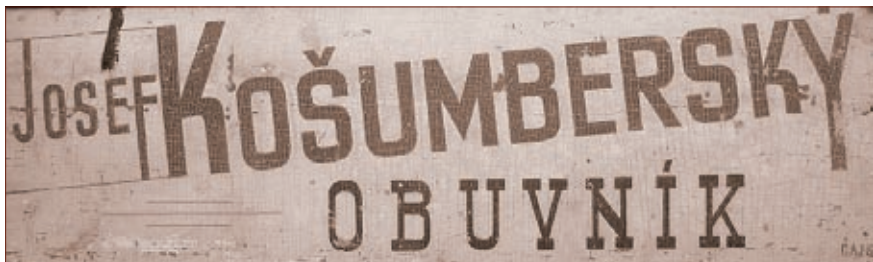
Po stopách pradědečka – obuvníka Josefa Košumberského

Povolání ševce patřilo mezi tradiční řemesla, ostatně právě ševci se hojně vyskytovali i v mnoha lidových pohádkách. V 1. polovině 20. století bylo obuvnictví zastoupeno i ve Vísce, a to mým pradědečkem Josefem Košumberským v domě č. p. 56.

Josef Košumberský s manželkou Annou a dětmi (zleva: Květa Filipová, Ema Holubová, Jiří Košumberský, Eliška Mudruňková)

Pojďme společně nahlédnout do jeho dílny – do menší obdélníkové místnosti s jedním oknem, zelenými dveřmi, prkennou podlahou a s dominantou celé dílny – verpánkem. Kolem je řádně urovnáno ševcovské kladívko, šídlo, cvikací kleště, ševcovské kopyto, nitě zvané dratev a mnoho dalšího nářadí, které má své určené místo. Potichu jsme vešli

Fotografie dochovaného vývěsního štítu z domu č. p. 56

dovnitř a rázem jsme se ocitli v již zmiňované pohádce s kouzelnou atmosférou.

Uprostřed dílny seděl pradědeček a jeho umění přihlíželo několik učedníků i místních dětí. Jejich oči směřovaly k verpánku a ke všemu, co se na něm dělo. Pod rukama ševce vznikaly jednou vysoké, podruhé zase nízké kožené boty. Jindy stačilo obuv jen poopravit. To vše dělal pradědeček s obrovskou pečlivostí a poctivostí tak, aby byl každý s jeho prací naprosto spokojen. Svým učedníkům mohl jistě předávat cenné zkušenosti, neboť sám se vyučil ve Vídni u mistrů ve svém oboru.

Mohlo by se zdát, že pradědeček trávil celé dny ve své dílně. Opak je pravdou. Věnoval se své rodině, svých pět dětí (Elišku, Emu, Květu, Mirušku a Jiřího) vychovával s manželkou Annou k poctivosti, pracovitosti a lásce k druhým lidem. Vedle obuvnictví měl také menší hospodářství (choval krávu, kozu, prase, králíky, slepice, husy), které živilo jeho početnou rodinu, a to hlavně v těžkém válečném období, kdy veškeré zásoby podléhaly přísné kontrole Němců. Staral se také o rozlehlou zahradu a ovocné stromy, za něž dokonce získal ocenění na zahrádkářské výstavě v Malči.

Jeho všestrannost dokazuje i aktivita v místním sboru dobrovolných hasičů, kde zastával funkci jednatele nebo zdravotníka (poskytoval první pomoc zraněným).

V současnosti již nežije mnoho pamětníků doby, ve

které pradědeček Josef Košumberský provozoval své řemeslo. Proto je důležité, abychom si připomínali, co naši předkové uměli a dokázali. Vzhledem k tomu, že v té době neexistovaly téměř žádné stroje, byla jejich práce náročnější, těžší a pro nás o to obdivuhodnější.

S tímto vyprávěním mi hodně pomohl můj dědeček Josef Mudruňka (zeť Josefa Košumberského), který mi předal několik dnes již málem zapomenutých vzpomínek. Všichni si velmi vážíme pradědečkových vlastností, jeho pracovitosti, pečlivosti, poctivosti a skromnosti. Jeho zásadou a životním krédem bylo nadčasové „Co můžeš udělat dnes, neodkládej na zítra“. Není špatné se tím řídit, co myslíte?

Klára Mudruňková

Krejčí Kajínek

Vážím si obyvatel Vísky. Celý život zalétají mé vzpomínky do rodné vesničky Víska. Co se mi stále vybavuje? Dětství, škola, ale také lidé, kteří zde v té době žili, pracovali a vzájemně si pomáhali. V každé rodině jsem měla kamarády, spolužáky. Prostřednictvím dětí jsem poznávala i jejich rodiče. Tady vznikl základ mého vztahu k obyvatelům Vísky, který se s dalšími roky prohluboval.

Ve Víscce jsem měla dlouhá léta dobré zázemí v rodině svého strýčka (bratr tatínka) pana Josefa Kajínka, pánského krejčího. Každý ho ale oslovoval pane mistr, tetu paní mistrová, tedy i já je tak budu ve své vzpomínce jmenovat. Svoji krejčovskou živnost provozoval v nově postaveném domku blízko školy. S krejčovským uměním pana mistra jsem se setkala, když mně, šestileté školačce, ušil zimní kabátek a já se poprvé uviděla ve velkém zrcadle celá. Pan mistr byl velmi pracovitý, svému řemeslu rozuměl a odváděl kvalitní práci.

Manželé Kajínkovi

Bylo jedno, zda šil oblečení nové, nebo jen přešival a opravoval, vše dostalo stejnou péči a zákazník neskrýval svůj obdiv a uznání. V té době mu pomáhal krejčí pan Coufal z Hranic a střídalo se u něj i několik učedníků. Pomáhala také paní mistrová. Byla jeho první kritičkou i rádčyní. Viděla jsem, jak před započatým dílem společně promýšleli střih,

pan mistr kreslil vše na tabuli, límec, klogy, kapsy a jiné detaily, než nastala shoda. Tak to bude nejlepší a mohlo se stříhat. Precizní provedení a kvalitní látky jednotlivých oděvů získávaly zákazníky z okolí i z Chotěboře. Hotové oblečení pan mistr pečlivě naskládal do kufru, přivízel ho na nosiči jízdního kola a v neděli zákazníkům rozvážel. V pozdějších letech to byla povinnost vyučeného syna. Pracovní den pana mistra končil pozdě večer, ale vždy ještě

usedal ke knížce a četl.

Stalo se, že ho jednou vyrušilo klepání na dveře. Tam stál mladý hoch a velice prosil o pomoc. Pocházel z Chotěboře a jezdil na kole za děvčetem do Klokočova. Při cestě zpátky se vyboural. Na těle nějaká boule a odřenina, ale hlavně roztrhané kalhoty. Za tímco Pepík Kruml ošetřoval své tělo,

Paní Kajínková s Marií Ďoubalovou, autorkou příspěvku

pan mistr spravoval kalhoty. Nad výsledkem byla radost oboustranná. Pepík s mnoha díky v noci odcházel, pan mistr uléhal, možná se slovy „taky jsem byl mladý“. Pan Josef Kajínek byl slušný a inteligentní člověk, dobrý soused a kamarád. Dovedl naslouchat a poradit.

Jeho krejčovstvím procházelo mnoho zákazníků i lidí, kteří se zastavili jen na kus řeči, a ti všichni vytvářeli úžasnou atmosféru přátelství a soudržnosti, která byla tolik potřebná nejen v době války, ale i po ní. Podíleli se na ní snad všichni učitelé z místní školy. Pan řídící Lidmila, učitelé Bačkovský, Hájek a další, jak do školy postupně nastupovali, naposled pan řídící Mach. Paní učitelka Škarvanová celou válku u Kajínků bydlela. V krejčovství brzy mnoho věcí odkoukala a byla velice zručnou pomocnicí, ale především nezkazila žádnou legraci. Neopomeni ani dobrého kamaráda pana Josefa Klepetku, Nevolovy a pana Šimona ze statku. Ten sedával na židli u pracovní tabule pana mistra.

V roce 1942 jsem ukončila školu a zůstala doma. Bylo mě tam potřeba. V zimě jsem každý den odpoledne spěchala ke Kajínkům, abych se něco z krejčoviny naučila. Paní mistrová, také švadlena, šila prádlo, pánské košile, pyžama, povlaky a různé věci, které z trhu mizely. Obdivovala jsem ten „um“, s nímž oba mistři vymýšleli, jak opravit poškozený sváteční oděv scelením, jak plášť nebo bundu z kůže dobře vyčistit, jak ze starého fusaku na miminko udělat nový, jak opravit oblečení pro děti, aby jim dál sloužilo... a ty tradiční palčáky!

Bylo by to dlouhé povídání. Můj strýček a teta Kajínkovi ještě téměř 30 let po válce pracovali v krejčovství. Mnoho se změnilo i pro živnostníky. Jedno však zůstalo. Stále byla tato služba potřebná a oni ji s nevšední ochotou svým zákazníkům a přátelům poskytovali. Pro mě byli velkou morální podporou a vzorem pro celý život.

Přeji všem obyvatelům Víšky, aby se jim ve 21. století dobře žilo.

Marie Ďoubalová, rozená Kajínková

Můj dědeček byl zahradníkem

Můj dědeček Antonín Papoušek se narodil 26. 3. 1902 ve Vísce v domě č. p. 9. Vyučil se zahradníkem v Chotěboři. V roce 1928 se oženil a chtěl se usadit mimo rodnou vesnici jako zámecký zahradník. Nastupující světová hospodářská krize roku 1929 jeho plánům vůbec nepřála a místo, které chtěl, nezískal. Ale protože to byl muž činu, dělal, co mohl, aby zabezpečil rodinu. Otec mého dědečka Václav Papoušek rozdělil pozemky, které patřily k č. p. 9, na dva díly, jeden dal Anežce Maškové (dědečkova provdaná sestra), ta zůstala v rodném domě, a druhý mému dědečkovi, ten na něm postavil dům s č. p. 57. Před víseckou poutí v roce 1929 posekal za svým rodným domem zelené žito a začal stavět. To nejdůležitější, dvě obytné místnosti a chlév, stihl do víseckého posvícení, stodoly vystavěl v dalším roce. Dodnes děkuji dědečkovi, že postavil dům z plných cihel z vísecké cihelny. Kvalita některých cihel například ve sklepech je neuvěřitelná. Tato stavba po rekonstrukci v letech 1997–1999 slouží méj rodině k plné spokojenosti.

Dědeček vedle klasického hospodaření pracoval i ve svém oboru, zahradnictví. Tuto činnost vykonával v těžkých časech hospodářské krize, v době druhé světové války, v poválečných letech, v době kolektivizace, a vždycky se mu dařilo živit početnou rodinu. Měl několik pařenišť a menší skleník, který vytápěl. Od časného jara se věnoval pěstování sadby zeleniny a květin. Pěstoval rychlenou zeleninu, salát, kedlubny, květák, okurky, rajčata. Pro potřeby okolních vesnic produkoval také řezané květiny, třeba růže, karafiáty a hlavně chryzantémy k příležitosti svátku zesnulých. Byl dodavatelem veškeré květinové vazby, svaatební, pohřební, dušičkové. Díky vlastnímu hospodářství měl dostatečné množství organických hnojiv a sám si vyráběl zeminy, jako listovku, kompost, drnovku. Množil též ovocné a okrasné dřeviny, očkovoval růže, rouboval ovocné stromy a angrešty. Když bylo třeba, pěstoval i vlastní semena zeleniny a květin.

Těžké doby pro podnikání v zemědělství nastaly v padesátých letech. Komplikovaly jej předepsané dodávky, tlak na zemědělce, kteří nechtěli vstoupit do družstva, a následné další represe proti ostatním členům rodiny. V těchto letech dědeček kvůli svému věku i zdravotnímu stavu předal dům č. p. 57 s pozemky mému otci. Pro sebe a babičku zakoupil v roce 1962 domek č. p. 28 včetně 1,5 ha polí a luk, na kterých ještě několik let hospodařil.

Soukromé hospodaření mého otce 1962–1975

Můj otec Antonín Papoušek (nar. 9. 3. 1933) převzal hospodářství v době, kdy již fungovalo zemědělské družstvo. Hospodařilo se na polích směněných se zemědělským družstvem. Tato pole byla na různých místech katastru a byla dle potřeb družstva měněna. Pamatuji si, že jsme měli pole u Dubiny, u Hovorkova lesa v Kobylínách, pod silnicí, u kříže. Maškovi, naši příbuzní, kteří v té době také hospodařili, obdělávali stráně za svým domem a pole až v Rybníčkách, Na vrchách, u Hubače.

Pěstitelský program určovala zemědělská správa. Byly určeny například dodávky cukrovky, které se v naší oblasti vůbec nedařilo. Naštěstí po několika letech bylo toto rozhodnutí zrušeno. Správa předepsala dodávky obilí, brambor, mléka, vajec a masa.

K tahu se využívala domácí zvířata, měli jsme dvě muly, později koně Honzika. Traktor TK-4-12 se tatínkovi podařilo zakoupit až v roce 1970.

Sehnat tento stroj bylo samo o sobě velmi složité. Traktor vyrobený v Prostějově putoval do západních Čech, odkud ho přes našeho dobrého známého získal můj otec za 27 000 Kčs. Mechanizace se pořizovala postupně nebo se půjčovala od jiných soukromých rolníků, ale stále zůstávalo spoustu fyzicky namáhavé práce, takže v sezóně byla nezbytná výpomoc širší rodiny a známých. Při sklizni obilí se používal samovaz a stacionární mlátička. Brambory se vyorávaly čertem a třídily na mechanické tříděnce. Sláma se vyfukovala přes rezačku do patra ve stodole. Tráva se sekala sekačkou, ale i ručně, obracela se koňským obrabečem, na vlhkých nebo svažitých terénech zase ručně. Suché seno se nakládalo na fúru vidlemi a pak skládalo do stodoly.

Vzhledem k tomu, že jsme obvykle chovali 6 dojnic a 4 až 6 krav na výkrm, měli jsme velkou spotřebu objemného krmiva. V létě se krmilo zeleným, v zimě senem. Mléko bylo výhodnou komoditou, protože jeho výkupní cena převyšovala cenu, za kterou bylo prodáváno v obchodě. Produkce mléka tedy zajišťovala pravidelný finanční příjem. Ve Víšce byla sběrna mléka v prostorách dnešní hasičské zbrojnice. V 70. letech družstvo chovalo krávy jednak v zrekonstruovaném kravíně u č. p. 5, jednak ve větších statcích v obci. Drobní chovatelé drželi často jen po jednom kuse dobytka. Mléko k výkupu větší producenti vozili do sběrný ráno a večer v hliníkových konvích, menší jej nosili v bandaskách. Sběrna mléka byla vybavena větším a menším bazénem a chladičím zařízením. Pravidelně se odebíraly vzorky, důsledně se sledovala čistota mléka a jeho tučnost, dle toho byla určena jeho výkupní cena.

Začátkem 70. let se podmínky hospodaření značně zlepšily. Více činnosti bylo mechanizováno, měli jsme již strojní dojení, byly lepší výkupní ceny a otec měl prosperující hospodářství. Politická situace v tehdejší době samozřejmě této formě obživy nepřála. Soukromě hospodařící rolníci ve Víšce (v 70. letech to byli Papouškovi, Maškovi a Polnickovi) nedělali místní organizaci KSČ na okrese dobré jméno. Nebyli sice příliš velcí, každý měl pouze 6 až 8 hektarů, ale bylo jich moc na jednom místě. Proto bylo v roce 1975 všem těmto rodinám znemožněno dále hospodařit na základě rozhodnutí z vyšších míst.

Na snímku Milada a Antonín Papouškovi a jejich děti, zleva Václav, Antonín, Karel, Marie, Pavel, Josef.

V v okně muselo být během války vyvěšeno jako připomínka německých vítězství

Otec byl vynikající zemědělský odborník se značnými zkušenostmi. Když nemohl hospodařit, počítalo se i v okresních kruzích, že převede svůj inventář do družstva a bude nadále pracovat v zemědělství. Představa některých tehdejších funkcionářů družstva byla jiná, chtěli, aby můj otec pocítil těžkosti, protože oni zažívali těžké začátky při združstevňování. Proto mému otci nabídli pouze místo nočního hlídače prasat. Vzhledem ke svému zdravotnímu stavu na toto otec přistoupit nemohl. Našel si místo v tehdejší Interiéru Chotěboř, část živého inventáře prodal, ponechal si dvě krávy a záhumenek 0,75 ha.

Hospodaření v letech 1976–1989

Otec pracoval na dvě směny v Interiéru Chotěboř. Doma jsme měli dvě až tři krávy, na záhumenku jsme pěstovali obilí, brambory a kapustu na semeno. Píci jsme sháněli s obtížemi, sekali jsme pět velkých zahrad ve mlýně, v Malči, Jeníkovci a později u Vidláků. Občas na nás zbyla k vysekávání a sušení nějaká škarpa, ty byly v té době mezi drobnými záhumenkáři velice žádané. Všechno se dělalo ručně a pracně. Sušili jsme vlastně s malými přestávkami celé léto.

Vzhledem k tomu, že rodiče nebyli při této „další kolektivizaci“ dostatečně pokorní a navíc zastávali jiný světový názor, měli jsme to jako děti hlavně na školách nižšího stupně těžké. Zpětně si uvědomuji, jaký to byl vlastně zážitek, že se nám pěti sourozencům podařilo vystudovat vysokou školu. Pro mého otce bylo toto období velice náročné, poškodilo jeho zdraví a ukrátilo mu život. Samozřejmě vím, kdo se tehdy na ekonomické likvidaci mého otce podílel, znám jejich jména a navždy si budu pamatovat některé tváře, neboť několik úředních jednání probíhalo před námi malými dětmi. Zním jména těch, kteří sledovali a udávali naši rodinu v dalších letech. Uvědomme si, že můj tatínek žádný přečin neudělal, měl pouze jiný názor a jinou představu, než tehdejší vrchnost požadovala, a pouze proto mu silně zkomplikovala život. V těžkých časech nám pomohli jiní lidé, také členové KSČ. To je zřejmé, vždyť naše přihlášky na střední školy se projednávaly na schůzích strany.

Všechny popsané události jsou již součástí historie. Někdo na ně může mít jiný názor než já a nevzbuzuje tím u mě žádné emoce. Je to jeho právo stejně tak, jako já mám nárok na názor a informace své.

Ludmila Paclíková

Jak se pekl na vesnici chléb

Tyto informace mám z vyprávění svých příbuzných, kteří na chuť domácího chleba vzpomínají dodnes. Moje babička Milada Papoušková, rozená Horníková, žila ve Víse v letech 1928–1968. Starala se o velkou rodinu. Vynikala právě svými výbornými pekařskými výrobky.

Pečení chleba bylo v naší rodině obřadem, na kterém se podílela i sousední rodina Maškova. Den před pečením se mouka žitná a pšeničná donesla do teplé místnosti, kde se prosela a den předehrávala. K zadělávání se používala velká dřevěná díže kónického tvaru, v jejíchž rozích se nechávaly zbytky těsta z minulého zadělávání. Do nádoby se nalila na dno voda, přidala se trocha mouky a za několik hodin vzešel kvásek. Do nádoby se přidala ostatní mouka, sůl, kmín a fenykl. Vše se zadělalo v chlebové těsto a nechalo několik hodin kynout. Pak se tvořily bochníky, které se opět nechaly vykynout. Peklo se ve vyhřáté peci u Mašků (č. p. 9). Pro mlsné nedočkavce se dělaly menší bochán-

Samostatně hospodařící rolník Antonín Papoušek při orbě

ky, chlebové placičky a různé figurky. Chleba se pekl asi ze 30 kg mouky každých 10 až 14 dní. Byl pro dvě rodiny, dělili se o něj i další příbuzní a známí. Recept je naprosto jednoduchý, jen zadělat, upéct a můžeme jíst. Jenže ta pec je již zbouraná.

Babička za svůj život upekla hodně chleba, ale já si z doby, kdy jsem byla velmi malé dítě, pamatuji na její krásnou perníkovou chaloupku s otevíracími dveřmi a okny, také ze žitné mouky.

Ludmila Paclíková

Paměti

Přestože Přestože nejsem víseckým rodákem, mezi jinými i já jsem byl osloven kronikářem obce Honzou Čapkem coby pamětník; podle jeho slov jsem již do této kategorie postoupil. Nevím, zda mě to má těšit, ze zřejmých důvodů spíše asi ne.

Vzpomínek na Víšku mám určitě dost, ještě víc jich je asi zapomenutých. Mám vyjádřit k činnosti řemeslníků v obci, hlavně mého dědy, který byl pokrývačem. Abych řekl pravdu, dědu jsem viděl na střeše jen jednou, když gratis pokrýval novou Keprovu stodolu, aby alespoň zmínil škodu po žhářství svých vnuků (mých mladších bratranců Petra a Tomáše), kterým se ještě ve společnosti Pavla Laciny tu starou podařilo zapálit. Zastával místo nočního hlídače v JZD, takže vím, že o prázdninách se po službě marně snažil usnout pro neustálý halas svých přítomných vnučat. Těch bylo v chalupě většinou 4 až 6.

Já jsem se do Víšky dostal poprvé asi ve 3 měsících života; kvůli naší bezpečnosti mě sem spolu s matkou odvezl otec po americkém náletu na Prahu v únoru 1945 a zůstali jsme až do konce války. To si ale samozřejmě nepamatuji.

Moje paměť sahá do padesátých let minulého století, kdy jsme sem každý rok na určitý čas jezdili na prázdniny. Vzpomínám na pana řídícího Macha,

který ve škole bydlel se svou rodinou; jeho mladší syn Jirka patřil k mým prázdninovým kamarádům.

Pan řídící na mě působil přísným dojmem a jako kluk jsem k němu měl velký respekt.

Z řemeslníků si z dětství velmi dobře pamatuji našeho souseda krejčího pana Kajínka; měl šicí

stroj u okna do parku ke křížku a jeho hlava tam byla vidět někdy celý den. V době mého dětství a jinošství mi pan Kajínek šil nádherné manšestráky – krátké i dlouhé, seděly jako ulité. Tehdy se ceny pohybovaly úplně jinde, takže byly za úplný pakatel. Potom i ševce strejdu Josefa Košumberského (bratra mého dědy), kterému jsem většinou já nosil o prázdninách boty obyvatel celé naší chalupy ke správce. Jeho syn Jirka byl velký vícecký fotbalový fanda a patřil později k mým velkým kamarádům, i když byl o dost starší. Další bratr mého dědy, strejda Karel, velký muzikant a kapelník, byl v civilu také pokrývačem a jeho si tady na střechách pamatuji mnohem víc než svého dědu.

Každé ráno ve všední den mě budila kovárna, kde už brzo ráno zvonila kladiva; často jsem viděl, jak se tam kovají koně – to byl pro městského kluka velký zážitek. Svůj po-

Prázdniny ve Visce - zleva Jiří Mach, Ivan Kidles, Marcela Moravcová, Jana Křivská, Marie Lacinová a Věra Klepetková

Tři grácie – Jaruška Košumberská, Marie Kidlesová a Milada Křivská (1941)

byt o prázdninách jsem velkou měrou trávil u Klepetkových, pan Klepetko byl rolník a já jsem kamarádil s jeho synem Karlem a dcerou Věrou, později provdanou Kaněrovou. Karel i Věra museli o prázdninách pomáhat hlavně při žních, a tak jsem byl docela často s nimi na poli. Samozřejmě si pamatuji i jiné starší muže ze vsi, většinou to byli maloroelníci a různí pomocníci hospodářů s větší výměrou polí. Také jsme často pobývali na návsi (dnes fotbalové

hřiště) ve společnosti mnoha dětí, hejn hus a kachen. Ve vsi bylo mnohem rušněji než dnes, nebyla televize, před každým domem byla lavička, kde se navečer lidé scházeli a bavili se. V současné době je tu přes den jako po vymření, mám štěstí, že bydlím u školky a někdy potkám děti na vycházce.

Přes obrovský technologický pokrok ve všech možných odvětvích v posledních 20–30 letech není vše jen růžové. Nikdy by mě před šedesáti lety nenapadlo, jak bude vypadat potok, kde jsme se jako děti koupali a dělali u něj ranní hygienu, tzn. mytí a čištění zubů. Voda byla průzračná a plná různých ryb. Byly to vždy nádherné prázdniny, strašně neradi jsme na jejich konci odjížděli do Prahy.

Dobová „automatická pračka“ – autor se sestrou a rodiči

Víc než o řemeslnících bych toho asi napsal o vísecké hospodě (pamatuji ji ještě před dostavbou), kde dodnes trávím téměř každý večer a kde mi nosí pivo již pátá generace Fajmanových (po přeslici). To má ale za úkol jiní, takže své vypravování zakončím konstatováním, že někteří mí kamarádi, kteří patřili ke koloritu vsi, se odstěhovali, a já je asi tak od konce školy ztratil z očí, nebo dokonce již nejsou mezi námi.

Je obecně známo, že staří lidé dětinštějí, i já si někdy tak připadám. Zestáril jsem, než jsem se nadál. Ještě že ten důchod je prima mejdan (vůbec neko-nečný, každým dnem se krátí) a už jsem si ho velkou část v celku ve zdraví užil. Navíc žít ho v tak krásném přírodním prostředí je docela velký bonus. Půl tisíciletí existence obce je krásné výročí, do budoucna bych přál jí i jejím obyvatelům jen to nejlepší.

Ivan Kidless

Hostinec U Fajmanů

Historii hostince ve Víšce mohou zaznamenat od doby, kdy jej koupili manželovi prarodiče. Jeho pojmenování se několikrát proměnilo: jednou bylo na ceduli nade dveřmi napsáno hospoda, pak hostinec, jindy pohostinství či restaurace, za války dokonce gasthaus. Neměnily se pochopitelně jen názvy, ale také okna, střecha, vnitřní prostory. Původní zůstaly vchodové dveře.

Když se jimi vejde do chodby, vpravo je sál, rovně výčep. Dříve byly vlevo další dveře, které vedly do obchodu. Tam se prodávaly nejen potraviny,

Rodina Fajmanova ve třicátých letech, zleva Ladislav, rodiče Jaroslav a Marie Eliška, rozená Čapková, a Jaroslav, dole Miluška a Mařenka

ale i průmyslové zboží, hlavně pro zemědělce, kterých bylo ve Víse nejvíce, nebo školní věci, sešity, tužky a jiné školní pomůcky. Potraviny se tehdy musely vážit, vše bylo totiž ve velkém balení. Cukr byl v homolích, musel se sekat sekáčkem a vážit. Bonbóny a jiné drobné věci se dávaly do kornoutů, které si prodávající dělal sám, třeba z novin. Chléb si

lidé často pekli sami doma, mívali svoji pekárnu. Také v obchodě u Fajmanů byla pekárna a chléb se prodával. Pro rohlíky si jezdil obchodník sám, na kole, s nůši na zádech do malečské pekárny. V obchodě byl koutek, kde se prodávaly lihoviny. Místní štamgasti se tam pravidelně zastavovali na štamprličku, nejvíce se prodávala režná. V obchodě se také vyučili svému řemeslu dvě děvčata a jeden mladík z Vísky. Byli to Eliška Košumberská, Marie Fajmanová a Jaroslav Fajman. Z obchodu se chodilo rovnou do kuchyně, kde se vařilo nejen pro domácí, ale i pro náhodné návštěvníky. Z kuchyně se šlo přímo do výčepu. Výčep byl tak malý, že hosté často k sezení využívali i kuchyň. Pro každé pivo se chodilo do sklepa, kde se i točilo. Pivo si v dřevěných sudech vozil hostinský s kořmi z Golčova Jeníkova.

Přišla válka, hospoda sice fungovala, ale byly to těžké časy. Zemědělci museli odvádět podle výměry polí své produkty. Museli se moc snažit, aby jim vůbec něco zbylo. Zabíjet se nesmělo, to bylo trestné. Vše bylo na přiděl. Byly potravinové lístky a na textil šatenky. Muziky byly zakázané. Ovšem tento zákaz se porušoval – v sále hrál gramofon, mladí při něm tancovali a někdo vždy venku hlídal. Jednou se ozvalo „četníci jdou“ a všichni vyskákali oknem do zahrady. Četníci z Malče opravdu na kontrolu přišli, ale dopadlo to dobře.

Když bylo konečně po válce, to bylo radosti. Opět se v sále cvičilo a byly tancovačky. O muzikách většinou hrála kapela pana Karla Košumberského z Vísky. Také asi třikrát přijeli muzikanti z Jevan u Prahy, i když bylo zakázané, aby ve Víse hrály kapely z jiného okresu.

Léta ubíhala a za nějaký čas manžel Jaroslav Fajman koupil pivní pult a pivní vedení se natáhlo až do výčepu, kde se pivo začalo i točit. Lahvové pivo pár let po válce ještě nebylo, tenkrát manžel koupil plničku a narážečku a podle přání hostů se stáčelo pivo do lahví. Výčep začínal být malý, sociální zařízení nebylo žádné, pouze záchodky byly na dvoře.

Sál se stále používal nejen na muziky, kterých bylo až osm v roce, ale také na cvičení. Hrál se tam dokonce divadlo. Jeviště se vždy po představení muselo rozebrat a odnést na půdu. Nářadí se kvůli muzikám ukládalo pod kůlnu. Bylo to náročné, ale mládež to dělala ráda.

V hospodě místní štamgasti, výhradně muži, řešili různé věci. Ženy chodily do hospody pouze při muzice, což byl pro ně velký svátek a událost.

Po roce 1948 byl hostinec provozován pod lidovým spotřebním družstvem Jednota. V tuto dobu jsem tam začala pracovat i já. Hostinec se začal zvěšťovat a měnit za pomoci Jednoty a Národního výboru Nová Ves, kam Víška v této době patřila. Muselo se respektovat a dodržovat mnoho nařízení, např. zavírací doba, zákaz nalévání alkoholických nápojů při muzice a samozřejmě zákaz nalévání alkoholických nápojů mladistvým. V devadesátých letech získal manžel Jaroslav Fajman pohostinství zpět v restituci, já jsem tam pracovala nadále.

V současné době provozuje hostinec naše dcera Jaroslava Křivská s pomocí svých synů. Změnila se podoba kuchyně, výčepu i chodby. V sále se koná pouze jedna až dvě muziky ročně a dětský karneval. Ten bývá vždy moc hezký a děti si ho užijí. Díky patří všem, kteří jej organizují a sponzorují. Tradicí se stal turnaj v mariáši, při němž se sejde 40–50 hráčů. Pár hostů často v pátek přijde s hudebními nástroji a hraje k poslechu. Ostatní hosté zpívají a v půlnoci všichni společně končí závěrečnou písní ve stoje na židličkách. Příležitostí k oslavám je ve Víšce dost a já jsem moc ráda, že v hostinci U Fajmanů bývá proto často veselo.

Jiřina Fajmanová

Prosklená stěna „Pohostinství u Fajmanů“

Vísecká hospoda „Pohostinství u Fajmanů“, kterou v době mého dětství a dospívání vlastnil děda Jaroslav Fajman, mě od malička fascinovala dřevěnou, prosklenou stěnou, která oddělovala soukromou část objektu od vlastní hospody.

Dle vzpomínek pamětníků byla tato stěna postavena někdy kolem roku 1950. Před jejím vybudováním tedy návštěvníci hospody v podstatě navštěvovali přímo kuchyni mých předků.

V době, kdy hospoda neměla vlastní WC (tato část objektu byla přistavěna až v šedesátých letech minulého století) a hosté chodili močit na dvůr, dokonce procházeli přímo kuchyní. Tenkrát běžná situace, kdy se během rodinné večeře trousili po kuchyni hosté (přirozeně ne úplně střízliví) za účelem vykonání potřeby, je dnes naprosto nepředstavitelná.

Moje první zážitky s hospodou jsou spojeny právě s touto stěnou. Jako děti jsme babičku s dědou často navštěvovali (samozřejmě i v době, kdy byla hospoda otevřená) a v kuchyni jsme si hrávali se svými sestřenicemi.

Už tenkrát nás ta prosklená stěna silně přitahovala, především nás ale zajímalo dění za ní. Chodit do hospody jsme samozřejmě nesměli, skleněným okénkem jsme ale rádi pozorovali šrumec v tom zakázaném světě, kterému dominoval děda v bílém plášti pobíhající mezi stoly a pípou.

Někdy kolem roku 1992 (tehdy mi bylo 13 let) byla zavřená malečská i novoveská hospoda. Děda sám nezvládal zejména páteční náporu hostů a poohlížel se tedy po někom, kdo by mu pomohl. Když mě v té době požádal o výpomoc, nedokázal jsem odmítnout. Postupně mě pak naučil točit pivo, narazit sud, zkrátka všechny ty činnosti, které patří k umění hostinského, k umění, které ovládal a které převzal po svých předcích. Na tu dobu moc rád vzpomínám, obsluhoval jsem s dědou pravidelně každý pátek a o víkendech vždy přes poledne, aby se děda v klidu naobědval. Zejména v pátky bylo hodně práce, když ale pominul hlavní nápor, opřeli jsme se s dědou o skříň za pultem a diskutovali o všem možném.

Výpomoc v hospodě pro mě byla vítanou brigádou při studiu, zdrojem mnoha zajímavých zážitků a zkušeností, ale i příležitostí navazovat bližší vztahy s opačným pohlavím. S trochou nadsázky tak mohu říci, že jsem si právě zde našel (a okouzлил) svoji manželku.

V roce 2001 děda zemřel, provoz hostince převzala máma. Ze mě se postupem času stal více host nežli hostinský, za pultem se ale občas stále objevuji. Objekt hospody patří dnes rodině mého bratra, který provedl rozsáhlou rekonstrukci, skleněná stěna ale stojí dál. Pro mě osobně je vzpomínkou na dětství, na zážitky za výčepním pultem a hlavně na dědu, který už není mezi námi.

Tomáš Křivský

Vísecká hospoda pohledem „štamgasta“

Vísecká hospoda, nebo jak jsme jako kluci říkali Osvěžovna u Fajmanů, je pro nás něco jako pro španělské fanoušky „El Clasico“. Tak silně nás přitahuje. Nevím, zdali se ve svých 43 letech mohu považovat za štamgasta, ale cítím se tak a je mi ctí štamgastem u Fajmanů být.

Když pomínu občasné zastávky tátovi pro lahvové pivo, začal jsem hospodu navštěvovat v době, kdy vysněnou lahůdkou pro mě byla kofola, malinovka či chito doplněné slanými tyčkami. Na tyto laskominy jsem chodil po zákovském zápase. Jak známo, po fotbale je žízeň a ta se chodí uhasit do hospody. S přibývajícím věkem, kdy těm vyspělejším začal na tváři rašit (s trochou fantazie představitelný) vous, nám už kofola tolik nejela a začalo nám chutnat pivo. Nikdy nezapomenu, jak jsme v pátek večer seděli, hráli poker a pan Fajman mou objednávkou čtvrtého piva odmítal slovy: „Jirko, teď už jen limonád-

ku, měl jsi tři a ráno hraje, tak ať to k něčemu vypadá!“ Vlastního tátu bych neposlechl, ale pana Fajmana vždycky!

Hospoda měla a má hodně co dočinění s fotbalem. Před zápasem se zde vedou úvahy, jak to asi bude vypadat, kdo podá mizerný výkon, jelikož byl

Podmanivá atmosféra Hostince u Fajmanů

večer u vedlejšího stolu pořádně pod parou, kdo nebude hrát, protože jsme ho viděli se zavázanou kytarou (nohou) atd. Na zápasy se u Fajmanů taky tipuje. Jak rychle vyprchá radost tipujícího, jenž uhodl správný výsledek, když zjistí, že částka, kterou vyhrál, nepokryje ani rundu panáků, kterou musí povinně poručit. Samozřejmě největší šrumelec je po vyhraném utkání. Hospoda jenom duní.

K Fajmanům také odjakživa náleží mariáš. Babička mi kdysi říkala: „Kdo chodí do hospody, pije a hraje karty – je lump.“ Měl jsem z toho trochu strach, ale časem jsem zjistil, že to asi nebude tak úplně pravda. Jednou v novinách psali, že kdesi u Kladna přepadl benzinovou pumpu muž, který byl abstinent, vegetarián a navíc určitě neuměl hrát ani karty. A na konci toho článku stálo, že toho „lumpa“ chytli. Takže tím přece vyvrátili babiččinu teorii.

S víseckou hospůdkou je spojený i tradiční každoroční turnaj, kde se scházejí mariášníci místní i z širokého okolí. Léta se snažím pravidelně zúčastňovat a bojuji o co nejlepší umístění. Karty vám buď jdou, nebo nejdou, a tak jsem při jednom turnaji skončil na posledním místě. Korunu tomu dala Lucinka Křivská, když mně předávala jako cenu útěchy hrací karty a povídá: „Do příště se to nauč.“

Neodmyslitelně patří k vísecké hospodě i BAGO CLUB a s ním spojená BAGO KAPELA. Pátky, kdy kluci hrají na kytaru, basu, benjo, tamburínu, foukací harmoniku a někdy i na housle (Franta Žák), jsou vyhlášené a krásné. Když člověk jen tak přijde po týdnu plném práce a každodenních starostí na pivo, zapálí si doutník, zazpívá si nebo jen poslechne známé písničky, sedí mezi kamarády, všechno z něj spadne a krásně si „vyčistí hlavu“. A když o půlnoci Karel Kaněra alias Prezidento zavelí a na jeho pokyn zazní tóny hymny „My máme svůj den“, všichni stojí na židličkách (dříve i pan Fajman a dnes paní Jaruška Křivská) a drží se za ramena, to potom teprve vypukne ta pravá euforie.

Hospodu, a tu u Fajmanů obzvlášť, dělají dobří lidé, kteří tam chodí. Obdivoval jsem, jak ve Víšce dokáží v hospodě kolem jednoho stolu spolu sedět osmnáctiletý kluk, padesátiletý táta od rodiny i osmdesátiletý moudrý děda a mají si o čem povídat. Člověk se má obklopot lidmi, ze kterých vyzařuje radost a optimismus a se kterými mu je dobře. Proto k Fajmanům rád chodíme. Doufám, že se v naší vísecké hospůdce budeme scházet pořád.

Jiří Málek

Povídání o lípách ve Vísece a okolí

Ve znaku obce Vísecká je zpodobněn list a květ lípy. A to proto, že lípy jsou hojně zastoupeny mezi stromy rostoucími v katastru obce jednotlivě i v podobě stromofadí. Například lemují silnici, která prochází obcí směrem k Nové Vsi, a také tvoří dominantu návsi podél silnice nad fotbalovým hřištěm. První zmínky o této silnici jsou v dopisech majitele panství Maleč z roku 1882, 1883 a 1885, které obsahují žádost o povolení stavby silnice z Vísecké na Modletín. Lípy byly vysazeny po dostavbě silnice v obci, na fotografii jednopodlažní školy z let 1901 až 1911 jsou již vzrostlé.

Lípy patří k tradičním evropským stromům. Rozlišujeme lípu malolistou srdčitou, lípu velkolistou a jejich křížence lípu obecnou. Jsou to mohutné opadavé listnaté stromy s košatou klenutou korunou. Kvetou od června do července, v době květu omamně voní a jsou vyhledávány včelami. Dorůstají až do výšky třiceti metrů, jejich délka života je více než 100 let. Vyskytují se po celém území našeho státu, časté jsou uměle vysazované aleje. Květenství s listem se sbírá a suší, ze sušeného květu se připravují čaje a nálevy. Čaje se používají při nachlazení a kašli, vyvolávají pocení, uklidňují a působí protizánětlivě. Léčivé účinky jsou způsobeny silicemi, flavonovými glykosidy a tříslovinami. Květy též obsahují velké množství organických kyselin, olejů a cukrů.

Lípa srdčitá je Čechy uctíváný strom již řadu století. Dříve byla považována za posvátný strom, údajně sídlo dobrých duchů. Lípa a dub byly v dávných dobách zřejmě uctívány spolu. K lípě se váže hodně pověr, jsou z ní vyřezávány slavné oltáře („svaté dřevo“). Oficiálním národním symbolem se lípa stala až roku 1848 na Slovanském sjezdu v Praze, zřejmě jako protiklad k velkoněmeckému dubu. První, kdo zmínil lípu v souvislosti se slovanskou vzájemností, byl spisovatel Jan Kollár.

Lípa je tedy český národní strom, je jedním z národních symbolů. Nalézají se na standartě prezidenta, na státní pečeti, na výložkách vojenských uniforem i na bankovkách a mincích. Na prezidentské standartě je stuha s tradičním heslem „Pravda vítězí“ a dvě lipové větvičky nazývané lipové ratolesti. Totéž je na malé prezidentské standartě, která je umístěna na malé žerdi na pravém blatníku auta, ve kterém jede prezident. Lipová ratolest je také na výložkách generálů. Lipový list tvoří ochranný prvek na tisícikorunové bankovce.

Slovo lípa nalézáme i v názvu obcí, například Česká Lípa, Kamenice nad Lipou, Krásná Lípa, Lípa, Lipka.

Lípa se objevuje i v literární tvorbě. Známa je například báseň Svatopluka Čecha *Ve stínu lípy*, povídka Karoliny Světlé *Lesní panna*, Fráňa Šrámek opěvoval *Semtínskou lípu*. Děj *Jiráskovy divadelní hry Lucerna* se také točí kolem lípy. A nesmíme zapomenout na árii Přemysla Ō, vy lípy z opery Bedřicha Smetany *Libuše*.

Staré lípy patří mezi naše přírodní památky. Na území CHKO Železné hory je 14 památných stromů, z toho je 6 lip. Jsou to Klokočovská lípa, lípa srdčitá u bývalé tvrze Lipka nedaleko Horního Bradla, lípa velkolistá v Kameničkách u Trhové Kamenice, lípa srdčitá ve Spálavě, lípa velkolistá v Lánech

a lípa velkolistá ve Štikově. Štikovská lípa svojí existencí zastavila rozšíření lomu Sloupno. Za tento počín roku 2005 obdržela titul Strom hrdina v celo-státní anketě Strom roku. V obci Úhrov se nachází památná lípa srdčitá, pod kterou byl v r. 1469 údajně sjednán mír mezi českým králem Jiřím z Poděbrad a uherským králem Matyášem Korvínem.

Na závěr chci symbolicky citovat úryvek z básně Karla Havlíčka Borovského Hrob.

(...)

a tam si dej na svém hrobě
mladou lipku vsadit!

(...)

Lipka z tebe vsaje
toku medového,
pilné včely nasbírají
med do úle svého.

Dej si, chlapče, radit,
pomni na tu slávu!

Ještě budou hezké holky,
tebou sladit kávu!

Ivana Janatková

Dobroslav Lidmila, hudební skladatel, sbormistr, pedagog

Dobroslav Lidmila (1926–2006), rodák z Víšky pod Železnými horami, se zapsal do života českých pěveckých těles svou vokální sborovou tvorbou. Byl to typ učitele a muzikanta, jakým byl v 19. století Pavel Křížkovský, který se rovněž jako učitel a skladatel věnoval sborové tvorbě, nebo Lidmilův excelentní současník Zdeněk Lukáš (1928–2007).

Dobroslav Lidmila byl uznávaný sbormistr, na severní Moravě a Slezsku patřil spolu s Františkem Hábou, Lumírem Pivovarským, Vladimírem Kovářikem, Ervínem Bártekem či Václavem Štývarem k těm nejlepším. Jejich pěvecká tělesa udávala tón na soutěžích, jejich sborové koncerty byly silně navštěvované a úspěšné.

Vedl pěvecké sbory po celý svůj kantorský život, po dobu 30 let spolu se svou ženou Lydií Romanskou. Byly to Ženský komorní sbor Svinov, Dětský pěvecký sbor Cantabo, s nímž koncertovali téměř ve všech zemích střední Evropy (oba sbory získaly zlatá umístění ve sborových soutěžích) a dále také Smíšený pěvecký sbor Vítkovice.

Pro svá tělesa nejprve upravoval lidové písně, postupem let komponoval autorské parafráze. Ty jsou velmi známé a stále se ve sborech zpívají (*Honzíčkoví, Holka modrooká, Utíkej, Káčo, Andulko* a další.) Z komponovaných ženských sborů jsou nejznámější *Romantické sbory* (na texty Lydie Romanské),

např. *Synáčkovi, Kam táhne vítr, Až budu mít na déšť* atd. Pro dětské sbory napsal kromě atraktivních písní (např. *Bezdrátový telefon, Haló, tady Ostrava, Vokální muzika*) *Dvojpěvy pro děti* a tři malé dětské opery: *Povodeň, Medailisté aneb Kde mají slavíci sál* a *Cesta na bosu*. Všechny byly premiérovány v Ostravě. První Pavlem Hanouskem a jeho dětským pěveckým sborem Hvězda (1981), druhé dvě nastudovala Lydie Romanská Lidmilová s dětským sborem Cantabo. *Kde mají slavíci sál* byla provedena i v Národním divadle moravskoslezském (1996) a *Cesta na bosu* v ostravském Divadle loutek (2003).

Zajímavá je Lidmilova tvorba s tematikou rodného kraje. Napsal např. známé *Starožitnosti o jaru* (*Čarodějnice, Máje, Vostatky*), ženský sbor *Na Vysočině* (má části *Svitání, Zvon Václav, Pouť, Tisíciletá lípa* a *Moje vysočino*).

Významnou součástí jeho díla jsou kantáty, např. téma partyzánské tragédie v Leškovicích zpracoval ve skladbě *Třemi řadami jde smrt*, na památku Lidic vytvořil dílo pojmenované *Ošklivé slunce* (často interpretované), dále napsal kantáty *Záznam z konce tisíciletí, Země vyvolená, Východ nad večerem* či *Odrou křestná*, všechny na texty své manželky Lydie Romanské Lidmilové. Poslední dvě zazněly na skladatelských večerech Hudební současnost na Konzervatoři Leoše Janáčka v Ostravě.

Kromě veršů a textů Lydie Romanské zhudebnil i poezii českých básníků, např. Viléma Závady, Jaroslava Vrchlického, Františka Hrubína, Fráni Šrámka aj. Obsáhla a tematicky pro Lidmilu příznačná je skladba na básnický text Františka Halase *Já se tam vrátím* pro ženský sbor, sopránové a altové sólo a recitátora, kterou provedla s Ženským pěveckým sborem Svinov skladatelova manželka na večeru k 20. výročí založení Lidmilových sborů a k jeho sedmdesátinám. *Já se tam vrátím* je vyznání rodnému kraji pod Železnými horami, především Visce a také Heřmani, kde rodina po penzionování jeho otce Františka Lidmily žila. Na tomto významném koncertě účinkovaly kro-

Část svinovských sborů při zkoušce s manželi Lidmilovými

mě jeho ženského a dětského sboru také Ženský komorní sbor Františka Háby a Pěvecké sdružení slezských učitelek pod vedením dirigenta Petra Škarohlída, který tehdy premiéroval Lidmilovu kantátu *Motýlí čas* inspirovanou obrazy Maxe Švabinského.

Nelze se nezmínit o jeho experimentální tvorbě na poli dodekafonie, z níž osobitým způsobem odvozoval cestu do tonality, již pak touto originální oklikou užíval ve svých kompozicích. Transformační dodekafonické řady byl komponován např. *Semaprimafór*, který provedl se svým dětským sborem opavský sbormistr a dirigent Petr Škarohlíd.

V neposlední řadě stojí za zmínku jeho tvorba v oboru církevní hudby, kde částečně navázal na badatelskou práci svého vzdáleného strýce hymnologa Dobroslava Orla a v níž v jistém smyslu použil své závěry z práce s dodekafonickou řadou. Vznikly tak např. skladby *Rorate coeli* či *De media nocte*, kterou velmi úspěšně premiéroval a na CD natočil dětský sbor Cantabo. Úspěšná byla také skladba pro sopránové sólo a klavír nazvaná *Cantabo*, jež byla napsána pro sólistku Národního divadla moravskoslezského Annu Pšcolkovou, která ji také poprvé předvedla.

Často prováděné jsou Lidmilovy četné skladby vánoční. Ať je to pásmo *Ó svatě blahé Vánoce*, *Malá pastorela*, *Štěstí zdraví pokoj svatý*, *Narodil se Pán*, nebo *Opožděná pastorela*, která byla poprvé nastudována smíšeným Vysokoškolským pěveckým sborem Lumíra Pivovarského v Ostravě a později transkribována pro ženský sbor.

Dobroslav Lidmila byl čestným členem Smíšeného pěveckého sboru Křížkovský v Opavě. Ten na svých koncertech zpíval všechny Lidmilovy skladby určené smíšeným sborům včetně transkripcí (např. *Cinkylinky*, *Má milá mamulko*, *Běží voda běží*, *Holka modrooká*, *Honzíčkovi* aj.).

Dobroslav Lidmila byl za své skladatelské a sbormistrovské dílo oceněn Cenou Bedřicha Smetany. Největším oceněním je však skutečnost, že se jeho skladby stále zpívají, mnohé jsou oblíbené a získaly si v repertoáru českých pěveckých sborů své pevné místo.

Z premiéry dětského muzikálu Dobroslava Lidmily Cesta na boso (23. 9. 2003 – Janáčkova konzervatoř Ostrava)

Vážení čtenáři, vísečtí spoluobčané, rodáci a přátelé naší obce,

byl jsem požádán o závěrečná slova, která by uzavřela jubilejní almanach. Jedná se již o pátou publikaci, kterou během posledních deseti let obec Víška vydala nebo se na jejím vydání finančně podílela. Jsem velmi rád, že každá z nich zprostředkovala nové poznatky o minulosti naší obce a také dala prostor pro zveřejnění vzpomínek mnoha spoluobčanů, rodáků či přátel Víšky. Za zmínku stojí skutečnost, že do všech publikací přispělo svými texty či vzpomínkami již celkem 48 autorů. Jsem přesvědčený, že málokterá obec velikosti Víšky se může pochlubit takovou publikační činností a péčí o poznání své historie a uchování vzpomínek svých obyvatel a dalších pamětníků.

Rád bych proto využil svůj příspěvek především k poděkování. Velmi děkuji všem autorům, kteří do almanachu přispěli svými texty. Vážím si toho, že věnovali svou energii a svůj čas k sepsání příspěvků, které i v budoucnu budou připomínat to, jak se žilo ve zdejší obci. Děkuji také všem, kteří pro publikaci poskytli své fotografie, dokumenty či jiné obrazové materiály. Speciální poděkování bych rád adresoval sponzorům, kteří přispěli na vydání této připomínky půltisíciletí vísecké historie či jinak podpořili pořádání oslav 500 let od první písemné zmínky o Víšce. Z mnohých dárců bych chtěl zmínit především Kraj Vysočina, který finančně podpořil naše aktivity spojené s oslavami půltisíciletí Víšky, v jejichž rámci tato publikace vychází. Závěrečné díky patří i všem, kteří si tuto publikaci zakoupili a tak přispěli k uhrazení nákladů na její vydání.

Jsem velmi rád i za to, že velkou část prostoru v jubilejním almanachu dostala vísecká škola. V letošním roce se nám podařilo zateplením fasády a jejím novým reprezentativním nátěrem završit období velkých investic do celé budovy. Obec i díky získaným dotacím investovala do její modernizace za posledních devět let více než dva milióny korun. Rád bych proto vyjádřil naději, že zdejší škola bude obci její péčí i nadále oplácet třeba nabídkou kulturních aktivit, tak jak činila v letech minulých.

Závěrečné místo patří přání oslavenkyni. Milá Víško, do dalšího půltisíciletí Tvé existence Ti přeji co nejvíce lidí, kteří se budou upřímně snažit o Tvůj rozkvět a dobrý život Tvých obyvatel. Ať i při dalších výročí máš co nejvíce důvodů k oslavám.

Ondřej Čapek, starosta obce

Prameny

- Kronika mateřské školy ve Vísce (1963–2014), uložena v Mateřské škole Víska se speciální třídou (nestránkována).
- Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Havlíčkův Brod, fond Archiv obce Víska (1908–1945), Kniha zápisů obecního zastupitelstva a výboru 1910–1924, kn. č. 2.
- Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Havlíčkův Brod, fond Archiv obce Víska (1908–1945), Kniha zápisů schůzí obecního zastupitelstva 1924–1950, kn. č. 3.
- Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Havlíčkův Brod, fond Archiv obce Víska (1908–1945), Pamětní kniha obce Víska 1927–1939, kn. č. 1.
- Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Havlíčkův Brod, fond Místní národní výbor Víska (1945–1983), Zápisy schůzí MNV 1951–1954, kn. č. 1.
- Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Havlíčkův Brod, fond Základní devítiletá škola Heřmaň (1834–1953), Pamětní kniha 1833–1887, kn. č. 1.
- Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Havlíčkův Brod, fond Základní devítiletá škola Víska (1902–1961), Školní kronika 1940, kn. č. 1.
- Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Havlíčkův Brod, fond Základní devítiletá škola Víska (1902–1961), Školní kronika 1949–1961, kn. č. 2.
- Pamětní kniha školy ve Vísce (1901–1949), uložena na obecním úřadu obce Víska (nestránkována).

Literatura

- 100 let gymnázia v Chotěboři: almanach 1913–2013, Chotěboř 2013. ISBN 978-80-87330-10-4.
- Adam, P. a kol.: 140 let školy v Buttulově ulici v Chotěboři, Chotěboř 2009. ISBN 978-80254-1960-1.
- Bělina, P. – Kaše, J. – Kučera, J.: Velké dějiny zemí Koruny české, X. svazek, 1740–1792, Praha–Litomyšl 2001. ISBN 8071853844.
- Čapek, J.: Almanach 495 let obce Víska, Víska 2010.
- Čapek, J. – Křivský, R.: Historie Sokola Víska. 50 let fotbalového oddílu, Víska 2012.
- Čapek, J.: Sto let sboru dobrovolných hasičů obce Víska. Historie let 1907–2007, Víska 2007.
- Chotěbořsko. I, Školství, Chotěboř 1910.
- Morkes, F.: Československé školy v letech 2. světové války, Praha 2005. ISBN 80-901461-8.
- Langrová, L. – Pajtinová, E. – Pajtina, V.: Historie školy v Šarovech, Šarovy 2011. ISBN 978-80-7453-999-2.
- Obermajerová, K.: Historie ZŠ Davle, Davle 2014. ISBN :9788026073048.
- Paulusová, J.: Škola ve Vyskytné u Pelhřimova 1722–2004, Vyskytná 2004. ISBN 80-239-2969-0.
- Šimon, F.: Almanach 490 let obce Víska, Víska 2005.

Sponzoři

Děkujeme všem sponzorům, kteří se materiálně podíleli na nákladech spojených s oslavami výročí nebo finančně přispěli na vydání tohoto almanachu.

Zemědělské družstvo Maleč
582 76 Maleč 49
tel. 569 565 010
email: info@zdmalec.cz

živočišná a rostlinná výroba
výroba krmných směsí
služby, pila, přidružená výroba
poskytovatel platebních služeb malého rozsahu

Zednické práce

Zdeněk Kolouch

Zelená 1295, Chotěboř

tel. 603 288 294

andreakolouchova@seznam.cz

Ohňostroje Sportovní akce
slavnosti měst a obcí
rodinné - firemní oslavy
svatební hostiny - dětské dny.
Originální programy a speciální efekty,
sestavy pyrotechniky KAT. 2 na jeden zápal
- prodejné od 18ti let - aktivuje si zákazník.

Zdeněk Kalita
Benátky 21 582 63 Ždírce nad Doubravou
mobil: 736 761 023 tel./fax: 569 694 092
e-mail: ohnostroje-kalita@seznam.cz www.ohnostroje-kalita.cz

ZEDNICTVÍ

Lukáš DAVID

fasády • rekonstrukce
pokládka dlažby • obklady

Viska 37, 583 01 Chotěboř
lucas.david@centrum.cz

tel.: 775 055 094

HOSTINEC U FAJMANŮ

ve Visce

Zveme Vás k příjemnému posezení!

tel.: 605 310 335

Čapek Ondřej
soukromý zemědělec a technické služby
Viska 78
tel. 737 783 091

Měšťanský pivovar
Havlíčkův Brod a. s.
Dobrovského 2027,
580 01 Havlíčkův Brod

Plemko s. r. o.
inseminace kanců a býků
a plemenářské služby
Nemošice 29

Truhlářství
Hounyk

Houfek Vladislav

Havlíčková 1720
583 01 Chotěboř

Tel.: +420 776 761 886

E-mail: info@truhlarstvi-hounyk.cz

www.truhlarstvi-hounyk.cz

Král Martin
vodoinstalatérství
Klouzovy 33
tel. 724 342 623

Přemysl Čapek

ZEMNÍ PRÁCE A TERÉNNÍ ÚPRAVY

Tel.: 776 030 607

Viska 14
583 01 Chotěboř
IČ: 74888499
DIČ: CZ7809212972
E-mail: pcapek14@seznam.cz

ROMAN GRUND

autorizovaný prodejce
roman.grund@upb.cz
tel. 777 477 916

KOREČEK

TELEKOMUNIKAČNÍ MATERIÁL

Areál Geofond, Zelenohorská 450, 583 01 Chotěboř
tel./fax: 569 626 494, 569 621 612
www.korecek.cz, e-mail: korecek@korecek.cz

telekomunikační a zemní materiál, výstavba a servis telekom. sítí
půjčovna stavební mechanizace, rekreační zařízení Geofond

WEBGRAF – Zedníček Petr
Čistá v Krkonosích 174, Černý Důl
tel. 604 792 551

SODO DUO, spol. s r. o.,
výroba sirupů a nealkohol. nápojů
Nová Ves u Chotěboře 180,
tel. 569 621 534

ZEMIX
zemní práce s.r.o.
www.zemix.cz

Čištění Březina (koberce, čalouněný nábytek)
Březina Roman, Voleč 136, Lázně Bohdaneč
tel. 776 766 701, www.cisteni-brezina.cz

Bonaventura Milan, zámek Štěpánov
svatby, firemní akce, rauty, ubytování
tel. 602 187 568

Čapek Jaroslav, truhlářství
Viska 34, tel. 776 706 165
www.truhlarstvicapek.cz

Černá Pavlína
obchod se smíšeným zbožím
Viska, tel. 774 089 630

Do-Do pokrývači, Dobrovolný Nová Ves u Ch., pokryvac.dodo@seznam.cz tel. 739, 143 213, 739 173 860	Cukrárna Family Golčův Jeníkov Nám. TGM 30, tel. 601 382 808 Dvořák Jindřich
Hejduk Petr, autodílňa Čečkovice 38, tel. 739 032 705	Franc Zdeněk Za Vlasárnou 438, Chotěboř tel. 606 441 693
Mlýn Poštolka, ubytování Víska 54, Chotěboř, Georgiev Vladimír 602 419 159	Drvoklep Klepetko Pavel (truhlářství) Lučice 149, tel. 777 166 083
Kalvoda Jaroslav zednické práce Víska 80, tel. 775 226 594	Košál Petr, zámečnictví Víska 76, tel. 777 595 755
Křišťan Jaroslav, zemní práce, doprava, prodej písku, šterku a kamen Svinný 74, tel. 602 775 325	Marek Miloš stavební a pomocné práce, Víska 50 tel. 777 825 191
Móda IVI, IVI a spol. Samsin 35, Pacov, pletená móda tel. 723 234 812	Veterinární ordinace, MVDr. Roman Myška Legjí 443, Chotěboř tel. 778 004 838, www.vetmyska.cz
Nedbal Miroslav soukromý zemědělec a tesař, Blatnice, tel. 602 222 374	Jatka Oudoleň, Jiří Papst, Oudoleň 96 papstj@seznam.cz, tel. 777 828 245
Produkt Bohemia, s.r.o., výkup a prodej medu. Nová Ves u Ch. 187 tel.: 569 624 675, www.productbohemia.cz	Venzhöfer Radek, pilařská výroba Česká Bělá 79 tel. 604 234 271
Vydra Martin, kominictví Břevnická 1585, Chotěboř 737 130 523	Černý Josef a Spilka Zdeněk prodej, montáž, topení, voda, plyn, elektroinst. Luční 1126, Chotěboř, 721 105 675, 606 308 012

Sestavil: PhDr. Jan Čapek

Autoři textů: Jana Bláhová, PhDr. Jan Čapek, Věra Čermáková, Marie Ďoubalová, Jiřina Fajmanová, PhDr. Lydie Romanská Lidmilová, RNDr. Ivana Janatková, Ivan Kidles, Ing. Tomáš Krivský, Jana Krajičková, Mgr. Milada Kroutilová, Tereza-Klára Lacinová, Jiří Málék, Ludmila Málková, Mgr. Věra Michková, Helena Moravcová, Mgr. Klára Mudruňková, Ing. František Mach, Mgr. Jiří Mach, Mgr. Milan Moc, Ivana Němcová, Marie Neubauerová, Milan Nevole, Ing. Ludmila Paclíková, Marie Procházková, Jaroslava Staňková, Hana Tůmová, Mgr. František Zák

Fotografie: Ivana Janatková, Jan Lácina, Miloslav Vaněk, fotoarchivy rodiny Čapkovy, Věry Čermákové, Marie Ďoubalové, rodiny Fajmanovy, Ivana Kidlese, Milady Kroutilové, rodiny Lacinovy, rodiny Lidmilovy, Františka Macha, Jiřího Málka, Ludmily Málkové, Mateřské školy Víska se speciální třídou, Milana Moce, Věry Michkové, rodiny Mudruňkovy, Ivany Němcové, Milana Nevolesho, Obecního úřadu Nová Ves u Chotěboře, Ludmily Paclíkové, Jaroslavy Staňkové

Grafické zpracování a sazba dokumentu: Miloslav Vaněk

Jazyková korektura: Mgr. Markéta Pelcová, Mgr. Josef Tričkač

Tisk: Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.

Vydala: obec Víska, 2015

ISBN 978-80-260-8722-9